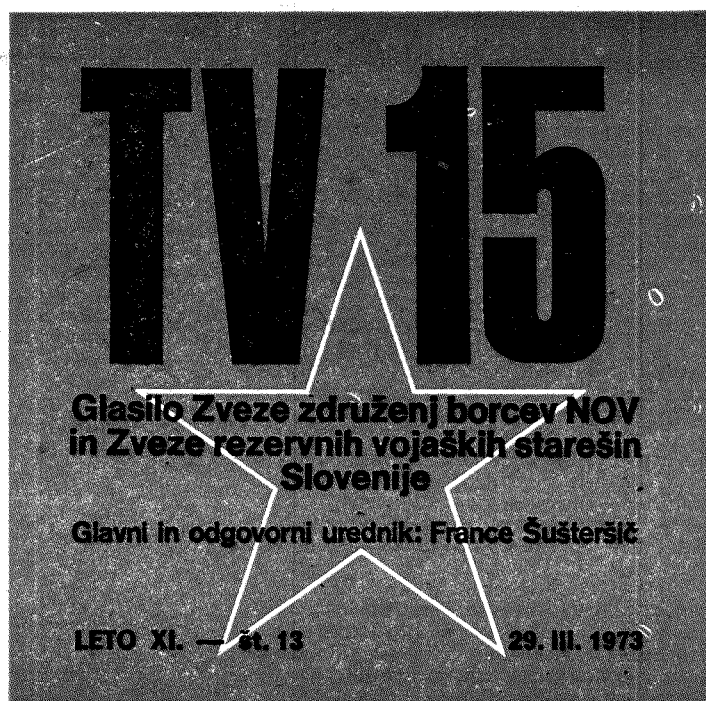
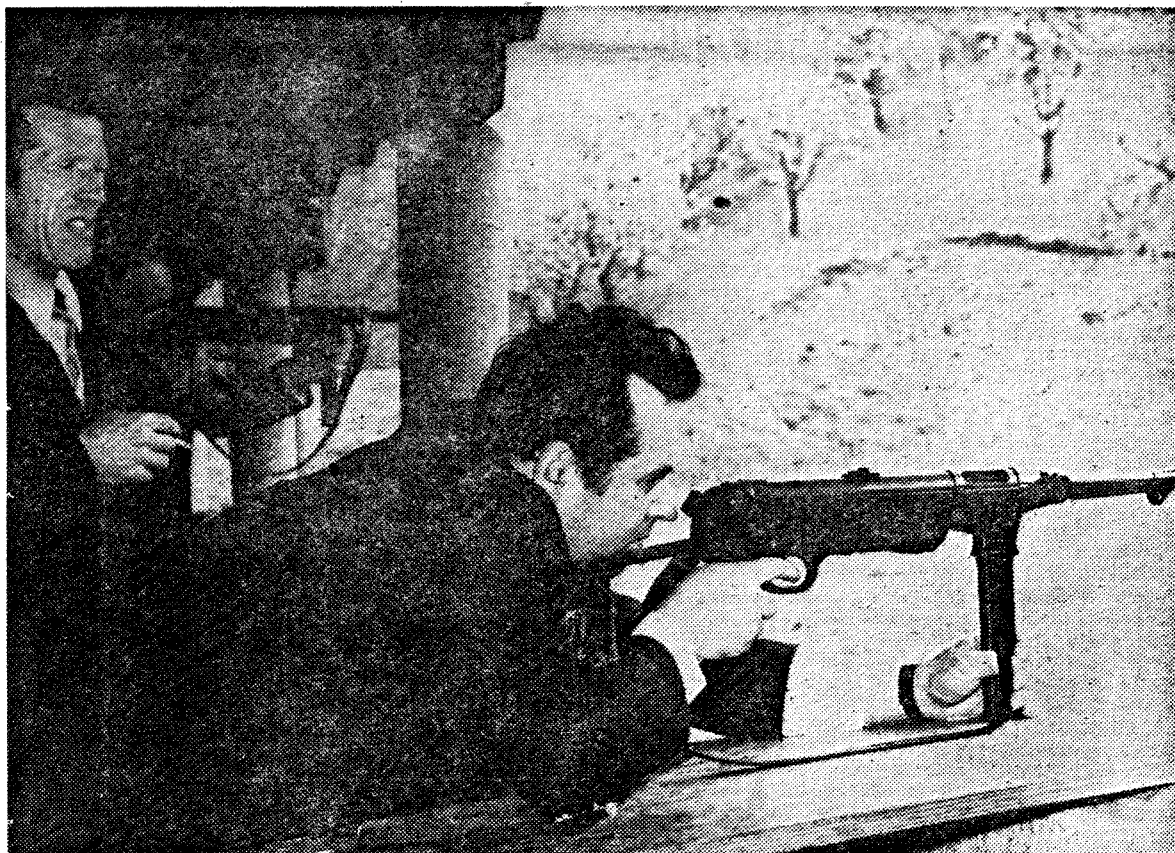

Posnetek s strelskih vaj ZRVS (udeležuje se jih tudi predsednik RO ZRVS Slovenije inž. Slavko Korbar)

Rezultati že v duhu zahtev iz pisma

PRESEK SKOZI DELO ZRVS SLOVENIJE V LETU 1972

Lanski akcijski program zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije je poleg idejnopolitične vzgoje in strokovnega usposabljanja rezervnih starešin, o čemer smo pisali na tem mestu v prejšnji številki, zajemal kot eno najpomembnejših dejavnosti tudi družbenopolitično delo starešin na terenu, v okolju, kjer žive.

Predvsem lani je bilo izrazito vsestransko prizadevanje, da bi zvezi rezervnih vojaških starešin priznali družbenopolitično vlogo in širino; vendar ni šlo zgolj za prizadevanje, da bi ji priznali to vlogo, temveč je bila nenehno navzoča tudi zavest, da je to priznanje predvsem odvisno od aktivnosti rezervnih starešin in njihove organizacije na tem področju in ne od tega, kaj je napisano v njenem statutu. In tako je povsod tam, kjer so odbori ZRVS razumeli in sprejeli to načelo ter ga z vztrajnim delom tudi uresničujejo, zveza rezervnih vojaških starešin upoštevana in jo priznavajo kot zelo pomembno družbenopolitično silo, njeni predstavniki pa so v občinskih političnih aktivnih, svetih za narodno obrambo in drugih ustreznih organih.

Prizadevanja, da bi se ZRVS uveljavila kot resnično družbenopolitična organizacija, so bila zasnovana na delovnih načrtih, v katerih so posebno pozornost posvetili idejnopolitični vzgoji članov in izboru kandidatov za bodočo rezervni starešinski kader, še posebej pa so si organizacije rezervnih starešin prizadevale, da bi se člani čimbolj neposredno vključili v obrambne priprave in da bi bili aktivni tudi v vseh drugih oblikah družbenopolitičnega življenja.

Da bi se lahko čimbolj organizirano lotili dela, so odbori ZRVS morali najprej dobiti natančen pregled nad svojim članstvom, ugotoviti je bilo treba njegovo politično strukturo ter koliko se udeležuje v obrambnih pripravah in na družbenopolitičnem področju nasploh. Ugotovili so, da je idejnopolitična vzgojenost RVS pomanjkljiva in da tudi niso zadosti skrbno sodelovali pri izbiri kandidatov za šole za rezervne oficirje. In izkazalo se je, da je le vsak četrti rezervni starešina član Zveze komunistov.

Ena od glavnih nalog v akcijskem načrtu republiškega odbora ZRVS Slovenije je torej izboljšanje politične strukture članstva z ustrezno idejnopolitično vzgojo prek Naše obrambe in TV-15, predavanj, z vključevanjem v ZK vseh tistih, ki imajo za to potrebne pogoje, ter z načrtnim in poglobljenim delom med mladino, da bi vzbudili večje

idejnopolitični vzgoji rezervnih starešin pa bodo vsekakor aktivni komunistov, ki so jih v vrsti organizacij RVS ustanovili v zadnjih mesecih.

Dejstvo pa je, da bo res trajne in polne rezultate moč doseči šele potem, ko bo ZRVS začela pošiljati v šole za rezervne oficirje res le najboljše, izbrane mladince. To je dolgoročna naloga, ki zahteva nenehno delo z mladino v šolah. Stevilne osnovne organizacije re-

varjajo z vzgojo mladine. Med mladinci tudi ne znajo vselej najti tistih, ki se še posebej zanimajo za obrambne priprave in ki bi utegnili biti kandidati za vstop v razne vojaške šole, tako za aktivne kot za rezervne starešine. Šele ko se bo to res zgodilo, in to v večini osnovnih organizacij RVS in na večini šol, bo moč določiti del mladincev vzgojiti tako, da bodo že v šoli sprejeti v ZK, potem pa take poslati v šole za rezervne oficirje ali jim priporočiti vpis v šole za aktivne starešine.

Zveza rezervnih vojaških starešin in njeni člani so že od nekdaj nosilci idej o bratstvu in enotnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, kar so vselej dokazovali s konkretnim delom, močno pa se je to pokazalo tudi tedaj, ko je nacionalizem v sosednjih republikah in tudi pri nas dosegel svoj vrh. Največja manifestacija bratstva in enotnosti je bilo lani vsekakor srečanje rezervnih vojaških starešin Jugoslavije v prvih dneh julija, ki se ga je udeležilo več kot tisoč rezervnih starešin iz vseh republik in pokrajin, z njimi pa je prišlo v stik na tisoče slovenskih starešin in drugih ljudi.

Ena od osnovnih nalog občinskih in osnovnih organizacij RVS v lanskem letu je bila skrb za smotno vključevanje rezervnih starešin v vse oblike obrambnih priprav. Predvsem je tu pomembna skrb za ustanavljanje odborov za splošni ljudski odpor in njihov delo v krajevnih skupnostih, delovnih organizacijah in šolah. V teh odborih je kar 80 odstotkov takih članov, ki so rezervni starešine. Tako na primer zelo dobro delajo odbori za SLO v Ravnah na Koroškem, in to prav po zaslugi zveze rezervnih vojaških starešin, ter še marsikje druge, prav povsod pa s tem delom še ne moremo biti zadovoljni, čeprav kaže, da odbori ZRVS po zadnjih posvetih in navodilih republiškega odbora ZRVS Slovenije zdaj vendarle že kažejo večje zanimanje za odbore za SLO in da bodo v sodelovanju z drugimi dejavniki, odgovornimi za obrambne priprave, dosegli pozitivne njihovega delovanja.

Zveza rezervnih starešin sodeluje pri obrambni vzgoji prebivalstva precej neposredno. Organizira razna predavanja, vaje, tekmovanja, predvaja ljudem krat-

(Konec na 9. strani)

Spoštovani naročniki!

Čas se nikdar ne ustavi. Dnevi, meseci pa tudi leta teko hitro... No, tudi naš čas je prišel: obiskal vas bo pismošola s položnico za letošnjo naročnino.

Že v eni prejšnjih številkih smo vam omenili, da bomo pobirali naročnino za vse leto, t. j. po 42 din. Pošta nam je namreč zvišala tovrstne pristojbine kar za 150 odstotkov. In da si prihranimo nekaj stroškov ter da bi imeli nekaj »suhega« denarja za stroške, pa zaradi zaostrenih pogojev gospodarjenja, ker morate biti likvidni — smo se morali odločiti, da zberemo naročnino naenkrat.

Sicer bomo odkriti: ne izključujemo možnosti, da nas bo situacija prisilila za kakšen dinar zvišati naročnino v II. polletju, saj predvidevamo primanjkljaj za celih 30 starih milijonov dinarjev. Kulturna skupnost Slovenije, ki nam je do sedaj nekaj prispevala, nas za letošnje nima na seznamu. Kaj bo z obljubljenim regresom za papir, nam v tem trenutku še ni znano.

Prosimo vas za razumevanje. Hkrati opozarjamo vse tiste, ki ste nam že sami nakazali naročnino, da se ne hudujete preveč, če koga izmed vas poštar ponovno obišče s položnico v roki. Zavrnete jo s pripombo »naročnina poravnana«.

Naslovni listki gredo mnogim na živce. Tudi nam ni vseeno kam se listek nalepi. Vsi smo kdaj pa kdaj zaradi tega nejevoljni. Odpravni oddelek v tiskarni se sklicujejo na »višjo silo«. Resda se jim je stroj za odtiskovanje naslovov pokvaril in ne gre tako, kot je šlo. Upajmo, da se bo le dal toliko popraviti, da ne bo več težav. Do takrat pa prosimo za uvidevnost.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

zanimanje za obrambne priprave in za vpis v vojaške šole.

V občinah so takoj začeli ugotavljati, katere rezervne starešine, predvsem mlajše, bi kazalo predlagati za sprejem v ZK. Marsikje so jih predlagali in tudi sprejeli kar precej, v Sežani na primer 56, drugje manj, toda čeprav je bil to šele začetek in se je tudi treba izogibati kampanjski akciji, bi vendarle lahko storili precej več, nekateri občinski odbori pa se te naloge še sploh niso lotili dovolj zavzeto. V veliko pomoč pri

zervnih starešin že delajo z mladino na razne načine: vključujejo jo v svoje orientacijsko-taktične pohode, vabijo jo k strelskim vajam in na ustrezna predavanja, ki jih organizirajo tudi po šolah, predvaja jim filme z obrambno-vzgojno tematiko ter pomagajo mladinskim organizacijam pri izvajanju dela njihovega programa. Toda tudi tu so še pomanjkljivosti, predvsem pa delo ni načrtno in usmerjeno, prešibko je sodelovanje z ustreznimi mladinskimi organizacijami, šolami in z vsemi, ki se uk-

besede in dejanja

ZASTAVLJA SE VPRAŠANJE...

Za našo državo je značilen velik odliv kvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev v tujino. Iz Slovenije je v inozemstvu celo 1200 akademsko izobraženih ljudi. Naša država je na vodilnem mestu po številu kvalificiranih delavcev v inozemstvu. Grkov in Turkov je komaj 5 odstotkov, Spancev 7 odstotkov, Italijanov 9 odstotkov, naših kvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev pa je 15 odstotkov. Res je, da naši ljudje, zaposleni v tujini, prinašajo devize, ki so nam še kako potrebne, vendar se zastavlja vprašanje, zakaj ni njihovo delo tudi doma toliko vredno kot na tujem? Zakaj

moramo izvažati pridne roke namesto izdelkov pridnih rok?

Delavska enotnost — 17. III. 1973

POTREBUJEMO MNOŽIČNO MARKSISTIČNO LITERATURO

Potrebujemo množično marksistično literaturo, ker je marksistična izobrazba naših ljudi daleč pod zahtevano ravnilo. Vrh tega je marksistična knjiga pri nas draga in bi morali poskrbeti za njeno pocenitev. Skupnost bi morala izločiti sredstva za ta namen. Tako federacija kot republike in tudi drugi morajo omogočiti s subvencijami, da bomo izdajali čimveč te literature. Mislim, da brez tega ni mogoče.

Iz govora predsednika Tita z našimi založniki — 21. III. 1973

NEZAUPNICA UPRAVI SPLITSKE BOLNIŠNICE

Celotno vodilno garnituro splitske bolnišnice je treba čimprej zamenjati, ker ni izpolnila pričakovanih strokovno niti politično. Preiskali bodo tako moralno in politično, kakor tudi materialno odgovornost vseh članov tega kolektiva, še posebej pa bodo pregledali zadržanje komunistov v težki krizi bolnišnice.

V tej zdravstveni ustanovi je zaposlenih 1297 ljudi. V letu 1971 so imeli 2,9 milijona izgube, a v letu 1972 že 9,7 milijona. Mnogi njihovi ukrepi so bili nezakoniti. Zanimivo je, da so organi opravljanja bolnišnice izdali odločbe za stanovanje šestdesetim svojim ljudem, čeprav so dobro vedeli, da se njihova zdravstvena ustanova duši v dolgovi. Politika — 24. III. 1973

● Slovenski izvršni svet je na svoji seji med drugim sprejel tudi osnutek zakona o kmetijskih zemljiščih, ki ureja varstvo kmetijskih zemljišč, promet, zakup, zemljiški maksimum in skupne pašnike. Osnutek predvideva, da se z družbenim dogovorom v občini ustanovi kmetijska zemljiška skupnost kot temeljni nosilec samoupravne funkcije obdelovalcev teh zemljišč v občini. Ta skupnost naj bi predvsem skrbela za pravilno uporabo kmetijskih zemljišč, gospodarila s skladom teh zemljišč v občini, sodelovala pri nameranih spremembah njihove namembnosti, pri pripravi in izvedbi arondacij in komasacij, pri določanju in dodeljevanju skupnih pašnikov, spodbujala naj bi razvoj različnih oblik proizvodnega sodelovanja med kmeti in kmetijskimi organizacijami združenega dela.

● Izvršni biro predsedstva ZKJ je objavil sporočilo, v katerem obsoja umor generalnega sekretarja gvatemalske stranke dela Bernarda Alvarada Monzona in osmih članov CK te stranke. Zveza komunistov Jugoslavije, delavski razred in vsi naši narodi in narodnosti globoko sočustvujejo s tragično usodo pogumnih borcev-komunistov gvatemalske stranke dela, obsojajo nasilje in zatiranje, h kateremu se zateka gvatemalski diktatorski režim, in izražajo vso podporo boju gvatemalske stranke dela za boljše življenje prebivalstva.

● Zvezni sekretar za narodno obrambo Nikola Ljubčić je na seji konference ZK v JLA dejal, da so komunisti v armadi dosegli pomembne uspehe pri uresničevanju nalog iz pisma, toda to je šele prva faza. Oceniti je treba, ali je vsaka organizacija in vsak komunist v prvih vrstah boja za uresničevanje teh nalog z dejanja, ne pa z besedami. Predsednik ZKJ Josip Broz Tito je poslal konferenci organizacije ZKJ v JLA posebno pozdravno pismo.

● Japonska gospodarska delegacija, ki se je mudila v Jugoslaviji več dni, je odpotovala iz Beograda. Gospodarstveniki so obiskali vsa republiška središča in večje število gospodarskih organizacij ter se pogovarjali o možnosti razširitve blagovne izmenjave, o industrijski kooperaciji, skupnih vlaganjih in skupnih nastopih na trgih tretjih držav. Zdaž ko so pretehtali obojestranske možnosti in želje, bodo o vseh teh zadevah podrobneje govorili v okviru mešane jugoslovansko-japonske komisije za gospodarsko sodelovanje.

● Armadni general Ludvik Svoboda je ponovno izvoljen za predsednika CSSR. Mandat šefa češkoslovaške države traja pet let. Prvič je bil izvoljen za predsednika republike konec marca 1968, potem ko je Antoni Novotny odstopil s položaja šefa partijskega vodstva in predsednika CSSR.

● Ameriški predsednik Nixon je potrdil vest, da bo generalni sekretar CK KPSZ Leonid Brežnev letos obiskal ZDA, vendar ni navedel točnega datuma. Obisk Brežnjeva je Nixon omenil v razgovoru s skupino sovjetskih športnikov, ki jih je sprejel v Beli hiši.

● ZDA so v varnostnem svetu uporabile svojo pravico veta in preprečile sprejetje resolucije o Panamskem prekopu, ki so jo skupno predložile Gvineja, Panama, Peru, Sudan, Kenija, Indija, Indonezija in Jugoslavija. Preden so se ZDA odločile za veto, se je 13 izmed 15 držav varnostnega sveta izreklo za predlog te resolucije, Velika Britanija pa se je glasovanja vzdržala.

● Ob zaključku italijansko-jugoslovanskih razgovorov v Dubrovniku je bilo izdano skupno uradno poročilo, v katerem je poudarjeno, da so razgovori potekali v konstruktivnem ozračju in omogočili primerjanje stališč o najvažnejših mednarodnih problemih in proučitev vprašanj, ki se neposredno tičejo odnosov med Italijo in Jugoslavijo. O vprašanju meje uradno poročilo ne govori, pač pa je italijanski predstavnik na ustrezno vprašanje nekoliko zapleteno dejal, da je vprašanje v zvezi s cono B »vplivalo in vpliva« na potek pogovorov, da pa gre za vprašanje »počasnega zorenja« in da vsa ostala obravnavana vprašanja služijo za »blaženje tega vpliva in za povečanje zaupanja«.

● Na povabilo finskega predsednika Kekkonena bo v začetku aprila obiskal Finsko predsednik prezidija vrhovnega sovjeta SZ Podgorni, ki se bo udeležil svečanosti ob 25-letnici podpisa sovjetsko-finske pogodbe o prijateljstvu in sodelovanju.

● Zvezni izvršni svet je razpravljal o svetovnem monetarnem položaju. Ze sedaj ukrepa, da bi ublažil negativni vpliv svetovne monetarne krize na jugoslovansko gospodarstvo in da bi našli take re-

šitve, ki bodo zagotovile spoštovanje interesov vseh, posebej držav v razvoju. Da bi izboljšali gospodarski položaj premovalnikov, je ZIS določil najvišje cene premoga pri prodaji termoelektrarnam. Drugim porabnikom smejo proizvajalci zvišati sedanje prodajne cene premoga do 20 odstotkov in pri tem obdržati zdajšnje prodajne pogoje. ZIS je sprejel tudi sklep o podražitvi električne energije — največ do 12 odstotkov.

● Na seji predsedstva sveta zveze sindikatov Jugoslavije so poudarili, da bi se morale republike in pokrajine najpozneje do sredine aprila dogovoriti o spodnji meji obremenitve osebnih dohodkov, ker je cutiti močne priuske, da bi osebnih dohodke preveč obremenjevali z različnimi posojili, davki in varčevanjem. Reálni osebni dohodki letos ne bi smeli biti nižji, kot so bili minulo leto. Zamrznitev osebnih dohodkov se ne bi smela podaljšati tudi v drugo polletje tega leta. Izhod je le eden: treba je dopolniti in popraviti samoupravne sporazume in družbene dogovore v dejavnostih, kjer so osebni dohodki zamrznjeni, in sicer tako, da bodo skladni s sprejeto stabilizacijsko politiko.

● Svetovni proizvajalci nafte zborujejo na Dunaju in napovedujejo podražitev nafte za najmanj 11 odstotkov, najverjetneje za 16. Sovjetska zveza pa celo za 20 odstotkov. Ta podražitev se bo nujno odrazila v drugih gospodarskih panogah in pri seveda vseh porabnikih naftnih derivatov. Ze zavoljo dosedanjih monetarnih sprememb v svetu in pri nas ima jugoslovansko naftno gospodarstvo za 861 milijonov dinarjev škode in izgub. Napovedana podražitev surove nafte bo torej jugoslovansko naftno industrijo izredno hudo prizadela.

● Predsedstvo zvezne skupščine je na osnovi predlogov in soglasja republiških in pokrajinskih skupščin, funkcionarjev AVNOJ in drugih imenovalo zvezni odbor za proslavo 30-letnice drugega zasedanja AVNOJ v Jajcu. Za predsednika odbora so imenovali predsednika zvezne skupščine Mijalka Todorovića, med 37 članov odbora, uglednimi družbenopolitičnimi delavci iz vse države, pa so iz Slovenije sekretar izvršnega biroja predsedstva ZKJ Stane Dolanc, predsednik skupščine SR Slovenije Sergej Kraigher, predsednik republiške konference SZDL Mitja Ribičič in predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti Josip Vidmar.

● Na Koroškem so bile minulo nedeljo občinske volitve. Socialisti so dobili 133.557 glasov, to je 45,6 odstotka in hkrati za 6 odstotkov manj kot pri občinskih volitvah leta 1970. Največ glasov je pridobila nacionalističnobodnjaška stranka, pridobila je 3 odstotke glasov več kot jih je dobila leta 1970, zanjo je glasovalo 41.572 ljudi ali 17,1 odstotka. Avstrijska ljudska stranka je dobila 86.764 glasov, to je 29,5 odstotka oziroma 1,8 odstotka več kot leta 1970. Komunisti so dobili 7.161 glasov, to je 0,8 odstotka več kot pred tremi leti, ostale liste, med njimi tudi slovenske krajevne volilne skupnosti, pa so dobile 24.603 glasov, kar pomeni 8,4 odstotka ali 0,4 odstotka več kot leta 1970.

Bližnjevzhodna presenečenja

Potem ko se je nekaj časa že zdelo, da se zaradi številnih potovanj bližnjevzhodnih državnikov po svetu položaj na tem nevarnem kriznem področju ne kako pomirja, je pred dnevi sledilo nekaj presenečenj. Pravzaprav jih ni nihče pričakoval, so pa sestavni del tamkajšnjega zapletenega in brezizhodnega položaja, v katerem se prepletajo številne silnice in interesi.

Najpomembnejša dogodka sta nenadno kuvajtsko-iraški obmejni spor, ki je prerasel v krajši vojaški spopad, in pa Sadatov sklep, da poleg funkcije egiptovskega predsednika prevzame še funkcijo premiera ter s tem osredotoči v svoji osebnosti praktično vso izvršno oblast.

Kuvajtsko-iraški spor bi bil sicer nepomembna obmejna praska, ko ne bi bilo v ozadju večji interesi. Mali emirat Kuvajt, ki ga je komaj za tričetrt Slovenije in je postal neodvisen šele leta 1961, je namreč eden izmed najbogatejših kosov našega planeta. Tu se nahaja šestina vseh svetovnih zalog nafte, »črna zlata«, od katerega dobiva država poldrugo milijardo dolarjev dohodkov, čez dve leti pa jih bo dobivala nad dve milijardi. Kuvajt je tretji največji proizvajalec nafte na Bližnjem vzhodu, za Perzijo in Saudsko Arabijo, vendar pa je proizvodnja te dragocene surovine — ki je razviti zahodni svet čedalje več potrebuje — povsem v rokah ameriških, angleških, japonskih in drugih tujih družb. Kuvajt leži ob Perzijskem zalivu, kjer so še tudi drugi z nafto bogati emirati: od tod dobiva Japonska nad 90, Zahodna Evropa že blizu 80, ZDA pa kakih 30 odstotkov nafre.

Irak proizvaja skoraj dvakrat manj nafte kot Kuvajt, vendar je tudi njegovo gospodarstvo skoraj v celoti odvisno od naftnih dohodkov. Tudi tu so svojčas črpale nafto samo tuje, zahodne družbe, vendar pa je iraška vlada lani vso nafto nacionalizirala in s pomočjo Sovjetske zveze (s katero je lani aprila podpisala 15-letno prijateljsko pogodbo) postavila na noge svojo lastno naftno industrijo. Nedvomno si je Irak zaželel bogatih naftnih polj v sosednjem Kuvajtu in je zato sklenil zaostri položaj: vdrl je na kuvajtsko ozemlje in ga deloma, ob meji, zasedel.

Številne arabske države so se takoj ponudile, da posredujejo v sporu med Kuvajtom in Irakom, zlasti še Egipt in Sirija. Egipt je poslal Sadatovega posebnega odposlanca, nekdanjega zunanjega ministra Kadema. V prestolnicah obeh sprtih strani se je oglasil tudi generalni sekretar arabske lige Riad. Egiptu in Siriji je bilo seveda veliko do tega, da se ta spor čim prej zgleda, deloma zato, ker je odvrčal pozornost javnosti z glavnega problema, spora z Izraelom, deloma pa tudi zato, ker sta obe državi

dobivali od »naftnega bogataša« Kuvajta letno po več sto milijonov dolarjev pomoči. Vendar pa posredovanje očitno ni uspelo. Sele po tem, ko se je s krajskega obiska v Moskvi vrnil iraški podpredsednik Sadam Husein, je Irak pokazal nekaj več pripravljenosti za pogajanja s Kuvajtom.

Ta čas pa je prišlo že do presenečenja v Egiptu: ta ponedeljek zvečer je predsednik Sadat, po srečanju s člani parlamenta in vodstva arabske socialistične unije, razglasil nekaj sprememb v vodstvu države. Dosedanji premier dr. Aziz Sidki (na tem položaju je bil od 15. januarja lani, ko je sestavil »vlado strokovnjakov«, ki naj bi izdelali vladni program za bližnji boj z Izraelom) je odstopil, funkcijo predsednika vlade pa je prevzel kar sam predsednik Sadat.

S tem je Sadat praktično združil v svoji osebnosti vso izvršno oblast. Konec predlanskega leta je postal vrhovni poveljnik egiptovske vojske in pa predsednik arabske socialistične unije. Obnem je Sadat zamenjal tudi prvega sekretarja ASU: namesto dosedanjega in ženirja Mareia je postal prvi sekretar dr. Ganem. Napovedujejo pa še nekatere druge spremembe v egiptovskem vodstvu.

Sadat sam je v svojem govoru delno razložil vzroke za ta svoj sklep. Največ so k temu prispevale notranje razmere v Egiptu: očitno so se v političnem življenju začeli ustvarjati različni centri oblasti, ki so ovirali enotnost akcije in nasprotovali določenim Sadatovim ukrepom. Če se je torej Sadat nameraval odločiti za kakšen pomemben korak, je moral vselej računati na določeno opozicijo. Z zdajšnjimi spremembami v vodstvu države pa je očitno s temi opozicijskimi silami opravil. Poslej bo egiptovski politiki dajal pečat en sam človek, Sadat. Postavlja se vprašanje, za kaj se bo odločil.

Deloma je to v svojem govoru Sadat tudi nakazal. Kaže, da je zvečine razočaran nad rezultati obiskov raznih egiptovskih državnikov po svetu — njegov svetovalec Hafez Ismail je bil v Moskvi, Londonu in Washingtonu, zunanji minister Zajaf je bil v Indiji, Pakistanu in na Kitajskem, prvi sekretar ASU, odstavljani Marei, pa v Jugoslaviji, Češkoslovaški, Poljski in Vzhodni Nemčiji.

Se posebno je bil Sadat razočaran nad Ismailovim obiskom v Združenih državah, kjer so ameriški voditelji zahtevali od Egiptčanov, naj skušajo v svojih stališčih popustiti, da bi se stvari lahko kam premaknile, medtem ko na Izrael niso izvedli nobenega pritiska, še več, baje so mu obljubili celo poslati nova vojaška letala in drugo pomoč. Sadat je poudaril, da Egipt ne namera popuščati, da se ne bo odrekel niti pedi lastnega ozemlja in da bo še naprej podpiral pravične palestinske zahteve.

V svojem govoru je zato Sadat rekel političnemu vodstvu Egipta, da se morajo pripraviti na vojno, ki se bo stopnjevala obenem z novimi diplomatskimi naporji. Prav zato, je rekel, je sklenil prevzeti celotno krmilo izvršne oblasti v svoje roke: da bi pripravil enotno domačo fronto in pripravil deželo na spopad z Izraelom.

Vendar se zdi, da v svojih izjavah — četudi so bile v njih po daljšem času znova opazne vojne grožnje — ni bil tako odločen kot tik pred koncem leta 1971, ko bi se moralo izteči tako imenovano odločilno leto. Pustil je odprto še nadaljnje diplomatsko iskanje mirne rešitve bližnjevzhodnega spora, omenjal, da je bilo med nekaterimi srečanjmi s tujimi državniki zaslediti tudi nekaj pozitivnih stališč, ter spomnil na resolucijo 242 varnostnega sveta združenih narodov, ki govori o umiku Izraela z zasedenih arabskih ozemelj.

Namen je bil torej jasen: opozoriti svet, da se Egipt ob vseh diplomatskih naporih pripravlja tudi na možnost vojne in da ni dokončno vrgel puške v koruzo. Zlasti je to opozorilo usmerjeno na naslov Združenih držav, ki so se po egiptovskem mnenju preveč enostransko navezale na Izrael: če te svoje navezanosti ne bodo spremenile, se jim to zna kdaj maščevati. Morda tudi s pomočjo SZ, s katero je Egipt znova navezal dobre odnose.

Sicer pa je Bližnji vzhod še poln ugank. Čas pa jih le počasi rešuje.

KOMENTATOR

naši delovni uspehi

Naša fotografija prikazuje novo poštno poslopje v Domžalah, ki ga je zgradilo SGP Grosuplje. Domžale so se po vojni razvile v pravo industrijsko mesto. Tu je zrasla nova kemična tovarna in drugi industrijski obrati, veleblagovnica »Napredek« in drugi lokali, veliko stanovanjskih blokov in stolpcev. (Fotografija in besedilo Branko Blenkuš)

S skupščine ZZB NOV občine Tolmin. V prvi vrsti sedijo v sredini trije člani delegacije ANPI.

Pismo jim je v oporo

Z REDNE SKUPŠČINE ZZB NOV OBČINE TOLMIN

V soboto, 17. marca, je bila v Domu JLA v Tolminu redna skupščina ZZB NOV Tolmin. Zbrali so se izvoljeni delegati iz 41 krajevnih organizacij, ki so zastopali 3474 članov ZZB.

Predvsem velja omeniti izredno plodno in politično močno razpravo o negativnih pojavih v naši družbi. V razpravi je bilo občutiti duha pisma tovariša Tita in izvršnega biroja predsedstva ZKJ. Bilo je očitno, da so borci v pismu dobili tisto močno oporo, ki je v prejšnjih letih niso imeli.

V času od zadnje redne konference, ki je bila 23. aprila 1970, do danes je umrlo 287 borcev. Skupščina je njihov spomin počastila z enominutnim molkom.

Povzemamo nekaj podatkov iz predsednikovega poročila:

V letih po osvoboditvi je bilo v občini postavljenih 22 spomenikov in 45 spominskih plošč, na katerih je vklesanih 664 imen padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja. Razen teh je bilo postavljenih še 58 spominskih plošč in obeležij na krajih, kjer so se dogajali med NOB važnejši dogodki: večje borbe, zborovanja, sedeži raznih organizacij in podobno.

Člani ZB so v zadnjih letih zbrali za postavitev spomenikov in spominskih plošč padlim borcem in za šolo-spomenik NOB v Cerknem nad 15 milijonov S-din. V tem pa ni všteto prostovoljno delo, ki so ga opravili člani ZB pri pripravljanju prostorov za spomenike in plošče ter pri raznih drugih delih splošne koristi. Naj omenimo samo primer iz Koritnice-Grahovega v Baški grapi, kjer so vaščani pri pripravi postavitev spomenika padlim borcem prispevali 2.400 ur.

V prihodnje bo treba upoštevati tudi dejstvo, da večino nekdanjih borcev že zelo težijo leta. To pa ni ovira, da ne bi še naprej pomagali po svojih močeh povsod tam, kjer je potrebno. Za primer naj navedemo borce invalide, ki kljub invalidnosti še naprej dajejo svoj delovni prispevek. Tako je 36 invalidov zaposlenih v odborih SZDL, 96 jih dela v družbeno-političnih organizacijah, raznih komisijah in svetih, 18 pa v svetih krajevnih skupnostih. Družba bo morala misliti, da bi takim tovarišem dala primerno priznanje.

V zvezi s tem je predsednik omenjal, da bo morala družba odločneje nastopiti proti krivcem gospodarskega kriminala, saboterjem, kontrarevolucionarjem in drugim škodljivcem v naši družbi. Vse take je treba postaviti tja, kamor spadajo, in to neglede na preteklost med NOB ali njihove povojne »zasluge«. Taki tovariši niso bili nikoli revolucionarji, še manj pa navezani na delovno ljudstvo.

Vprašanje kmetov — borcev je bilo z izenačitvijo z zavarovalci — delavci zadovoljivo rešeno. V občini je 135 kmetov, ki imajo priznan status borca od 13. X. 1943, od teh je kar 67 starih nad 60 let. Pravico do varstvenega dodatka ima v občini najmanj 70 kmetov. Priznavalino po 40.000 S-din je prejemale 40 kmetov-borcev. Komisija za vprašanja kmetov-borcev je posredovala, da je bil v letih od 1969—1972 od pisan davek 159 kmetom-borcem v skupnem znesku 169.611,00 Ndin.

Zdravstveno stanje borcev ni najboljšje, saj večina vseh občutijo posledice borbe. V minulih dveh letih je bilo v toplaškem in klimatskem zdravljenju 66 borcev-invalidov.

V razpravi je bila poudarjena uporniška tradicija na Tolminskem, ki je stara najmanj 260 let. Od takrat naprej se je ta upornost vrasla v tolminske ljudi, da so se je oprijemali in iz nje zajemali moč, da so vztrajali kljub surovemu zatiranju vse do leta 1918—1941—1945. O vsej tej zgodovini je v arhivih veliko gradiva in dokumentov, ki čaka zgodovinarje, da ga rarišejo in uporabijo. Treba bo misliti na zbiranje zgodovinskega gradiva in dokumentov o velikem tolminskem punktu in še tistih iz prejšnjih let in vse to objaviti v knjigi. Treba bo poskrbeti za obdelavo gradiva iz let med obema

vojnama pod fašizmom in prav takó o dogodkih med NOB. Naša mladina pogreša vsega tega in je zato tako pomajkljivo seznanjena z zgodovino svojega kraja.

V razpravi je bilo med drugim poudarjeno, da je v naših šolah pouk o zgodovini NOB zelo pomanjkljiv. Na mladino na drugi strani vpliva tudi tako imenovana »amerikanizacija« ali ničredna plaža raznega tiska in filmov. V tem tudi pri nas ni vse prav, če npr. lahko snemajo filme, kot je »Plastični Jezus«.

Več delegatov se je zavzelo za večje tovarištvo med bivšimi borci in predlagalo vsaj enkrat v letu srečanja in pohode bivših borcev v tiste vasi, ki so med NOB najbolj podpirale partizane. Omenili so, da bi morali vsem dati več pomoči za izboljšanje njihovega življenja. Delegat iz Idrskega je predlagal, da bi ob letošnji 30-letnici kobarške republike poskrbeli za asfaltiranje enega kilometra ceste iz Kobarida do Svinca, kjer je bila po zlomu fašistične Italije ustanovljena partizanska enota z imenom Andreja Manfreda, revolucionarja iz Kobarida. Cesta naj bi potem dobila ime Cesta kobarške republike. Prav tako je delegat iz Idrskega priporočil borcem, naj se naročijo na revijo »BORECE« in teden »TV—15«, ki sta po vsebini res pravi glasili nekdanjih borcev in ne bi smeli manjkati v nobeni družini. Delegat iz Žabč se je zavzemal za postavitev kakšnega obrata na šentviški planoti, da bi mladina dobila zaposlitev doma in tam ostala. Ta planota ima vse pogoje za živinorejo in pridelovanje krompirja. Še drugi delegati so dali vrsto pobud in predlogov, vendar jih zaradi utrujenosti prostora ne moremo obširneje pojasniti.

Skupščina sta pozdravila sekretar občinskega komiteja ZKS Vlado Uršič, v imenu republiškega odbora ZZB pa Vlado Šenk. Iz Vidna je prinesla pozdrave posebna delegacija v imenu ANPI — združenja italijanskih partizanov. Vodja delegacije tovariš F. Decaneva, bivši komandant brigade Garibaldi »Carnia« je omenil, da je bila pred 30 leti v tolminskih gorah ustanovljena prva italijanska partizanska enota garibaldincev in poudaril: »Vi, slovenski partizani, ste bili prvi in edini, ki ste nam pomagali v naši oboroženi borbi. Dovolite, da vam ob tej priložnosti obnovimo našo zahvalo za bratško pomoč in solidarnost, katero ste nam takrat tako nesebično ponudili.«

Potem je izrekel najtoplejše pozdrave za tovariša Tita in mu v imenu delegacije zaželel še veliko let življenja ter uspehov pri delu za izgradnjo še popolnejše narodnostne enostnosti socialistične domovine. Tolminskim partizanom pa je sporočil, da pripravljajo v videmski pokrajini ureditev spominskih obeležij na vseh pokopališčih, kjer so pokopani slovenski partizani, ki so med NOB padli na furlanski zemlji. Nato je kot spominsko darilo izročil delovnemu predsedniku knjigo furlanskih partizanskih pesmi, v zameno mu je delovni predsednik poklonil kot spominsko darilo tolminskih partizanov Prešernov Krst pri Savici, preveden v italijansko, ki je izšel lani ob mednarodnem letu knjige.

Ob koncu konference so izvolili nov 26-članski odbor, ki ga bo vodil tovariš Slavko Konavec. Tovarišu Titu so poslali pozdravno pismo s predlogom, da ostane domratni predsednik predsedstva ZKJ. Delegati so pismo in predlog sprejeli s plaskanjem.

A. PAGON-OGAREV

Kako urejati obsežno invalidsko problematiko

S SEJE KONFERENCE ZA REHABILITACIJO INVALIDOV

Prav na svetovni dan invalidov, 23. marca, je bila v Ljubljani seja predsedstva Konference za rehabilitacijo invalidov Slovenije skupaj s člani izvršilnih organov socialno-humanitarnih organizacij. Te organizacije so: Društvo za mišična in živčno mišična obolenja, Rdeči križ, Zveza civilnih žrtev vojne, Zveza telesnih invalidov, Zveza gluhih in naglušnih, Zveza slepih ter Zveza za šport in rekreacijo invalidov Slovenije. Seji so prisostvovali tudi člani komisije VVI pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije.

Predsednik konference Pavle Bojc je v svojih uvodnih besedah na kratko orisal pomen proslavljanja svetovnega dne invalidov, ki ga praznujemo tokrat pod geslom: *Več človečnosti v humanem okolju*. In prav to praznovanje nam nudi priložnost, da seznanimo našo širšo javnost s potrebo po doslednem izvajanju medicinske in delovne rehabilitacije ter s potrebo po enakopravnem vključevanju invalidov v delo. V tej zvezi je Pavle Bojc opozoril na informacijo o delu socialno humanitarnih organizacij in na obširne naloge letih, ki jih ni mogoče rešiti takoj, ker je to v veliki meri odvisno od večjega števila sprememb in dopolnitev raznih zakonov.

Poročilo, ki je bilo predloženo seji, obravnava izključno delo konference kot prostovoljnega samoupravnega združenja in se nanaša na delo organov konference samo v tistih vprašanjih, ki so skupnega pomena. Obširneje poroča o prizadevanjih za izboljšavo nove zakonodaje, ki kakorkoli prizadeva invalide, omenja zakonodajno področje pokojninsko-invalidskega zavarovanja ter področje rehabilitacije prizadetih in invalidnih otrok in mladine. Opisano je tudi delo konference na področju varstva invalidov. V poročilu so navedene tudi težave, ki jih je treba premagovati v zvezi z rehabilitacijo in zaposlovanjem invalidov.

V razpravi na seji so opozorili na to, kako je treba izvajati naloge socialno-humanitarnih organizacij v krajevnih skupnostih in občinah ter pozdravili stališča, ki so prišla do izraza 22. marca na seji komisije za socialno zdravstvena vprašanja republiške konference SZDL Slovenije. Iz teh namreč izhajajo, da bo SZDL nudila tudi v prihodnje vsestransko oporo socialno-humanitarnim organizacijam in Konferen-

ci za rehabilitacijo invalidov Slovenije. Bil je govor tudi o težavah in nalogah posameznih organizacij, o informaciji, o delu in položaju socialno-humanitarnih organizacij in članic konference itd.

Delovni program konference za leto 1973 in 1974, ki so ga na seji sprejeli, obsega naloge v zvezi s prireditvijo proslav svetovnega dne invalidov, informacije o socialnih humanitarnih organizacijah v SR Sloveniji, informacije o nekaterih problemih rehabilitacije in zaposlovanja invalidov, prizadetih in težje zaposljivih, dalje problema varnosti v prometu z vidika preprečevanja invalidnosti, proučevanje učinkovitosti sistema rehabilitacije invalidov in prizadetih oseb, stanje športa in rekreacije invalidov, dopolnjevanje zakona o varnosti civilnih žrtev vojne materiala itd.

Ob izvajanju vsega tega programa in z dosežki z novo zakonodajo, ki jo pripravljajo, bodo odpravljene marsikateri dosedanje pomanjkljivosti in napake, kar bo znatno pospeševalo delo in uspehe vseh tistih organizacij, ki se ukvarjajo s problematiko rehabilitacije in zaposlovanja invalidov ter z urejanjem njihovih preostalih zadev.

Po seji je predsednik izvršnega sveta skupščine SR Slovenije Andrej Marinc sprejel vse udeležence seje.

V. M.

ČESA PREMALO IN ČESA PREVEČ

Na redni skupščini ZZB NOV v Cerknici je Stane Šega iz Grahovega izrazil mnenje, da naši časopisi premalo objavljajo o tistih, ki so socialističnemu gospodarstvu naredili ogromno škodo, o grabežih, goljufih in podobnih. Obenem je nastopil proti širjenju šaljivih zgodb (visev) na račun našega družbenega sistema, ki se je vse preveč razpaslo. Tudi je kritiziral nekatere novinarje za slikovne reportaže o posameznih osebnostih in družinah, zakaj se poprej ne zanimajo, kako so se ti ljudje obnašali med narodnoosvobodilnim bojem. Tako se zgodi, da s posebno naklonjenostjo pišejo o naših sovražnikih, ki imajo za sabo umazano vlogo na strani okupatorjev in ki nam tudi danes niso naklonjeni...

Ob svetovnem dnevu invalidov

Ob svetovnem dnevu invalidov, ki smo ga proslavljali 25. marca pod geslom »Humanitarno okolje — več človečnosti«, so širno po Sloveniji sklicali mnoge sestanke. Na njih so invalidi vseh vrst, skupaj s člani SZDL, RK, ZZB, pa tudi s predstavniki drugih družbenopolitičnih organizacij razpravljali o položaju invalidnih in prizadetih oseb ter o vlogi socialno-humanitarnih organizacij. Zadržali so se zlasti ob vprašanjih rehabilitacije ter zaposlovanja invalidnih in prizadetih oseb.

V dneh pred proslavo svetovnega dneva invalidov in tudi na dan proslave je prišla do vsestranskega izraza tudi dejavnost Konference za rehabilitacijo invalidov Slovenije in v njej včlanjenih društev. Naj naštejemo samo nekatere proslave in prireditve v tej zvezi. Ze 17. in 18. marca je bilo v Bohinju medrepubliško prvenstvo slepih, 18. marca pa so gorenjska društva telesnih invalidov imela športno tekmovanje. Seja sveta za zdravstvo in socialno politiko pri republiški konferenci SZDL je bila 22. marca v Ljubljani. Na tej seji so predvsem naglašali potrebo po sistemski ureditvi financiranja socialno humanitarnih organizacij in zagotovitvi sredstev za njihovo kulturno dejavnost, za prevzgojo članov ter za njihovo družbeno in športno aktivnost. Apelirali so tudi na sredstva obveščanja, da stalno navajajo mlade na pravilen odnos do invalidnih oseb.

Svečana seja sekretariata stalne konfe-

rence za rehabilitacijo invalidov je bila 22. marca v Mariboru. Udeležence te seje je popoldne sprejel tudi predsednik občinske skupščine v Mariboru. Isti dan so v Ljubljani odprli prvo delavnico v Sloveniji za zaposlovanje po posebnih pogojih za huje duševno prizadete. Ta delavnica je tudi prva in edina te vrste na ozemlju celotne SFRJ.

Razširjena seja predsedstva konference za rehabilitacijo invalidov Slovenije s socialno humanitarnimi organizacijami je bila 23. marca. O njej poročamo na drugem mestu.

V dneh 24. in 25. marca je bilo športno tekmovanje medobčinskih invalidskih organizacij Ravne na Koroškem in Maribor. V Mariboru je bil 25. marca družabni večer za nad 1000 invalidov, članov medobčinskega društva telesnih invalidov v Mariboru.

V prihodnjih dneh in to 1. aprila bo športno tekmovanje vseh invalidov v Zalcu. V dneh od 2. do 10. aprila bo pogovor za okroglo mizo o problemih invalidov, ki ga organizira uredništvo »Komunist«. V soboto, 14. aprila, bo skupščina Zveze telesnih invalidov Slovenije v Ljubljani.

Javna razprava o informaciji o socialno humanitarnih organizacijah ki jo organizirajo občinske konference SZDL skupaj s medobčinskimi in osnovnimi organizacijami socialno humanitarnih organizacij, ki se je začela že 1. marca, bo trajala do 30. aprila.

Vsa ta velika in pomembna aktivnost Konference za rehabilitacijo invalidov Slovenije in socialno humanitarnih organizacij ni samo formalno proslavljanje svetovnega dneva invalidov, marveč tudi pomemben prispevek k nadaljnjemu urejanju pereče problematike, ki jo rešujejo socialno humanitarne organizacije skupaj z družbeno političnimi organizacijami, pristojnimi organi in s celotno našo skupnostjo.

V. M.

iso-span

LESNA INDUSTRIJA — Ljubljanska c. 32 — telefon 77-384 — telex 34525

lip & gled

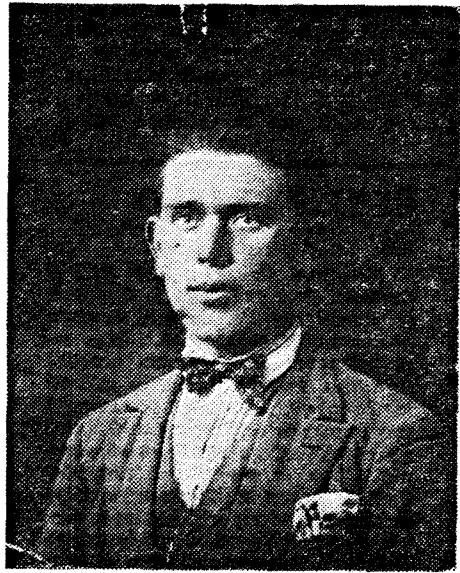
POJASNILO

Zadnja številka TV-15 je pomotoma označena z zaporedno številko 11. V resnici je bila to 12. številka. (Napake je povzročil tiskarski škrt.)

V spomin Andreju Žerjulu

Letos se primorsko ljudstvo pripravljalo na praznovanje 30-letnice vseljenskega upora na Primorskem in v Istri, zato bo prav, da se ob 29-letnici smrti spomnimo na 14 junaško padlih borcev I. bataljona Istrskega odreda na Stari Sušici 12. marca 1944 in dveh drugih tovarišev. Bili so iz raznih krajev naše domovine, vsi so se borili za iste cilje in junaško padli istega dne v boju za svobodo. Žrtvovali so svoja mlada življenja, da bi osvobodili svoje ljudstvo izpod tuje nadvlade in priborili mlajšim generacijam pravico ter možnost, da danes uživajo plodove svojih naporov v svobodi, hkrati pa samostojneje in smejeje kot njihovi predniki odločajo o svoji prihodnosti.

Čeprav so človeška življenja enaka, neprecenljiva in največja vrednota ne

Andrej Žerjul, politični komisar čete v Istrskem odredu, slikan, ko mu je bilo 20 let.

glede na narodnost, vojaško dolžnost in druge lastnosti posameznika, je vendarle med padlimi nekaj tovarišev, ki zaslužijo zaradi svoje vloge v NOB posebno pozornost. Nedvomno sodi mednje četni komisar Andrej Žerjul, ki je tistega žalostnega dne padel skupaj s svojimi soborci v neenakem boju s sovražnikom.

Andrej Žerjul je bil rojen 7. julija 1908. leta v Gabrovici v Slovenski Istri, v narodno zavedni slovenski družini. Gabrovčani so bili znani v vseh 25 le-

tih italijanske okupacije kot narodno zavedni in odločni antifašisti. Ob začetku okupacije in fašističnega terorja se je izkazal med najbolj borbenimi vaščani Andrejev oče, Andrej Žerjul starejši, ki se je aktivno boril s prvimi fašističnimi terorističnimi nasilniki v Istri, ki so posebno besno divjali v predvoilni kampanji ob prvih državno-zborskih volitvah 15. maja 1921. leta. Njegova in njegovih tovarišev velika zaslug je bila, da niso dobili fašistični in šovinistični kandidati v volilnem okolišju Mačkovlje potrebne večine, zato so ga fašisti 25. maja 1921 oboroženega ubili na cestnem križišču pri Mačkovljah in tam požgali nekaj hiš, da bi se maščevali za poraz na volitvah. Postal je prva žrtev fašističnega terorja v tem delu Istre. Zapustil je ženo in tri nepreskrbljene otroke. Sinu Andreju je bilo tedaj šele 13 let in je postal že v neznanih letih protifašistično usmerjen.

Gabrovčanov tudi v naslednjih letih ni moglo zlomiti fašistično nasilje. Ostali so zvesti slovenskemu narodnemu in socialnem izročilu ter zvesto sledili antifašističnim idejam. Leta 1932 so se udeležili kmečkih protifašističnih demonstracij, ki so jih organizirali komunisti pod vodstvom Boža Kolariča proti visokim davkom in drugim socialnim krivicam. Tudi prve ideje v NOB, ki so jih razširjali iz Trsta v Istro Oskar Kovačič in njegovi sodelavci, so bile v Gabrovici ugodno sprejete.

Med tistimi Gabrovčani, ki so odločno podprli NOB in se dejansko vključili v njegove organizacije, je bil tudi Andrej Žerjul, sin padlega A. Žerjula. Najprej je sodeloval z Vidkom Hlajem, ko je prispel v začetku 1943 po nalogu Pokrajinskega komiteja KPS v Istro kot organizator NOB. Ze 5. marca 1943 pa je med prvimi istrskimi Slovenci odšel k partizanom, čeprav je moral zapustiti doma ženo in dva otroke. Fašisti pa so kmalu potem ženo zaprli v Koprške zapore, od koder so jo rešili partizani šele 26. septembra 1943. Andreja Žerjula so poslali skupaj s številnimi drugimi Brkinci in Istrani zaradi prekinjenih zvez z Notranjsko na Hrvaško, kjer se je več kot 7 mesecev boril v 13. hrvaški brigadi. Sredi oktobra 1943 se je kot številni drugi Slovenci vrnil v domače kraje in za nekaj dni obiskal družino, potem pa se napotil v Brkine, kjer se je priključil 1. bataljonu Istrskega odreda in v njem postal politični komisar čete. Nato se je Andrej Žerjul boril pet

Pogreb padlih borcev Istrskega odreda na Ostrožnem brdu 14. marca 1944, dva dni po spopadu na Stari Sušici.

mesecev v Brkinah, na Krasu in Pivki. Kot izkušen partizan, politično razgledan in srčno dober človek je Andrej z očetovsko ljubeznijo vzgajal mlajše borce in jih z lastnim zgledom hrabil v bojih. Ob novem letu 1944 ga je poslednjič obiskala žena Angela na brkinskih Kozjanah. Dne 10. marca 1944 je štab odreda poslal 1. bataljon v Pivške dolane, da mobilizira preostale vojaške obveznike v NOV. Zgodaj popoldne 12. marca je bataljon prispel iz Nove na Staro Sušico, ki je v dolinici. Nemci so prav tedaj neopazno obkolili vas in z močnimi silami napadli. Razvil se je hud in neenak boj. Borci so se po skupinah prebijali iz vasi. Andrej tudi tedaj ni obupal. Pogumno je vodil skupino borcev v napad, čeprav je sovražnik obstreljeval položaje s strojnimi in minometi z več strani. Še preden so se prebili, je bil tudi Andrej kot številni drugi hudo ranjen, vendar je boj nadaljeval. V tedanjih nevdružnih razmerah ranjencev ni bilo mogoče reševati, zato so se mnogi hudo ranjeni sami pokončali, da ne bi padli sovra-

niku živi v roke. Zato tudi za Andreja ni znano, kako je končal.

V istem boju so padli še: 1. Stanko Morgan-Iztok, politični komisar 1. bataljona IO, 2. Milan in 3. Ludvik Prelec, 4. Karel Novak, 5. Leopold Družina, 6. Franc Mevlja, 7. Jože Ludvik, 8. Avgust Toškan, 9. Ciril Kogoj, 10. Ljubica Mičunović-Hercegovka (bolničarka), 11. Zeljko Radović, 12. France Hrvatini, 13. Marjan Učakar-Niko, načelnik VOS, 14. polkovnik Zdravko Prebelič, ki je potoval na IX. korpus, in še eden imensko neugotovljen borec.

Padlim borcev sta priredila štab IO in brkinsko ljudstvo 14. marca 1944 na Ostrožnem vrhu svečan pogreb. Na njihovi zadnji poti jih je spremlilo več kot 1000 prebivalcev in najmanj 300 borcev. Častna četa jim je izstrelila salve, odredni pevski zbor pa jim je zapel žalostinko. Vsem borcev, ki so se na njihovi zadnji poti zaobljubili, da jih bodo maščevali, so ostali padli tovariši v neminljivem spominu.

MAKS ZADNIK

V treh letih so mi padli trije bratje

V ozki grapi pod Starim vrhom leži moj rojstni kraj Delnice. Tudi v našo vas je segel poziv KP k oboroženemu uporju proti okupatorju. Vsa naša, po domače Remčeva družina se je vključila v partizansko gibanje. Čeprav sem bila poročena v Zmencu pri Škofji Loki, sem bila stalno povezana z domom in z brati, ki so bili v stikih s partizani. To so zvedeli tudi sovražniki. Bili smo v nevarnosti.

Oktobrskega dne leta 1941 sem bila v Delnicah. Sestri sem pomagala pri delu na njivi. Ko sva se vrnili domov, nama mama pove žalostno novico: »Nemci so odpeljali brata Janeza in Jožeta.« Vest nas je vse hudo pretresla. Pričakovali smo najhujše. Da bi kaj več zvedela o tej aretaciji, sem se odpravila v Zminec. Naslednji dan pa sem že odhitela v Škofjo Loko. Srečala sem Savnikovega Tineta. Tine je vedel povedati samo to, da sta brata zaprta. Čez dva dni sem ga zopet srečala. Postregel mi je z dokaj žalostno vestjo: »Videl sem Janeza, ki so ga vlekli od zasiljanja nazaj v zapor. Bil je ves krvav. Bolj se je vlekel, kot šel.«

Niso jima mogli dokazati sodelovanja s partizani, saj iz njiju niso ničesar izveklili. Zato so ju po enem tednu izpustili. Bili smo veseli, ker sta se vrnila iz sovražnikovih krempljev. Zopet sta bila doma, med nami.

Tik pred poljansko vstajo pa so šli bratje Janez, Jože in Tone v partizane. Ob slovesu so se zbrali z drugimi vaškimi fanti sredi vasi in prepevali. Najbolj do srca nam je segla pesem: »Fantje se zbirajo iz poljanske dežele, dekleta se jokajo, kaj bjo začele. Nič se ne jokajte, pojdite z nami! Ve boste kuhale, mi pa streljali!«

Nato so sodelovali pri napadu na Poljane. Potem so se zadrževali okoli doma. Kmalu zatem je nemška komanda razglasila, naj se javijo v Poljanah vsi moški, stari nad 18 let. Naše fante pa so poklicali v Škofjo Loko. Ker so bratje čutili, da jim grozi smrt, so se raje umaknili. Jože in Tone sta zapustila domače kraje. Vzela ju je noč. Janez pa se je namenil v Ljubljano, od koder bi šel potem v partizane. S tem bi rešil domače.

Bilo je 20. januarja 1942. leta, ko se je brat Janez odpravil od doma. Prišel je k Sinkovcu v Zminec, kjer sem stanovala z družino. Prav tedaj pa je bila pri nas polna hiša Nemcev. Večkrat sem šla k potoku po vodo, da bi opazovala in opozorila partizane, če bi slučajno prišli k nam. Nenadoma pa stopi predme brat Janez in me pozdra-

vi. Povem mu, da je nevarno: v hiši bi ga lahko prepoznal kak izdajalec. Medtem pa je k nama stopil moj tast — Sinkovčev oče. Rekel je, naj se Janez predstavi kot domači sin. Res je šel v hišo. Vse je šlo kot po maslu. Prespal je v zgornji sobi pri meni, od koder bi lahko v sili pobegnil kar čez balkon. Srečno smo prestali noč.

Zjutraj se je pripravil na pot. Moževo sestro Minka je odnesla njegov koveček eno uro za Janezovim odhodom v Škofjo Loko na postajo. On pa je mislil odpotovati kar brez zajtrka.

Sinkovčeva mama pa mu de: »Lačen pa le ne hodi, lačen boš še lahko!« Janez odvrne: »Res je,« — in poje jajci ter popije kavo. Ura je odbila osem, ko sva se poslovila, za vedno. Močno mi je stisnil roko in tiho zajokal. Jaz pa sem zadrževala solze in gledala za njim. Počasi sem stopila v kuhinjo in ga še enkrat uzrla skozi okno. Težki so bili njegovi koraki. Še enkrat, dvakrat se je ozrl nazaj in izginil za ovinkom. Ze prej sta se z Minko dogovorila, da bo šel on do Reteč peš, zaradi varnosti. V Sentiidu je bila meja. Ker pa je imel vlak zamudo, je bil Janez prej peš v Sentiidu kot vlak.

Prvi je padel brat Jože. 4. avgusta 1942. Svoj zadnji dom je našel na Blegošu. Takrat je padlo 24 naših borcev. Brat Janez je padel 28. novembra 1943 na Dolenjskem. Za tema dvema je padel v partizanih še brat Frenk, 18. novembra 1944 v Poljanah.

Tako draga je bila svoboda za našo družino, ki sem jo dočakala v internaciji. Zato je moja največja želja, da ne bi bilo več vojne.

MARIJA KALAN

OBVESTILO

Komisija za interniranje OO ZZB Kočevje vabi vse bivše internirance in internirance konce. tab. Buchenwald-Dora ter drugih nemških in italijanskih taborišč s svojci in s svojci umrlih s področja občine Kočevje na PROSLAVO 28-letnice osvoboditve Buchenwalda v dnevi 21. in 22. 4. t. v Splitu.

Odhod bo 21. 4. z avtobusne postaje v Kočevju ob 5. uri zjutraj. Cena prevoza v obe smeri z večerjo, prenočiščem, zajtrkom in kosilom v Splitu je 150 din na osebo.

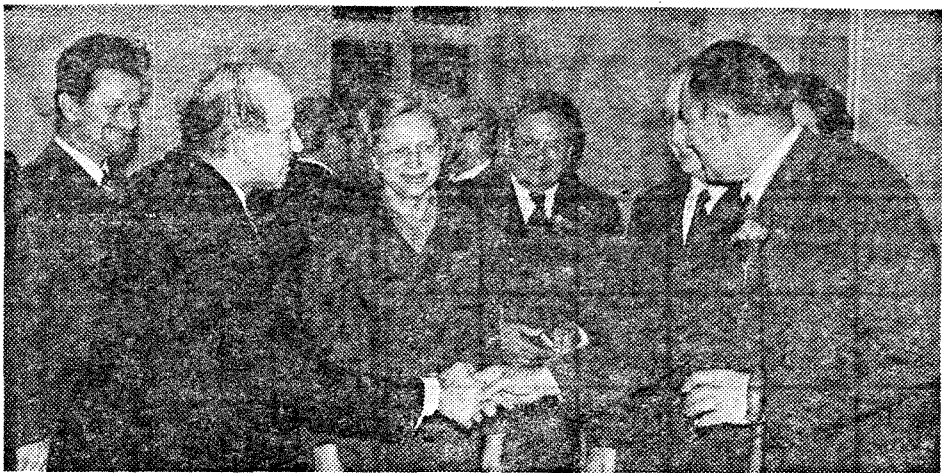
Prijavite se osebno ali pismeno do vključno 6. 4. t. na podružnico DU SRS Kočevje (61330), Reška cesta 5. Potnilno plačate ali osebno ob prijavi ali nakažete obenem s pismeno prijavo po pošti na kaznici na isti naslov. Pričakujemo čimvečji odziv!

OO ZZB Kočevje
komisija za interniranje

fotografija z vprašajem

Objavljamo fotografijo, ki je bila posneta na stopnicah in lesenem balkonu zelo značilno grajene hiše, očitno le vmesno obzidane, v osnovi pa lesene. Najbrž je na sliki osebje kake ustanove SNOS ali pa delavnice. Prosimo, da nam sporočite, kje je bila fotografija posneta, kdaj in kdo jo je posnel, potem pa še imena, priimke in partizanska imena za tovariše, ki jih boste prepoznali! Zanima nas tudi ustanova, kateri so pripadali.

PRAZNIK V DIJAŠKEM DOMU MAJDE ŠILC

Tradicije in bratstvo

Dne 17. marca so v novomeškem dijaškem domu, ki nosi ime narodne herojke Majde Šilc, praznovali. Čeprav že tradicionalna prireditev, ki se je vsako leto kot posebno dragi gostje udeležijo med drugimi povabljenimi tudi predstavniki 10. SNOUB »Ljubljanske«, je bilo to srečanje dobrih prijateljev tokrat še bolj slovesno. Pridružili so se jim namreč gostje iz Delnic. Najbolje bo, če vam jih kar predstavimo: predsednik skupščine občine in ZZB NOV Delnice Anton Šnajder, predsednik ZRVS Delnice Ivan Kezele, predstavnik JLA Valentin Štimac, pa Ivan Majdarič, Ivan Pleše in Ivan Briški. Njihova prisotnost je bila skromna zahvala za gostoljubnost, ki so jo Delničani izkazali gojenkam in gojencem dijaškega doma Majde Šilc iz Novega mesta jeseni lani, ko so leti krenili po poteh 10. SNOUB »Ljubljanske« in se ustavili tudi v Delnicah.

Prireditve se je začela ob devetnajsti uri s pozdravom gojenke doma, ki je prisotne — predvsem goste iz Delnic, nekdanje borce 10. SNOUB »Ljubljanske« in predstavnike družbeno-političnega življenja iz Novega mesta — lepo pozdravila in jim zaželela prijeten večer.

V imenu nekdanjih borcev 10. SNOUB »Ljubljanske« je spregovoril Hinko Bratož-Oki in se uvodoma najtopleje zahvalil za prisrčen sprejem, ki ga gojenci doma vsako leto pripravijo ob rojstnem dnevu in počastitvi spomina nekdanje borke 10. SNOUB »Ljubljanske« in narodne herojke Majde Šilc. »Takšni medsebojni stiki so že prerasli v domicilni odnos in so le eni izmed mnogih, ki jih naš odbor in naši soborci gojijo z mladimi in katerih namen je v poslanstvu, da vas vedno znova in neposredno seznanjamo z našo revolucijo, borbo za našo in vašo svobodo in z vsem tistim, kar nam ona prinaša,« je dejal Hinko Bratož-Oki.

S posebnim zadovoljstvom je pozdravil prisotnost predstavnikov bork in borcev Gorskega Kotarja, s katerimi so se med vojno skupaj borili in v krvi gojili bratstvo. »Prišli so, da skupaj z nami počastijo spomin naše Majde, ki je

prav na področju Gorskega Kotarja kot brigadna sekretarka in pozneje pomočnica politkomisarja 10. SNOUB »Ljubljanske« dala največ — in pa zato, da spoznajo vaš in naš način obujanja tradicij narodnoosvobodilnega boja,« je v nadaljevanju pojasnil Hinko Bratož-Oki.

Predstavniki delegacije iz Delnic je izrazil željo, da se bratsko sodelovanje med nekdanjimi borci Gorskega Kotarja in 18. slovenske divizije pa borčevske organizacije in občine iz Delnic prenese tudi na mladino in predlagal pobratenje med novomeško in delniško mladino.

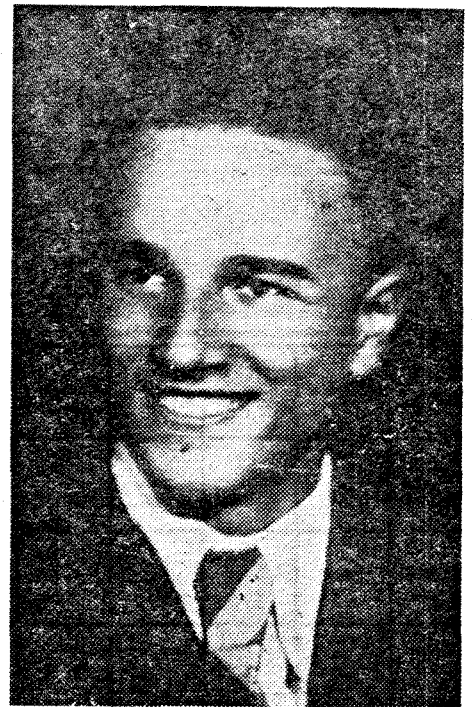
Kot uvod v kulturni del praznične prireditve je zadonela himna Ljubljane in 10. SNOUB »Ljubljanske«, ki sta ji priskuhnila tudi njena avtorja Marjan Regalli in Bojan Adamič; v nadaljevanju programa pa so se zbranim predstavili Vladoša Simčič-Tiranova, Vilma Bukovčeva, Dolenjski oktet in mladina doma z zborna recitacija »Balada o škatlici pepela.«

Vsem mladim, ki se trudijo, da bi bilo življenje v domu prijetnejše in uspešnejše, so podelili prav tako že tradicionalna priznanja v obliki knjižnih nagrad; Hinko Bratož-Oki jim je v imenu odbora 10. SNOUB »Ljubljanske« izročil fotografska aparata. »Z veseljem lahko ugotovim, da je mladina v domu iz leta v leto boljša in prizadevnejša, da ceni tradicije narodnoosvobodilnega boja in njihove nosilce; iskreno pa se želimo pridružiti tudi praznovanju tridesetletnice ustanovitve 10. SNOUB »Ljubljanske«, ki bo letos na Golem,« je še dejal upravnik doma tovariš Šega in prisotne povabil na tovariško srečanje, ki se je končalo v poznih večernih urah.

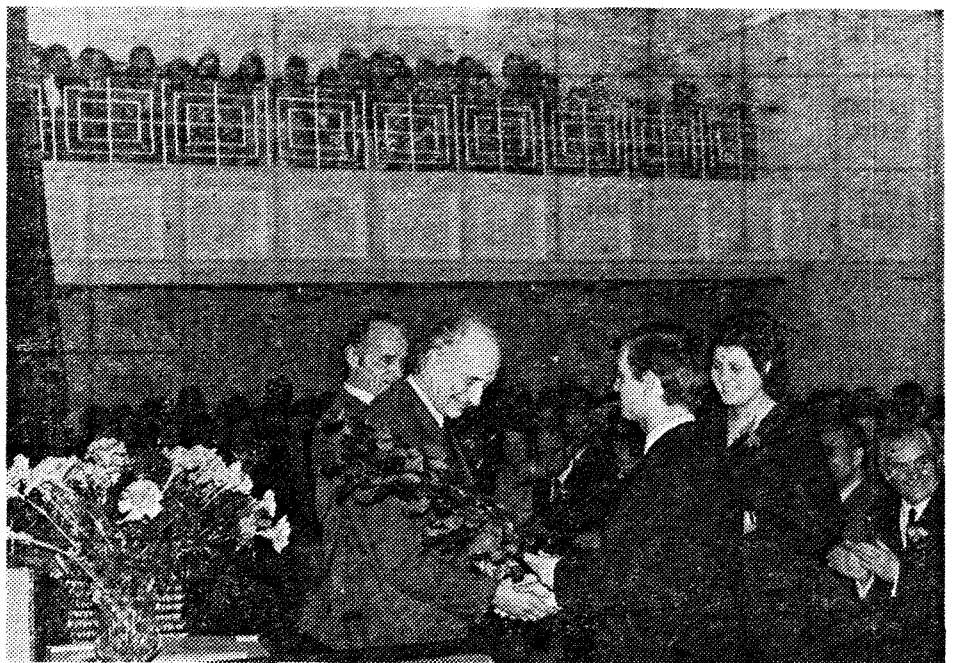
Doživeti praznik v tem gostoljubnem domu mladim in vse, kar so doslej že storili v imenu obujanja tradicij narodnoosvobodilnega boja, več kot zgovorno dokazuje, da so mladi tod zvesti nadaljevalci teženj, za katere je padla tudi narodna herojka Majda Šilc — za kar gre nedvomno zahvala vodstvu doma in njegovim pedagoškim delavcem ter ne nazadnje nekdanjim borcem 10. SNOUB »Ljubljanske«. MS

Medicinci, padli v NOB

Miloš Debevec

Rodil se je 23. januarja 1920 v Železnikih. V gimnaziji se je vključil v razne napredne organizacije, kamor ga je pritegnil Stane Žagar, mlajši, s katerim je sodeloval od leta 1935. Zaradi te dejavnosti je bil izključen iz 5. razreda gimnazije. Zaposlil se je v tovarni, a se ponovno vpisal na gimnazijo. S svojo politično aktivnostjo ni prenehal. Leta 1940 je bil ponovno v policijski preiskavi. Se istega leta se je vpisal na medicinsko fakulteto v Ljubljani. Ob napadu na Jugoslavijo je šel med prostovoljce. Kmalu po nemški zasedbi so ga zaprli in prepeljali v Sentvid, od tam pa v izgnanstvo v Valjevo. Tam se je pridružil srbskim partizanom. Februarja 1942 je bil v boju s četniki ujet. Nemci so ga ustrelili 28. februarja 1942 v Osečini na Gornji Medvedici.

S šopkom cvetic so mladi iz dijaškega doma Majde Šilc v Novem mestu pozdravili tudi Bojana Adamiča in Marjana Regallija, avtorja himne Ljubljane in 10. SNOUB »Ljubljanske«.

FRANCE SLOKAN:

STARA PRAVDA

Vedeti je namreč treba, da so bile posamezne deželne vojske razmeroma slabe in da bi vsak graščak zase potreboval svoje branilce. Videli smo, kakšno skrb je posvetil freisinski škof za obrambo svojega, loškega gospostva. Zelo mnogo pa nam pojasni sklep ali nekakšna pogodba zastopnikov deželnih stanov notranjeavstrijskih dežel, da bodo deželni stanovi pomagali kranjskemu plemstvu z vojaštvom, če bi izbruhnil upor. Iz tega pa tudi lahko sklepamo, da je moralo na Kranjskem konec zime 1515 hudo vreti med podložniki, zakaj »vojni posvet« proti upornim kmetom je bil marca v Mürrzuschlagu.

Lahko si mislimo, da je imela gospoda na Kranjskem zato še mnogo hujše skrbi kakor pa v drugih deželah. Kranjski deželni stanovi so si na vse pretege prizadevali, da bi posegel vmes cesar. Najbrž pa se niso ostračili na cesarja zato, da bi mu tako brezmejno zaupali kot so mu kmetje, marveč je upravičena domneva, da so računali prav z veliko zaupljivostjo kmetov in vplivom cesarja na podložnike. Kranjski deželni stanovi so 20. marca predlagali na zasedanju deželnih stanov na Dunaju zastopniku cesarja, kardinalu Mateju Langu (tedaj škofu krške škofije), kaj bi bilo treba ukreniti, da bi ukrotili kmete. Lang bi naj poslal odposlanstvo v imenu cesarja kranjskemu deželnemu vladarju, deželnemu upravitelju in viceodmu, torej vrhovnim deželnim oblastnikom. Odposlanstvo bi naj bilo pooblašeno, da bi stopilo v stik z voditelji kmečkega gibanja in se z njimi pogajalo. Morali pa bi ravnati zelo previdno, da bi jim kmetje zaupali, saj bi se kmečki zastopniki upravičeno bali, da se s pogajanjem ne bodo mogli

več vrniti. Kako bi tudi mogli verjeti, da bi se gospoda hotela pogajati z njimi! Zaupanje pa bi jim naj vzbudilo, če bi bili odposlanci ugledni možje, ki so jih tudi kmetje kolikor toliko spoštovali; predvsem pa je bilo upanje, da se bodo kmetje pogajali s cesarjevimi odposlanci. Vsekakor je plemstvo hotelo tako izkoristiti cesarjev ugled v svoj prid in cesarjevi odposlanci bi bili dejansko orodje gospode, kranjskega plemstva, tako posredno, a toliko učinkoviteje zastrašili kmete. Podložnikom bi naj predvsem vili v glavo, da je kmečka zveza prepovedana, če je ne dovoli deželni knez; prepovedano je celo plemstvo, da bi se povezalo v takšno zvezo, kaj šele podložnikom! Nadalje bi naj odposlanstvo strašilo kmete z nesrečnimi izidi uporov v minulosti, tako s tistim na Koroškem leta 1478, pa v Württembergu in na Ogrskem šele leto pred tem, to

Srednjeveško sodišče in razne smrtne kazni

je leta 1514. Podložniki bi naj torej razpustili zvezo in se ognili vsem posledicam — rajši zlepa itd.!

Hkrati bi naj na uporne podložnike vplivali tudi z lepimi obljubami, z »milostjo«, namreč, da ne bodo nikogar kaznovali zaradi dotedanjih kršitev pokorščine — razen voditeljev uporniškega gibanja... Druga sladka vaba pa bi naj bilo povabilo cesarjevih odposlancev, naj bi se podložniki pritožili proti svojim zemljiškim gospodom, upraviteljem ali oskrbnikom gospodstev, če bi se jim že zgodila kakšna krivica. Cesarjevo odposlanstvo bi naj potem zaradi pritožb zaslišalo obe strani in pravično razsojalo, tako da bi bil kaznovan tudi zemljiški gospod ali upravitelj, če bi bil kriv.

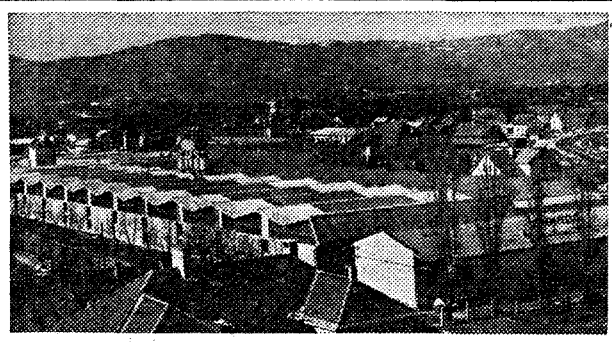
Kako dobro se je plemstvo zavedalo, da so kmetje resni nasprotniki, upravičeno sklepamo iz tega, da ni trdno pričakovalo gladkega uspeha od posredovanja cesarjevega odposlanstva. Zato bi naj odposlanci uporabili še zadnje orožje, če bi že vse drugo odpovedalo — zastraševanje in obljube. Kmetom bi naj vzeli pogum s trditvijo, češ da je cesar odločno na strani deželnih stanov, torej obsoja nepokorščino podložnikov. Končno je bilo to še najbolj res, toda zaupanje kmetov do cesarja je ostalo še nadalje trdno, čeprav je bilo dovolj razlogov zlasti med samimi poznejšimi upori, da se je omajalo.

Po zamisli kranjskega plemstva bi se naj nadalje po posredovanju cesarjevega odposlanstva potem v Celju sešel odbor zastopnikov notranjeavstrijskih deželnih stanov na čelu s kardinalom Langom (kot cesarjevim zastopnikom). Odposlanstvo bi naj poročalo odboru, kaj je doseglo, naka bi odbor sklepal o nadaljnjih ukrepih. Sicer pa se je hotelo plemstvo nemudoma kar najbolj zavarovati. Zato je tudi predlagalo, naj bi Lang v imenu cesarja poslal deželnim oblastnikom povelje, naj takoj začnejo pripravljati svoje, deželne vojske. Morala bi pomagati tudi mesta s svojimi jezdec in pešci ter z orožjem.

Značilno je bilo za te načrte plemstva na Slovenskem, da so predlagali, naj bi se vojaštvo z zgornjega Štajerskega, torej z nemškega ozemlja, zbralo pri Slovenjem Gradcu, torej približno na meji slovenskega ozemlja. Vojaštvo s srednještajerskega področja pa bi naj bilo pripravljeno pri Mariboru, medtem ko je bila kranjska deželna vojska v pripravljenosti v Ljubljani.

(Se nadaljuje)

Nagradna križanka JELOVICA št. 57

[illegible]

Nagradni kupon 57

Priimek in ime

poklic

točen naslov

Razpis nagradne križanke

»Jelovica« iz Škofje Loke je naša stara znanka. Izdeluje okna, vrata, in vse druge lesne stavbne elemente — pa tudi cele stanovanjske hiše, montažne seveda.

Do 9. aprila 1973 vas naprošamo, da nam križanko dostavite rešeno, ker bomo še isti dan od-

dali v tiskarno za 15. številko, ki izide dne 14. aprila 1973.

Knjižne nagrade: »Sveti Urh«, »Prvi bataljon« in »Varšavski uporniki« bodo podeljene med tri izžrebance.

Uredništvo in uprava

LJUBLJANA-MOSTE-POLJE

USTANOVITEV ODBORA MEDVOJNIH AKTIVISTOV

Odbore aktivistov nekdanjih okrožij OF ustanovljamo s precejšnjo zamudo; zato moramo to nalogo izpolniti bolj dosledno ter smotno — so poudarili na širšem sestanku medvojni aktivistov 6. februarja, ko so ustanovili odbor medvojni aktivisti SZDL Ljubljana-Moste-Polje. To smo dolžni znanjem, da bi bogate izkušnje aktivistov OF ohranili zapisane — v kronikah in monografijah — kot prispevek k zgodovini revolucije.

Na zborovanju so tudi sklenili priporočiti vsem združenim borcem in organizacijam SZDL v posameznih krajih, naj takoj ustanovijo aktivne medvojni aktivistov v krajevnih skupnostih. Ti odbori bodo delovali kot odseki pri SZDL ali združenju borcev, kakor se bodo pač na terenu domenili. Ni pa nujno, da ustanovijo v sleherni krajevni skupnosti samostojni aktiv, marveč ima lahko tudi po več krajevnih skupnosti skupni odbor, zlasti še, če je bilo takšno področje že med vojno organizacijsko povezano.

Novi odbor si je že na prvi seji zastavil nalogo, da bodo izpolnili sezname vseh medvojni aktivistov, ugotovili padle in po vojni umrle aktiviste. Zlasti je treba ugotoviti, kdo so bili med vojni aktivisti, ki zdaj živijo drugje, ker bi jim naj podelili častna priznanja. Nadaljnja naloga je, da opišejo za zgodovino OF pomembne kraje. Zbrati in urediti je treba zgodovinsko gradivo o razvoju in delovanju OF. Obnoviti, rekonstruirati bo treba celotno medvojni organizacijo OF, od okrožja do terenskih in uličnih odborov. Ena najpomembnejših nalog vseh aktivov bo, da bodo tovariško pomagali po potrebi nekdanjim aktivistom in da bodo sodelovali pri srečanjih borcev in aktivistov. Naloge so obsežne, a ob vnetem sodelovanju bivših aktivistov jih bo mogoče izpolniti, kakor je dejala predsed-

VAZNO OBVESTILO

Nosilce partizanske spomenice 1941 in vojaške vojne invalide obveščamo, da je delavski svet podjetja VIATOR PE Mestni promet sklenil, da so upravičeni v lokalnem prometu do tehle ugodnosti:

1. Nosilci partizanske spomenice 1941 do brezplačne vožnje;
2. Vojaški vojni invalidi od I. do VI. skupine do brezplačne vožnje;
3. Vojaški vojni invalidi od VII. do X. skupine do vožnje s 50-odstotnim popustom.

Nosilci »Partizanske spomenice 1941« bo do koristili to ugodnost, kakor doslej, na osnovi vozne karte za mestni promet, ki jim je bila izdana skupno s knjižico nosilca »Partizanske spomenice 1941«. Duplikat vozne karte izda na osnovi knjižice nosilca »Partizanske spomenice 1941« podjetje VIATOR, potniška blagajna Trdinova ul. 3 v Ljubljani.

Vojaški vojni invalidi bodo lahko uveljavili pravico do ugodnosti v lokalnem prometu tako, da si oskrbijo eno fotografijo v izmeri 4 krat 3 cm in potrdilo, ki ga izda vojaškim vojnim invalidom od I. do VII. skupine na osnovi predložene izplačilne knjižice, vojaškim vojnim invalidom od VIII. do X. skupine pa na osnovi predložene zadnje odločbe, s katero jim je bila priznana vojaška oziroma skupina invalidnosti, Mestni odbor ZZB NOV Ljubljana, Komenskega ul. 7—III, soba št. 77.

Vse vozovnice s 100-odstotnim in 50-odstotnim popustom v mestnem prometu, ki so bile izdane z naslovom stare firme, t. j. Prometno podjetje Ljubljana-transport, izgubijo veljavnost s 30. aprilom 1973.

Prometno podjetje VIATOR — potniška blagajna v Ljubljani, Trdinova ul. 3 bo izdajala nove izkaznice, kot že rečeno, na osnovi predloženega potrdila in fotografije, od 5. aprila dalje vsak dan dopoldan od 7. do 12. in od 12. do 19. ure, ob sobotah pa od 7. do 12. ure.

Vse dodatne informacije lahko prejmejo nosilci »Partizanske spomenice 1941« in vojaški vojni invalidi na Mestnem odboru ZZB NOV Ljubljana, Komenskega ul. 7-II, soba št. 57, ali na telefonsko številko 316-081.

nica odbora Fani Tomičević, ki je med vojno delovala v rajonskem odboru. Organizacijo smo si zamislili tako, da bo imel vsak odbor aktivistov bivšega okrožja OF delegata v republiškem povezovalnem (koordinacijskem) odboru; z njim bodo povezani tudi matični odbor VOS, tehnike, kurirjev in ljudske pomoči.

MAKS BURGAR

SREDNJA DOBRAVA PRI KROPI

SVEČANOST V POČASTITEV SPOMINA STANETA ŽAGARJA

V torek, 27. marca, je bila ob 11. uri dopoldne na Srednji Dobravi pri Kropi tradicionalna spominska slovesnost v počastitev 31. obletnice smrti narodnega heroja Staneta Žagarja, ki je pred vojno učiteljval v tej vasi. Tudi letos, kot vsa leta nazaj, so se slovesnosti udeležili predstavniki ZZB in drugih družbeno političnih organizacij iz radoviške in drugih gorenjskih občin pa dijaki, učenci in vojakli iz kranjske vojašnice, ki nosi ime po Stanetu Žagarju.

V kulturnem programu so nastopili poleg domačih recitatorjev tudi pevci moškega pevskega zbora »Stane Žagar« iz Kroke, godba na pihala iz Gorij in vojakli.

Stane Žagar je padel 27. marca 1942. leta v neenakem boju s sovražnikom v Rovtahu nad Zabnico, ko je bila selška četa obkoljena. Poleg Žagarja je omahnilo pod streli nacistov tudi 15 njegovih soborcev.

Stane Žagar je že takoj po prvi svetovni vojni kot mlad učitelj začel aktivno delati v naprednem delavskem gibanju, najprej v Gorjah pri Bledu, nato pa kar 18 let na Srednji Dobravi pri Kropi, kjer je učiteljval na tamkajšnji osnovni šoli.

Revolucionarno je vzgajal in izobraževal mladi rod ter navdihoval preproste delavce in kmete z razredno in nacionalno zavestjo. Po vsej Gorenjski je organiziral partijske celice, vodil sestanke in spodbujal delovne ljudi v borbi za njihove človeške in politične pravice. Tako kot med preprostimi ljudmi je tudi med svojimi stanovskimi tovariši užival ugled pravega ljudskega tribuna, revolucionarja in voditelja. Zaradi tega ga je reakcionarni režim bive kraljevine nenehno preganjal. Večkrat je bil aretiran in zaprt. Toda to ga ni odvrgnilo od napredne poti. Partija mu je sprico njegovih bogatih izkušenj, izrednih organizatorskih sposobnosti in ugleda že od prvega dne nacistične okupacije zaupala najtežje naloge — organizacijo oborožene vstaje na Gorenjskem. Tako je postal član vojnega komiteja in član glavnega štaba PO Slovenije. Sodeloval je v številnih bojih na čelu svojih borcev in jim vse do zadnjega diha vtilval neomajno vero v zmago. J. R.

MORAVČE

30-LETNICA USTRELITVE TALCEV

Dne 22. marca je minilo trideset let, odkar so nacistični krvniki v Moravčah ustrelili sedem talcev.

Tisti dan je bil lep, sončen, ko se je prebujala narava ob nastopu pomladi... Domačini, ki so ga preživeli, ga ne bodo nikdar pozabili. Nemci so pripeljali iz begunjskih zaporov s tovornjakom sedem zvezanih talcev. Sredi Moravč so jih privezali na letve župnijske drvarnice. Med temi nesrečnejši je bil tudi domačin, komaj devetnajstletni Ciril Javoršek iz Zaloga pri Moravčah. Talce so javno ustrelili, da bi tako kar najbolj zastrašili ljudi. Žrtve so pustili viseti s krvjo oblite ves dan. Svojo nečloveškost so pokazali še s tem, da so zvečer trupla zmetali na tovornjak kot drva in jih odpeljali v Begunje, kjer so jih vrgli v skupno jamo.

Združenje borcev NOV Moravče je ob tridesetletnici smrti talcev prirčno počastilo spomin žrtev z okrasitvijo spominske plošče. Visela je tudi zastava z žalnim trakom, da je bila tako na zunaj še bolj poudarjena žalostna obletnica. Ob spomeniku se je zbrala šolska mladina z učitelji. Z deklamacijami in s petjem so lepo proslavili obletnico in potrdili globlji pomen besed, vklesanih v ploščo: »Vaša kri — naša svoboda!«

JANKO ZUPAN

JESENICE

ŠE ZMERAJ DELAVNI KOROŠKI BORCI

Poprečna življenjska doba prostovoljcev borcev za našo severno mejo leta 1918/19 znaša že 75 let in 6 mesecev. Najstarejšemu članu naše organizacije je že 84 let. Zato pač med nami ni mnogo tistih, ki so še vsaj malo zdravi. Na področju jeseniške občine smo razkropljeni v številnih krajih, a še zmeraj nas veže trdno tovarištvo in se radi srečujemo. Zadnji občni zbor naše organizacije 15. marca je to pokazal prepričljivo; udeležilo se ga je 49 izmed 85 članov. Smrt je zelo zredčila vrste članstva.

Zborovalci so se pogovorili o vseh zadevah svoje organizacije in svojega življenja. Z velikim zanimanjem so prisluhnili dr. Lojzetu Udetu, ki je spregovoril o naših rojakih na Koroškem. — Tovariša Kristan in Miklavc pa sta poročala o delu celotne organizacije, o republiškem odboru, ki se trudi, da bi bila povezava z občinskimi odbori kar najtrdnjša in da bi pomagali bolnim članom ter posameznikom, ki se s skromnimi dohodki težko preživljajo. Predsednik občinskega odbora ZZB NOV Jesenice France Konobelj pa se je dotaknil zamisli, naj bi na železniški postaji, na kraju, kjer so se zbirali prostovoljci novembra 1918, vzidali spominsko ploščo. Albin Smolej je omenil, da bi pri urejanju starega pokopališča na Jesenicah ne smeli pozabiti, da so tam pokopani tudi nekateri padli prostovoljci (padli so v prvi polovici januarja 1919 pri Podroščici). Konobelj je menil, da so zbrani podatki o tedanjih dogodkih na Jesenicah in Koroškem nepopolni, zlasti kar zadeva ljubeljsko, alpinsko in Seftanovo četo. Priporočil je, naj bi ustanovili komisijo, ki bi zbirala zgodovinsko gradivo iz obdobja koroških bojev.

Zborovalci so izvolili občinski odbor, tako da so ga izpolnili, ker so v minulem delovnem obdobju umrli nekateri člani.

SREČKO SORLI

RIBNICA

30-LETNICA ZMAGE V JELENOVEM ŽLEBU

Občani ribniške občine slave 26. marca svoj občinski praznik. Dne 26. marca leta 1943 so partizani pri znanem breznu v Jelenovem žlebu premagali precej številnejšo italijansko enoto. V počastitev tega dogodka je bila 24. marca v osnovni šoli v Dolenji vasi slavnostna seja, ki so se je udeležili tudi predstavniki Cankarjeve in Gubčeve brigade. Predsednik občinske skupščine Božo Abrahamsberg je v slavnostnem govoru

orisal pomen bitke v Jelenovem žlebu. Govoril je tudi o razvoju gospodarstva v občini, ki je posebno razveseljav v zadnjih letih, saj so bili odprti novi gospodarski obrati, ki so zaposlili večje število nove delovne sile. Ribniška občina se lahko pohvali, da so njeni občani dovezetni za napredek, saj so v zadnjih 8 letih prispevali s krajevnim samopriskevkom za gradnjo šol in otroških varstvenih ustanov 12 milijonov ND. Raznoma veliko — 300 mladih ljudi — trenutno študira na srednjih, višjih in visokih šolah. Predsednik skupščine Abrahamsberg je govoril tudi o perspektivah gospodarskega razvoja.

Po slavnostni seji je bil kulturni program, v katerem so sodelovali učenci osnovne šole in mladinske organizacije iz Dolenje vasi. Izbrani program in uspešni nastop moškega pevskega zbora »Lončar« iz Dolenje vasi, ki ga sestavljajo delavci, sta žela veliko odobravanja. Dne 24. marca je Avto moto društvo Ribnica organiziralo avto-rally od Ribnice do Jelenovega žleba, kjer je posebna delegacija položila venec pred spomenik NOB v Jelenovem žlebu. Dne 23. marca pa je bila v ribniškem gradu odprta razstava del vojakov-slikarjev iz ribniške garnizije. V ponedeljek, 26. marca, je bila v domu Partizan v Ribnici svečana akademija, posvečena občinskemu prazniku.

K. O.

RAVNE NA KOROŠKEM

SKRB ZA STROKOVNO VZGOJO ČLANOV ZRVS

Na Ravnah je bila seja občinskega odbora Zveze rezervnih vojaških starešin, na kateri so predvsem obravnavali strokovno vzgojo svojih članov.

Določili so razpored predavanj za vseh 5 krajevnih združenj na tematiko »Oblike protidiverzantskega in protiterorističnega boja«. Predavanja bodo popestrili tudi z ustreznimi filmi.

Nadalje so se pogovorili o izvedbi taktično-orientacijskih pohodov, na katere bodo poklicali vse rezervne starešine. Te pohode bi izvedli konec aprila oziroma v začetku maja.

Izven obveznega programa za izobraževanje pa bodo tudi letos, kakor vsako leto, organizirali tradicionalni kondicijski pohod, tako imenovani »Gamsov pohod«, v spomin na dolgoletnega predsednika občinskega odbora pokojnega ing. Gamsa.

Pogovorili so se tudi o zbiranju finančnih sredstev za spominski dom v Kumrovcu. Ta sredstva bodo začeli zbirati na skupnih predavanjih, kjer se zbere največ članov.

FRANJO SREBOTNIK

KAJ PRINAŠA NOVEGA LETOŠNJA POMLAD?

OGLEJTE, IZBERITE IN KUPITE SI ŽE ZDAJ

NOVA OBLAČILA IN OBUTEV ZA OSVEŽITEV GARDEROBE ZA POMLADNE DNI.

Trgovsko podjetje

nama

Ljubljana—Kočevje—Škofja Loka—Velenje

je tudi letos pripravilo

ZA VSO DRUŽINO

je pri

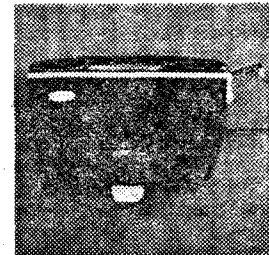
nama

Ljubljana—Kočevje—Škofja Loka—Velenje

NAPRODAJ VSE V ENI HIŠI.

Plastični sanitarni kotlički FONTANA za WC (se ne rosijo — brezšumni) v beli in črni ter še treh pastelnih barvah (roza, zelena, modra) z nerjavečo plastično vložno armaturo izdeluje

M METALPLAST-RUŠE

JAPONCI NISO VEČ NAVDUŠENI ZA VOJSKO

Neki oficir, ki je bil zadolžen za pridobivanje kandidatov za vojaške šole, je učencem neke šole dejal: »Za nas je še posebno pomembno, če kandidati v svoji prošnji napišejo, da so pripravljeni dati tudi svoje življenje za domovino.« Na te besede so učenci izbruhnili v smeh. To se je zgodilo na Japonskem, kjer so se pred pičlimi tridesetimi leti cele divizije borile do zadnjega moža.

Nekdanji generalni sekretar nacionalnega sveta za obrambo pa je pred kratkim izjavil: »V vsej deželi imamo le 5.500 nabojev za vsako brzostrelko. Ker vsaka brzostrelka izstrelji na minuto približno 500 nabojev, to pomeni, da bodo vse naše zaloge streliva potrošene že po enajstih minutah.«

Po drugi strani pa v japonski ustavi, ki so jo sprejeli še med ameriško okupacijo, piše: »Japonska ne bo nikoli več imela nobenih kopenskih, pomorskih in letalskih sil niti kakšnega drugega vojnega potenciala.« Kljub temu ima Japonska vojaške sile za samobrambo, ki štejejo 260.000 mož. Pravijo, da to ni v nasprotju z ustavo. Z denarjem ni težav (za vojaške izdatke gre približno 1 odstotek narodnega dohodka), pač pa je za vstop v vojsko zelo malo kandidatov. Na uvedbo obvezne vojaške službe pa si ne upajo pomisliti.

Japonska, ki nima nobenih balističnih raket, letalonosilk ali ofenzivnih bombnikov, se glede svoje obrambe še nadalje naslanja na Američane, s katerimi imajo tudi ustrezne pogodbe.

zanimivosti

JAPONCI KUPUJEJO AMERIŠKE RAKETE

Neki ameriški sindikalni funkcionar v senatnem finančnem pododboru je izjavil, da je podjetje Mac Donald Douglas sklenilo z Japonci pogodbo o prodaji raketnega sistema THOR DELTA, ki lahko izstrelji jedrske bojne glave do razdalje 5.000 milj. To bi hkrati pomenilo, da Združene države Amerike in Sovjetska zveza nista več edini državi, ki lahko lansirata satelite in medcelinske izstrelke.

Japonci so bili prisiljeni skleniti to pogodbo tudi zato, ker se jim ni posrečilo razviti lastnega sistema za lansiranje satelitov. Kupljeni projektilski sistem pa bodo postavili na neki otok, ki leži zahodno od glavnega japonskega otočja.

Ko je japonska tiskovna agencija Kido objavila, da Američani izvažajo na Japonsko sistem, ki bi ga bilo mogoče uporabljati tudi za lansiranje ofenzivnih medcelinskih raket, je novica vzbudila v ZDA ogromno pozornost. Washington Evening Star jo je objavil celo na prvi strani. Ameriški uradni krogi so takoj zatem sporočili, da te nevarnosti ni, zakaj Japonska se je ob sklenitvi sporazuma o prodaji omenjenega sistema obvezala, da bo sistem THOR DELTA uporabljala samo v miroljubne namene.

TKG

TOVARNA KOVINSKE GALANTERIJE

LJUBLJANA, TOLSTOJEVA 44

izdelki kovinske galanterije — priznane kakovosti

Za cenjena naročila se to plo priporočamo.

obrambna vzgoja in ljudska zaščita

Napalm in nasilje nad civilnim prebivalstvom

Eno od človekovih najstarejših bojnih sredstev — ogenj — dobiva v našem času tako okrutno in uničevalno moč, kakršne ni imel še nikoli poprej. V Združenih narodih je bilo rečeno, da se napalm in druga zažigalna sredstva, ki jih uporabljajo v vojnah, lahko po svoji rušilni moči primerjajo samo še z nuklearnim orožjem ter z nekaterimi vrstami biološkega in kemičnega orožja. »Noben drugo orožje ne pomeni v rokah vojaških poveljnikov take rušilne moči,« piše v poročilu skupine strokovnjakov OZN.

Predvsem je pri tem tragično to, da zažigalna sredstva uporabljajo največ pri napadih na civilno prebivalstvo in da povzročajo neizmerno, največkrat pa tudi nepopravljivo škodo v naravi.

Napalm je izredno vnetljiva mešanica nafte in palmitinske kisline, pri njegovem gorenju se sprošča zelo visoka temperatura, ki povzroča opekline — tudi take četrte in pete stopnje. Koža dobesedno poogleni, opekline uničijo mišice in poškodujejo celo kosti in notranje organe.

Napalm je lepljiva masa, ki je žrtev na noben način ne more zbrisati s sebe, temveč se goreča snov celo vpija v tkivo. Vendar pa pri napalmu ni škodljiv le ogenj: veliko ljudi umre tudi zaradi zastrupitve z ogljikovim monoksidom. Ljudje, ki jih zajamejo plameni in visoka temperatura, pa pogosto dobio tudi vnetje dihalnih organov.

V nekem poročilu je navedeno, da tretjina žrtev napalma umre največkrat že čez pol ure, največ pa jih umre v 24 urah. Če ranjenec prvi dan vendarle preživi, ostane zaradi težkih opeklin v kritičnem stanju še

30 do 40 dni, vendar pa je praksa pokazala, da tega kritičnega obdobja ne preživi niti vsak peti ranjenec.

Poročilo strokovnjakov OZN navaja, da je zdravljenje žrtev napalma zelo dolgotrajno in tudi povezano z velikimi izdatki; računajo, da je za zdravljenje tisoč ranjenec potrebnih 8 tisoč litrov krvne plazme, 6 tisoč litrov krvi, 250 kvalificiranih kirurgov in približno 1500 medicinskih sester ter bolničar, pa da pri tem niti niso vštete še vse potrebne kapacitete bolnišnic, ki jih je v vojujoči se deželi le stežka dobiti.

Zažigalna bojna sredstva so množično uporabljali že v 2. svetovni vojni. Atomske bombe sta v Hirošimi in Nagasakiju ubili in ranili okoli četrta milijona ljudi, medtem ko so zažigalne bombe, vržene na Japonsko in napolnjene v glavnem z napalmom, zahvalele še večje žrtve: pomorile so 260.000 in ranile 412.000 Japoncev. Vojaški analitiki so po vojni izračunali, da je vsaka tona zažigalnih sredstev povzročila enako gorje kot 5 do 12 ton visokoeksplozivnih bomb.

V poročilu, ki so ga podali Združenim narodom, strokovnjaki opisujejo strahote posameznih napadov z zažigalnimi bombami. O napadu na Tokio leta 1945 pišejo: »Beton, steklo in jekleni nosilci so se tajali od velike vročine, lesena poslopja so zajemali plamen, še preden jih je ogenj sploh dosegel... Ljudje, ki so se poskrili v kanale mestne kanalizacije, so umrli v vreli vodi, ali pa jih je zadušila množica, ki se je v paniki za njimi zatekla v kanale.«

Se v večjih količinah pa so napalm začeli uporabljati po 2. svetovni vojni. V korejski vojni so ga porabili 32.000 ton, v viet-

namski — podatek velja za obdobje do marca 1968 — pa več kot 100.000 ton. Niso pa še znani podatki, koliko napalma so Američani in njihovi plačanci porabili do konca vietnamske vojne.

Generalna skupščina OZN je ocenila, da je uporaba napalma okruten način vojskovanja, saj povzroča enako gorje borcem in neborcem, še zlasti pa to velja za partizanske vojne, v katerih borci neposredno sodelujejo s civilnim prebivalstvom.

Pogajanja o razorožitvi po 2. svetovni vojni so bila usmerjena predvsem na nuklearno, kemično in biološko orožje, ne pa na zažigalna sredstva; vendar pa strokovnjaki OZN poudarjajo, da v mednarodnem pravu kljub temu obstajajo tudi že sprejete pravne norme, ki prepovedujejo vojskovanje z zažigalnimi sredstvi. Haaška določila iz leta 1907 na primer pravijo, da je sicer »pravica vojskujočih se strani, da se poslužujejo sredstev in načinov za ranjevanje sovražnikov«, prav tako pa tudi pravijo, da je »prepovedano uporabljati tako orožje, izstrelke in material, katerih cilj je, da povzročijo nepotrebno trpljenje in gorje«.

V vrsti resolucij generalne skupščine OZN je poudarjeno, da civilno prebivalstvo vojskujočih se strani uživa vso zaščito. Na zadnjem zasedanju pa je bilo rečeno, da so bila zažigalna bojna sredstva zmeraj v tisti kategoriji orožja, ki je namenjena za izvajanje terorja nad civilnim prebivalstvom, zato je bila izražena zahteva, naj vse vlade usmerijo svoja prizadevanja v to, da bi ta sredstva prepovedali, hkrati pa prepovedali tudi vse druge okrutne metode vojskovanja.

Porodne težave bombnika B-1

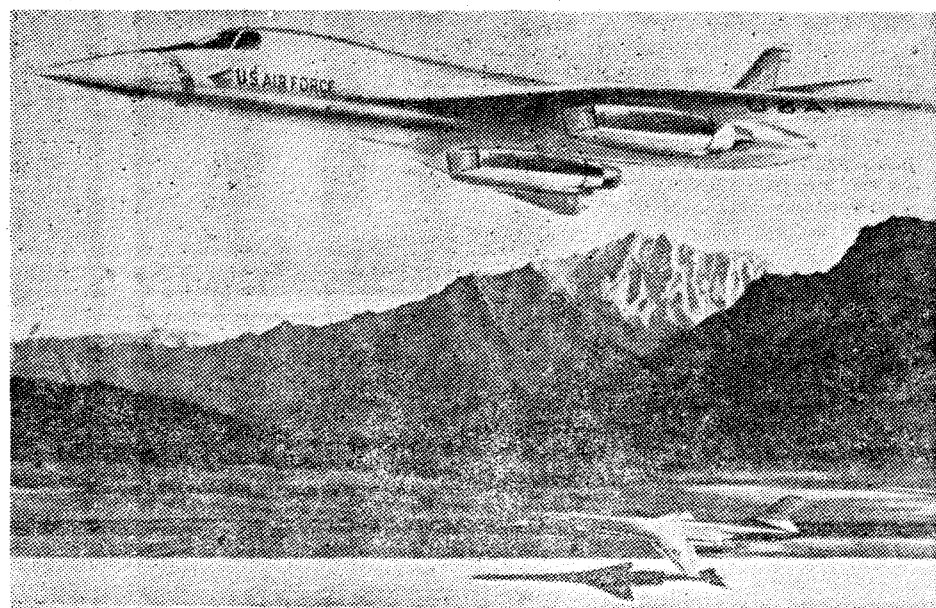
V začetku novembra 1971 so v velikih halah ameriške letalske družbe North American Rockwell v Los Angelesu razstavili v naravni velikosti reaktivni bombnik B-1, ki naj bi imel hitrost 2 maha. Vendar pa glede na izkušnje z nekaterimi prejšnjimi bojnimi letali, ki jih je ta firma projektirala za potrebe ameriškega vojnega letalstva, najnovejši reaktivni bombnik B-1, razstavljen v njihovi veliki hali, ni bil originalni prototip, ki naj bi bil zmožen tudi vzleteti, temveč samo navađen model iz lesa in stiropora.

Firma North American Rockwell si originalnega prototipa za B-1 ni upala izdelati, ker je imela zelo slabe izkušnje s prejšnjim nadzvočnim bombnikom B-70. Ob koncu petdesetih let je s poveljstvom letalstva namreč podpisala pogodbo, da zgradi nekaj nadzvočnih letal B-70, ki pa so že takoj po prvih poskusnih in oglednih poletih romala v hangarje, od tam pa v — staro železo. Vzrok je bil v tem, da je poveljstvo letalstva, potem ko mu je kongres zmanjšal proračun, moralo pogodbe razveljaviti. S tem je firma North American Rockwell bila ob velike dobičke, ostala pa ji je dragocena izkušnja v zvezi s poslovanjem z ameriškim vojnim letalstvom.

Tudi zdaj, na začetku sedemdesetih let, je položaj podoben. Od 100 milijonov dolarjev, ki so bili predvideni za nabavo novih reaktivnih bombnikov v letu 1971, je kongres odobril samo 75 milijonov, za lasko leto pa od predvidenih 569 milijonov dolarjev le 370 milijonov.

Glavni vodja programa za izgradnjo reaktivnih bombnikov B-1 generalmajor Douglas Nelson je ob razstavi modela tega bombnika izjavil, da je njegova firma zelo zadržana, kar zadeva naslednje korake, ki naj bi jih naredila v zvezi z izgradnjo tega bombnika, ker jih je slaba izkušnja z B-70 dobro izučila, da pač ne smejo biti preveliki optimisti.

Ameriško vojno letalstvo pa zahteva, naj bi B-1 stekel s proizvodnega traku šele z letom 1975, ko naj bi zamenjal sedanje strateške bombnike B-52 in, kar je najpomembnejše, bil protiutež sovjetskemu reaktivnemu bombniku BACKFIRE, ki ga v Sovjetski zvezi že izdelujejo.

Risba strateškega reaktivnega bombnika B-1, ki ga še ni.

Oborožene sile Irana

Kot je pred nedavnim pisal neki zahodnonemški vojaško-politični informativni list, njegov zapis pa je povzel FRONT, so oborožene sile v Iranu najtrdnjša opora šahu Rezi Pahlaviju pri izvajanju notranjih reform. Iranska armada je zahvaljujoč šahovi skrbi postala sodobno opremljena in zelo dobro oborožena. Za armado izdajajo ravno toliko kot na primer Turčija, ki pa ima dvakrat večjo vojsko. Pouk in modernizacijo izvajajo po zahodnih vzorih, z Zahoda pa izvirajo tudi največji del oborožitve, predvsem seveda iz ZDA. Iran je z Zahodom povezan tudi prek CENTO pakta, vendar pa je relativno neodvisen. V ZSSR so kupili oklepne transporterje tipa 152 in protiletalske topove. Letalstvo ima 35 phantomov, 90 freedom-fighterjev F-5, 100 sodobnih helikopterjev in transportnih letal. Pred nedavnim pa so v ZDA naročili dodatnih 70 phantomov in 40 helikopterjev, medtem ko ji bo Italija prodala 140 helikopterjev AUGUSTA-BELL, Francija pa 20 helikopterjev superfrelon.

Iranska mornarica je danes pomemben dejavnik v Perzijskem zalivu. V svoji sestavi ima 2 rušilca, ki sta oborožena z britanskimi raketnimi izstrelki »ladja-ladja« seakil-ler, 8 manjših vojnih ladij, med katerimi so fregate in minolovke, 3 velike desantne ladje, 24 hitrih topničark in nekaj sodobnih čolnov na zračno blazino. Lani pa je mornarica

dobila še nove izstrelke »ladja-ladja« in začela obnavljati mornariško letalstvo.

Tempo, s katerim izvajajo pouk, je prav presenetljiv, saj želi šah do konca sedemdesetih let imeti toliko rezervnih starešin, kolikor jih je treba, da bi lahko vodili vojsko milijon mož. Po nekaterih ocenah ima iranska vojska danes okoli 250.000 vojakov.

Šah je vrhovni poveljnik armade, vojak pa so mu zelo vdani, saj sami sebe imenujejo kar »šahovi tigri«. Tako je šahu v kratkem času uspelo organizirati oborožene sile, ki mu omogočajo, da se izogne vsaki nevarnosti od zunaj ali od znotraj.

Na poligonih v Teheranu in njegovi okolici, kjer rekruti v vseh koncev dežele začnajo svojo dveletno vojaško obveznost, jim najprej prično razvijati iranska nacionalna čustva, kar je vsekakor potrebno glede na to, da je v Iranu kar cela vrsta etničnih skupin. Od tega trenutka dalje je šah osrednja osebnost v življenju vsakega vojaka, kar pomeni oživljanje 2500-letne tradicije, vojak pa se zaprisežejo, da bodo branili »evolucijski napredek« v Iranu. Da bi zagotovili mirno revolucijo skozi evolucijo (v Iranu pravijo temu »bela revolucija«), so ustanovili posebno usposobljene »enote za vzgojo« prebivalstva, ki odhajajo tudi v najbolj odročne predele dežele. Vojska tako pri naša tja napredek, to pa je najboljša reklama zanjo in za šahovo stvar.

(Nadaljevanje s 1. strani)

ke filme z obrambno tematiko. V zvezi s tem imamo na voljo nekaj precej popolnih podatkov. Lani se je raznih akcij, ki so jih rezervni starešine pripravili za prebivalstvo, udeležilo 98.875 ljudi, seveda pa so bili spet nekateri občinski odbori bolj uspešni in prizadevni kot drugi. Med najboljšimi na tem področju sta bila odbora v Ptuj in Ormožu, saj sta na akcije pritegnila kar 20.754 oziroma 11.190 udeležencev, ne zaostaja kaj dosti Trebnje s 4.767 udeleženci, Celje z 18.000, Domžale z 8.330, Šentjur pri Celju z 2.060, Kočevje z 2420 in Bežigrad s 7.100 udeleženci. Po drugi strani pa je še vedno kar 19 občinskih odborov ZRVS, ki po lastnih poročilih niso na tem področju storili ničesar.

Vendar pa zveza rezervnih vojaških starešin Slovenije veliko prispeva k uspešnim obrambnim pripravam tudi tako, da tesno sodeluje in pomaga nekaterim drugim družbenim organizacijam, pomembnim za obrambno pripravljenost dežele. Tako na primer se je v strelsko organizacijo na pobudo odborov ZRVS vključilo na tisoče rezervnih starešin, celo vrsto strelskih druženj pa so sploh ustanovili šele na pobudo odborov ZRVS in vanje pritegnili poleg rezervnih starešin še mladino in druge. Malce slabše je zanimanje za nekatere druge družbene in športne organizacije, čeprav bi bilo delovanje npr. v planinski za rezervne starešine zelo koristno, saj bi si tam pridobivali in ohranjali telesno kondicijo, v drugih pa bi kot mentorji lahko neposredno sodelovali pri obrambnem usposabljanju mladine in s tem tudi pri njenem usmerjanju v voja-

ške šole oziroma šole za rezervne oficirje. V specializiranih in športnih organizacijah pa vendarle že deluje 34 odstotkov članov ZRVS: na Jesenicah 128 odstotkov, v Trbovljah 100 odstotkov, v Ormožu 97 odstotkov, v Škofji Loki 87 odstotkov, v Trzinu in Sevnici 83 odstotkov. In čeprav to ni malo, obstajajo še zmeraj velike možnosti, da specializirane in nekatere športne organizacije, pomembne za obrambne priprave prebivalstva, zlasti mladine, s pomočjo ZRVS vključijo v svoje vrste še več članov in tako izboljšajo svoje delo.

Zveza rezervnih starešin Slovenije pa kot družbenopolitična organizacija angažirano spremlja in se s svojimi člani aktivno vključuje tudi v vsa druga dogajanja v našem družbenem življenju. Tesno povezana s komiteji ZK in SZDL je sodelovala v pripravah v zvezi z ustavnimi spremembami, pri evidentiranju možnih kandidatov v predstavniška telesa, pri raznih referendumih, zlasti pa pri uresničevanju sklepov 29. seje CK ZKS in pisma predsednika ZKJ in izvršnega biroja predsedstva ZKJ, katerih namen je, da se odpravijo slabosti naše družbe.

In prav zaradi vsega tega široko zastavljenega in tudi uspešno opravljenega dela postaja ZRVS Slovenije čedalje pomembnejša in priznana družbenopolitična sila, od katere družba mnogo pričakuje — pa ne le kar zadeva obrambne priprave, temveč tudi pri odpravljanju raznih napak in v boju za nadaljnji napredek samoupravne družbe. Rezultati, ki jih je pokazala v lanskem letu in ki so ji samo vzpodbuda za še aktivnejše delo letos in v prihodnjih letih, to že nakazujejo in tudi dokazujejo. M. U.

Rezervni vojaški starešine in akcija za Kumrovec

V zadnji številki TV-15 je bilo objavljeno, da so na seji republiškega odbora pri ZZB NOV Slovenije za izgradnjo spominskega doma v Kumrovcu razpravljali tudi o poteku akcije za zbiranje denarnih sredstev. Ugotovili so, da so vse družbenopolitične organizacije podprle to akcijo in navedli tiste organizacije, ki so zbiranje denarja organizirale najbolj uspešno. Glede na to, da pri tem ni bila omenjena Zveza rezervnih vojaških starešin Slovenije, bi utegnili bralci sklepati, da se naša organizacija v to akcijo ni vključila ali pa da gre za zbrana denarna sredstva, ki niso odraz podpore vseh rezervnih vojaških starešin.

Z namenom, da bi bralce seznanili o tem, kako so se organizacije ZRVS v občinah zavzele za zbiranje denarja, posredujemo naslednje pojasnilo:

Republiški odbor ZRVS Slovenije je na svoji seji 20. decembra 1972 med drugim z vso zavzetostjo razpravljala tudi o akciji za izgradnjo spominskega doma v Kumrovcu in ureditve ožje in širše okolice rojstnega kraja tovarša Tita. Člani odbora so soglasno podprli to akcijo in sprejeli sklep, da se vanjo vključijo vsi rezervni vojaški starešine, ki naj vsak po svojih močeh prispevajo k izgradnji spominskega doma. Republiški odbor ZRVS je takoj prispeval 5000 din, medtem ko je zbiranje denarja v občinskih odborih steklo v mesecu januarju, razmahnilo pa se je prav v tem mesecu.

Dosedanji rezultati so vzpodbudni. Ob spremljanju akcije z zadovoljstvom lahko ugotavljamo, da so se vanjo vključile vse osnovne organizacije rezervnih vojaških starešin in vse kaže, da bodo rezervni starešine povprečno prispevali najmanj po 10 dinarjev, precej pa bo takih, ki bodo prispevali znatno več.

Doslej so organizacije RVS iz občin poslale na zbirni račun pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije že 18.314 dinarjev. Pri tem pa moramo poudariti, da je zbrana denarja precej več, vendar ga organizacije še niso poslale na zbirni račun, ker čakajo, da bodo akcijo v celoti zaključili. V Ormožu, na primer, so vsi rezervni starešine prispevali nekaj nad 4.000 din in s tem zaključili akcijo (poprečno je vsak prispeval 15 din), v Sežani so doslej zbrali 4.146 dinarjev, na Koprskem 14.000 dinarjev (posamezniki so prispevali tudi od 50 do 100 din), osnovna organizacija ZRVS Stadion (občina Ljubljana-Bežigrad) je zbrala 3.050 dinarjev, osnovna organizacija Senovo (občina Krško) 1300 dinarjev, na Vrhniki so zbrali 2.000 dinarjev, v občini Ljubljana-Vič-Rudnik 4.500 dinarjev itd. V teh in drugih občinah se zbiranje denarja nadaljuje in pričakujemo, da bo večina predvidenih sredstev zbranih že v prihodnjem mesecu.

BOJAN FERTIN

ZAPIS IZ MORNARIŠKEGA UČNEGA CENTRA

Skrbi in radosti poveljnika

Divjala je in zavijala mrzla burja, ko sem srečal moža sajasto črnih brk, mornariškega častnika Hrista Mickova, poveljnika učnega centra naše vojne mornarice. Hristo je doma iz Strumice; iz mesteca sviloprejk, maka, grozdja in tobaka. In na daleč znane mastike — prijetno dišечеga žganja. Iz mesta na jugu Makedonije.

To je Strumica, rojstni kraj morskega volka, ki že nekaj let s pomočjo drugih oficirjev in podoficirjev vzgaja čuvarje našega morja.

Hristo me je najprej povabil v veliko vojaško jedilnico. Ne na kosilo, marveč zavoljo svoje navade. Tako kot pouk, vsak dan obišče tudi jedilnico.

— Starešina ne sme biti ravnodušen do prehrane svojih vojakov. Naši kuharji so sicer dobro izučeni in so mojstri kulinarike, vendar občasna kontrola nikomur ne škoduje.

Kar si skuhal, boš tudi sam pojedel!

Morda je malce neobičajno začeti kar pri urjenju mornariških kuharjev. Morda, pravim, ker smo navajeni dajati prednost orožju in tehniki nasploh. Toda kaj hočemo, ko kuharji pravijo, da je tudi njihov pouk vojna naloga oziroma del obrambnih priprav. Kajti morala zna včasih potovati tudi skozi želodec. In ne samo v vojni, tudi v miru.

No, pa smo tu, v tako imenovani kuharski delavnici, kjer poteka praktična vaja. Nekaj deset fantov v belem, ravno toliko električnih štedilnikov in priborov za kuho ter instruktor — visoko kvalificirani kuhar. Pa še šolska tabla. In to je vse.

Na jedilnem listu je mesna jed, znana pod imenom musaka. Velika tabla je polna najrazličnejših podatkov in števil, o katerih bi le malokatera gospodinja utegnla povedati kaj več.

...kaloričnost zelenjave in povrtnine, hranljivost in sestava živil živalskega izvora, to je mesa, jajc in mleka. In tako naprej.

Vsak vojak, bodoči ladijski kuhar, dobi toliko materiala, da lahko pripravi obrok le zase. Kajti jutri bo moral kuhati za peščico ljudi, saj ladijske posadke niso številne. Drugo je, denimo, kuhati za brigado vojske. Zato pouk kuharjev za vojno mornarico sloni na načelu: »Kar si skuhal, boš tudi sam pojedel!«

Kuhanje je spretnost. Lahko je tudi svojevrstna umetnost. In ker vsi ljudje pač nimamo smisla za umetnost, sem prijaznega instruktora vprašal, kako pravzaprav izbirajo fante za ta poklic. Namesto njega je odgovoril poveljnik Hristo:

— Mislim, da so tudi za kuharski poklic potrebna določena nagnjenja. Veselje in smisel tudi. Toda, kot je že znano, dobivamo vojake iz vse domovine, naborne komisije pa jim že v domačem kraju določijo vojaško specialnost. V koliki meri pri tem upoštevajo želje fantov, mi zaenkrat ni znano, vendar znanje, ki ga pridobijo v tej naši šoli in pozneje na ladji, postane za marsikatero fanta življenjski poklic. Veliko se jih po vojski zaposli v gostinstvu, turizmu, precej pa je takih, ki se niso in niso mogli posloviti od morja in so še danes kuharji na trgovskih in drugih ladjah. Vem, da so njihove posadke zadovoljne s

hrano, kar je povsem normalno. Kajti naša kuharska šola ima dve plati, praktično in teoretično. Pripravi je treba ne samo dobrega kuharja, temveč tudi dobrega gospodarja...

Od gimnazijca do pomorščaka

Pot zgovornega in prijaznega poveljnika do njegovega današnjega poklica je, lahko bi rekli, naključje. Pred nekaj več kot četrto stoletje je Hristo, gimnazijec iz Strumice, prvič v življenju ugledal morje. Vzljubil ga je, se zaljubil vanj. To se je zgodilo v času izgradnje današnje Nove Gorice. Z mladinsko brigado iz Makedonije je srednješolec Hristo udarniško delal na gradbiščih Gorice. Nazaj grede se je brigada za nekaj časa ustavila v Opatiji. Takrat je Hristo spoznal sinjino našega morja. Občudoval je ladje in čolne ter razmišljal o življenju mornarjev. V rojstnem kraju je nato takoj zaprosil za sprejem v vojno mornarico.

— Dvanajst let sem preživel na ladji, na morju, zdaj pa je tega konec, — vzdihuje Hristo. — Saj veste, kako je... leta se kopičijo in prinašajo nove in nove obveznosti do družine, do otrok. Kljub temu sem srečen in zadovoljen, ker živim na obali, vsak dan občudujem morje. Kajti morje je moj dom, ki ga nikdar ne bom zapustil... Zdi se mi, da mornarji živimo za morje in laže umiramo ob njem, v njegovem objemu.

Tako pripoveduje o sebi Hristo. Za vsako njegovo besedo, človeško in odkrito, se skriva ožornost, hrepenenje po vsem tistem, kar je mornarju najljubše, brez česar ne more: po posadki na bojni ladji, burji in plapolanju ladijskih zastav, burji in trdovratni megli, po nevihti, soncu in — morju.

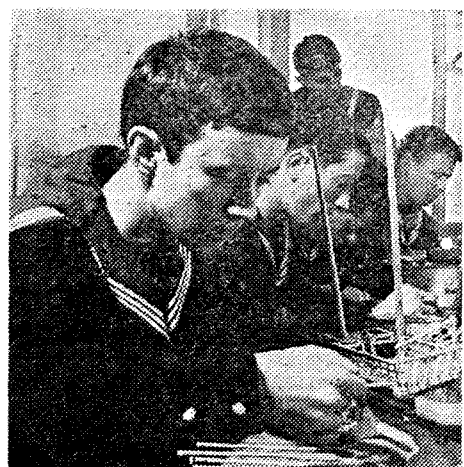
Pa niso samo to skrbi poveljnika Hrista. Ima jih še in še. Zato so njegove noči mirne in polne razmišljanja in načrtovanj. Za vojakov boljši jutri. Za množico mladih, ki se bodo lepega dne odmaknili od obale in zapluli po gladini morja. Tam bodo preživeli del mladosti, ravno tako, kot jo je nekoč preživljal njihov poveljnik.

Prva naloga: življenjska raven vojaka

Znano je, da se tudi pouk mornarjev, tako kot v vsaki drugi šoli, giblje v okvirih natančnih programov in dokaj strogih urnikov, kjer odločajo minute in sekunde. A kaj, ko je vojak mlad. Mladost pa je nemirna, polna moči in nutrudljivosti. Včasih je tudi razposajena. Zato utegne urjenje, zlasti ko je nezanimivo in brez življenja, postati dolgočasno.

— Pouk mora biti pester in živahen, tudi nazoren, — pravi moj sobesednik, višji mornariški častnik Hristo. — Zato se izogibamo kalupov, ki se včasih skorajda neopazno vrinejo v pouk in vojakovo življenje nasploh.

Strokovni pouk vojakov oziroma njihove priprave za obrambo morja so vsekakor prva, najpomembnejša naloga. Vendar ta naloga ne sme biti osamljena niti edina. K njeni uspešni uresničitvi prispeva še vrsta

Prosti čas mladih mornarjev ni dolgočasen. Poveljstvo učnega centra je skupini modelarjev priskrbele ves material za nemoteno delo.

drugih dejavnosti, ki žal kdaj pa kdaj grede v pozabo, ker so, kot nekateri pravijo, postranske.

— To ni res, — poudarja malce jezni poveljnik. — Zame je, na primer, zelo pomembno, kako živi moj vojak. Kakšna je njegova življenjska raven in kaj se na tem področju lahko še stori. Vem, mlad človek išče tudi zabavo, razvedrilo, želi se sprostiti. Zato se starešine trudimo, da našim fantom, dokler so na pouku, omogočimo kar se da dobre življenjske in učne razmere. Na kratko povedano, želimo, da bi vojašnica, ki je za neobveščene le sinonim za dolgočasje, postala pravi vojakov dom, kjer naj bi našel vse: tovariša, brata, prijatelja. V svojih starešinah pa naj bi spoznal starše in ne samo nadrejene...

Za prijetno popoldne

Prosti čas mornarjev je dokaj zabaven, zanimiv in pester. Najprej sem si ogledal kviz tekmovanje o zgodovini in razvoju naše mornarice. Pomerili so se najboljši iz temeljnih enot in se vneto borili za prehodni pokal in ne za bajeslovne denarne nagrade ali pa za brezplačno potovanje v inozemstvo. Za dobro voljo gledalcev in navdušenih navijačev je skrbel narodno-zabavni orkester, ki je na mig svojega poveljnika zaigral tudi nekaj slovenskih melodij in krepkih viž. Potem se je tovariš Hristo nasmehnil in mi šepetaje povedal: »Spoštujemo želje naših poslušalcev, zlasti pa gostov iz bratske republike.«

Zahvalil sem se za pozornost in sva potem planila med skupino modelarjev. Vojaki so izdelovali makete ladij, ki so že zdavnaj mrtve in so danes samo spomin na davne čase našega in tujega pomorstva. Videl sem maketo »Dubrovniške nave«, »Santa Marije« in še vrsto drugih, ki so v delu.

Tudi poveljnikovi likovniki niso mirovali. Večina jih je samoukov, vendar se vsi trudijo ujeti na platno svoja vojaška doživetja, priljubljene obraze in pokrajine v novem okolju.

Za konec moram priznati, da pa vsega vendarle nisem videl. Zato je morda moje potepanje po mornariškem učnem centru samo bežna in nedokončana slika o tej veliki in predvsem vsestranski šoli.

Besedilo in sliki
BRANE JAKOVLEVIČ

Na poligonu — lahko bi ga imenovali bojna ladja na suhem — poteka reden pouk proti podmorničarjem. Na sliki: skupina bodočih čuvarjev našega morja se seznaja s tako imenovanim impulznim minometom.

Pomembno delo

Pod naslovom »Socialno-humanitarne organizacije v Sloveniji« je Konferenca za rehabilitacijo invalidov Slovenije izdala pregledno informacijo o delu, vlogi in položaju socialno-humanitarnih organizacij, svojih članic, ki so nastajale v različnih časovnih obdobjih in vsaka od njih je imela s pravilj določen smoter delovanja. Za nadaljnji povišni razvoj vseh teh organizacij pa je značilno, da je težišče njihovega dela usmerjeno predvsem v to, da se posamezni član usposobi v vse večji meri skrbeti sam zase. Te organizacije so se torej iz strogo karitativnih spremeni- nile v take, ki po eni strani združujejo in povezujejo napore vseh družbenih dejavnikov pri urejanju problematike prizadetih oseb, hkrati pa tudi njih same vključujejo v to delo.

Če torej s tega stališča ocenjujemo to 52 strani obsegajočo brošuro, potem nam postajajo vse bolj jasni podatki, ki jih objavlja. V njej sta precej podrobno opisana stanje in organizacijska struktura socialno-humanitarnih organizacij Slovenije in izvajanje programov njihovega dela. Posebno po-

glavje je posvečeno pomenu teh organizacij v našem družbenopolitičnem življenju. Opisano je tudi, iz katerih virov in koliko financira dejavnost socialno-humanitarnih organizacij naša družba. Informacijo zaključuje povzetek najvažnejših stališč in predlogov. Priložene so tudi pregledne tabele nekaterih osnovnih podatkov, najpomembnejših publikacij, posvetovanj, priredit- ev in proslav, dalje pregled športnih tekmovanj v letu 1969 do 1972, virov financiranja in pregled porabnikov sredstev Jugoslovanske loterije, kakor tudi pregled osnovnih, občinskih in medobčinskih socialno-humanitarnih or- ganizacij.

Vsa navedena vsebina »Informacije« nas torej seznani z delom, vlogo in položajem socialno-humanitarnih or- ganizacij Slovenije. Ker te organizacije obstajajo in so s svojo problematiko sestavni del našega družbeno politične- ga življenja, jih moramo ne samo po- znati, marveč tudi podpirati. In prav pri tem nam bo zelo dobrodošla nave- dena brošura.

VEKOSLAV MLEKUŽ

Skupina osmih glasbenikov v sivo-olivnih uniformah se trudi, da bi čim bolj raz- vedrila svoje tovariše v ajdovski vojašnici. Radi se odzovejo tudi vabilom na druge prireditve, ki jih nikoli ne zmanjka, saj so trenutno eden najboljših vokalno-instru- mentalnih vojaških ansamblov. Fante torej družijo ne samo služenje vojaškega roka, ampak tudi velika ljubezen do glasbe. Igrajo na orgle, pozavno, saksofon, flavto, harmoniko, bobne in bas kitare; doma pa so iz Beograda, Splita, Sombora in štirje iz Slovenije. Na fotografiji: mladi glasbeniki iz vojašnice v Ajdovščini so se ljubljani- čanom predstavili nedolgo tega v Domu JLA na že tradicionalnem srečanju borcev 31. divizije.

Foto in tekst: MARJAN GARBAJS

V ZALOŽBI MLADINSKE KNJIGE

ALEKSANDER SOLŽENICIN:

Avgust štirinajstega

Nobelov nagrajenec, sloviti ruski pi- satelj Aleksander Solženicin je napisal tudi roman, ki nosi naslov AVGUST ŠTIRINAJSTEGA. Ta roman smo v slovenskem prevodu Janka Modra in v založbi Mladinske knjige dobili ne- dolgo tega tudi na naš knjižni trg.

Kot pove že naslov sam, obravnava roman dogodke avgusta leta 1914, do- godke v prvem mesecu vojne, ko je ruska armada na zahodnem, nemškem bojišču pretrpela v vzhodni Prusiji svoj največji poraz. Ta poraz je bil usoden za potek prve svetovne vojne, ki bi se bila sicer morda drugače končala na tem odseku fronte, lahko pa tudi v ce- loti. O tem porazu so v Rusiji pisali začuda malo. Zato se je te snovi lotil Solženicin z namenom, da razkrije re- snico in napravi analizo dogodkov in razišče vzroke poraza. Pisatelj sam pravi, da ga je ta snov zamikala že ob koncu šolanja na srednji šoli in da je idejo romana vseskozi nosil v sebi. Napisati roman o prvi svetovni vojni je pojmoval kot poglavitni cilj svojega življenja. Z drugimi deli se je ukvarjal samo zaradi posebnih dogodkov v svo- jem življenju. Roman Rakov oddelek, novelo En dan Ivana Denisoviča in pred- vsem Prvi krog, s katerimi Solženicin obtožuje nasilje in stalinizem v Sovjet- ski zvezi so nastali kot opisi njegovih last- nih doživetij. Roman o prvi svetovni vojni pa seveda ni mogel nastati na ta način, nastal je iz pisateljeve notranje potrebe, da razišče okoliščine ruskega poraza na bojišču in odkrije resnico. Zato je ču- dno, da je bil tudi ta Solženicinov zgodovinski roman v Sovjetski zvezi pre- povedan. Lahko si razlagamo, da je do tega prišlo predvsem zaradi pisateljeve- ga imena, ne pa zaradi samega romana. Morda ima sicer ta roman tudi nekaj

meest, ki bi utegnili biti z današnji čas spotakljiva, saj je v njem poleg pri- kazov vojaških dogodkov tudi dosti pi- sateljevih razmišljanj. Toda ob dejstvu, da pisatelj razkriva slabosti stare car- ske države, njenih generalov in armade, da kritično ocenjuje nastop na bojišču, nas prepoved izdaje romana pravzaprav preseneča. Zlasti še, ker je tudi ruska emigracija, prav zaradi tega romana napadla Solženicina, češ da kritizira car- sko Rusijo in njeno vojsko.

Ob vseh teh zapletljajih okrog Sol- ženicina in njegovega dela moramo se- veda toliko bolj skrbno ocenjevati nje- govo delo. Roman, ki ga imamo pred seboj, je kot zgodovinska pripoved ši- roko napisano epsko delo. Očitno je, da se je Solženicin zgledoval po najbolj- ših klasičnih ruske literature in je na- meraval v široko zasnovanem delu pri- kazati čas okrog začetka prve svetovne vojne, dogodke na bojišču in v zaledju.

Pisatelj sam pravi, da je dvoje knjig, ki ju imamo zdaj pred seboj, šele zače- tek večjega opusa. Tako smemo priča- kovati še nadaljevanje dela. V romanu, kolikor ga je pisatelj že napisal, pa spremljamo dogajanje na fronti med vojaki in predvsem generali, deloma tudi v zaledju. Pisateljeva pripoved je podrobna, mestoma celo preveč, tako da nas sem pa tja prikazovanje podrobnosti vojaških dogodkov celo utruja. Zato bodo morda tisti, ki bodo vzeli roman v roke zaradi senzacionalnosti, nekoliko razočarani. Tisti, ki bodo pre- brali roman kot umetniško stvaritev, kot zgodovinski roman, ki raziskuje vzroke ruskega vojaškega poraza, pa bodo našli v tem širokem epskem delu marsikaj takega, kar lahko ustvarijo le veliki pisatelji.

SLAVKO RUPEL

»GORANOVA POMLAD« V LUKOVDOLU

Dne 21. marca se je začela v Lu- kovdolu velika goranska manifesta- cija »Goranova pomlad«. Prebivalci Gorskega kotarja so se na otvorit- vi tega že tradicionalnega srečanja v rojstnem kraju Ivana Gorana Ko- vačiča zbrali v velikem številu, da bi s svojo prisotnostjo čim sloves- neje pozdravili to pomembno mani- festacijo, ki je dobila že jugoslo-

Ivan Goran Kovačič

vansko obeležje. Več kot trideset pesnikov iz vse Jugoslavije je reci- tiralo pesmi revolucionarja in pe- snika Ivana Gorana Kovačiča in svoje najnovejše pesmi, v bogatem kulturno zabavnem programu pa so sodelovali učenci osnovnih šol, ki nosijo ime pesnika Kovačiča. Le- tošnja manifestacija, posvečena šestdesetletnici pesnikovega rojstva in tridesetletnici njegove smrti, bo trajala tri mesece.

OGLED KRATKIH FILMOV

Društvo slovenskih filmskih de- lavcev Viha film in Kinematografsko podjetje iz Ljubljane sta prire- la minuli ponedeljek v kinematogra- fu Komuna ogled kratkih filmov (»Čas« J. Bevca, »Sledim soncu« J. Pogačnika, »Modri kanarček« F. Kosmača, »VESELI VETER« MILA- NA LJUBIČA, »Čukrarna« J. Po- gačnika, »Posebna šola« F. Robar- ja-Dorina, »Igra in protiigra« D. Prebila, »Mojca« B. Ranitoviča in »Morje vabi« J. Kavčiča), ki so bili posneti v letu 1972 in so slovensko filmsko proizvodnjo zastopali na le- tošnjem festivalu kratkega filma v Beogradu.

PARTIZANSKA SANITETA V CELJU

Pred kratkim so v prostorih celj- skega muzeja slovesno odprli veli- ko razstavo o partizanski saniteti v Sloveniji, ki jo je pripravlil Mu- zej ljudske revolucije Slovenije v so- delovanju s tovrstnimi muzeji v Ce- lju, Mariboru in Slovenem grad- cu ter s sekcijo za partizansko zdravstvo pri Slovenskem zdravni- škem društvu. Razstava bo odprta do 22. aprila, nato pa jo bodo pre- nesli v Novo mesto. Silšati je, da jo nameravajo predstaviti celo v Varšavi.

TEODORAKIS V PARIZU

Vojni dnevnik Mikisa Teodora- kisa, danes najbolj popularnega skladatelja v Grčiji, so izdali že leta 1971 v Parizu. Pred kratkim je izšla (tudi v francoskem prevodu) njegova druga knjiga z naslovom »Kultura in politične dimenzije«. Pariški dnevnik »Monde« je ob tej priložnosti osvetlil svojim bralcem življenjsko pot skladatelja, ki je grškemu narodu posvetil vse svoje delo.

beležke

OBVESTILO OBČINSKIM ODBOROM ZZB NOV

Oktober letos bomo praznovali tridesetletnico I. kongresa Slovenske protifa- šistične ženske zveze v Dobrniču. Velikega dogodka, ki je pomenil prelomnico v boju za uveljavljanje enakopravnosti žensk, se bomo spomnili v vseh družbenih or- ganizacijah.

Zavod BOREC priporoča v zvezi s tem vsem občinskim odborom ZZB in ob- činskim konferencam SZDL, da upoštevajo pri izbiri spominskih daril tudi knjige. Najprimernejše darilo za zaslužne borke in aktivistke je nedvomno zbornik SLO- VENKE V NOB. To je edinstvena zbirka dokumentov o dejavnosti naših žensk pri graditvi nove družbe. Opisuje pomoč španskim borcem, sodelovanje v stavkah življenje v taboriščih, delo v organih ljudske oblasti, partizansko saniteto in ude- ležbo v bojih. Obsega tudi seznam vseh slovenskih partizank. Zbornik je natisnjen v treh delih, ki so vezani v platno, in ima skoraj tri tisoč strani. Gradivo zanj je zbralo na stotine aktivistk in bork po vsej Sloveniji od Trsta do Pomurja. Cena za vse tri dele je 330 dinarjev. Organizacijam ZZB NOV in SZDL nudimo z 10% po- pustom.

Zavod »Borec«
Beethovnova 10, telefon 22-289
61000 Ljubljana

PISMO

Pesništvo med NOB

Malo pred letošnjim 8. marcem me je prijetno presenetilo pisemce študentke slavistike Inke Stritar iz Ljubljane. Pro- sila me je za majhno pomoč pri pisanju diplomske naloge, ki jo je posvetila pesništvu, nastalem med narodnoosvo- bodilnim bojem. Vesel sem bil pisemca in zavzetosti, s katero se je omenjena visokošolka (skupaj s skupino, ki jo vodi univerzitetni profesor dr. Boris Paternu) lotila odkrivanja neznanih av- torjev. Tudi pisec teh vrstic je med nji- mi. Povedal sem ji, kako je leta 1944 nastala pesem »Ob osmem marcu«, ki so jo moji varovanci — pionirski na- vaški proslavi tega praznika recitirali svojim mamicam in borkam. Seveda sem moral »priznati« še dve pesmi, ki sta nastali v tem obdobju. (V letih 1943/1944 sem bil na sektorju Kočevska

Reka nekaj časa kulturno-propagandni referent!). Gre za prevod in priredbo »Milkega pozdrava iz tujine« in pesem »Slovenski ženi«, ki je nastala leta 1944 ob Kolpi. V svojem drugem pisemcu mi je tovarišica Stritarjeva zagotovila, da bo to delo nadaljevala tudi po diplo- mi. »Saj se naš narod med vojno ni boril le s puško v roki, temveč tudi s pisano in tiskano besedo,« je med drugim zapisala.

Delo teh mladih ljudi zasluži pomoč in pohvalo!

Ob koncu: bilo bi prav, če bi nada- ljevali z rubriko »Partizanska ljudska pesem«, ki je — kot kaže — na straneh našega časnika mnogo prezgodaj utih- nila.

MARJAN TRATAR-UČO

POSNEMANJA VREDNO

Nedolgo tega je bila v idrijski galeriji na ogled prodajna razstava ročnih — predvsem klekljanih — izdelkov, ki jo je organizirala tamkajšnja Zveza vojaških vojnih invalidov. Predsednica Pepca Bočin je povedala, da šteje organizacija 136 članov s povprečno starostjo 60 do 75 let. Prizadevno in po svojih najboljših močeh se vključujejo v družbeno-politično življenje domačega kraja, skrbijo za svoje člane in vsako leto prirejejo izlete v partizanske kraje. Stroške za le-te krije organizacija sama, delno s prostovoljnimi prispevki ali pa si pomagajo na druge načine. Pri slednjih so pokazali dokajšnjo mero domiselnosti in iznajdljivosti. Tako so letos prvič priredili prodajno razstavo ročnih del članice. Od moških so sodelovali le športniki-invalidi z diplomami, ki so jih prejeli na tekmovanjih v streljanju in kegljanju, in nekdanji borcev Vojkove brigade Pavle Repar s svojimi izdelki. Na pomoč so jim priskočili tudi otroci padlih borcev in kolektiv idrijske »Čipke«, ki jim je podaril material. Posebno nas veseli, da so mnoge izmed članic — že v visoki starosti in bolehnih — zopet prijele za delo in da smo ljubezen do klekljanja in tradicij narodnoosvobodilnega boja vzbudile tudi pri naših najmlajših, je povedala Pepca Bočin.

In še eno željo mi je zaupala: da bi tovrstne razstave v Idriji postale tradicijske. MS

DALA SEM PROSTOR ZA »PODMORNICO«

V TV-15 z dne 15. marca sem zasledila nekaj vrst o znameniti »podmornici« na Brdu pri Ljubljani. Lepo in prav, da spomin na »podmornico« še živi, še lepše bi bilo, če bi se spomnili tudi ljudi, ki so »podmornico« kot partizansko tiskarno omogočili ali jo zgradili in v njej delali. Ne navsezadnje bi bilo prav, če bi se spomnili tudi ljudi, ki so dali hišo za preureditev v skrito tiskarno. Tam je bila »dobro idoča« gostilna. Lastnik, moj bivši mož, A. Stare, sicer ne živi več, jaz pa sem stara, bolehnica ženska v

domu za stare ljudi na Bokalcu. Ko me je Tone Tomšič vprašal, ali se strinjam, da bi v naši hiši uredili tiskarno, sem mu odgovorila pritrdilno. Če bi tedaj omahovala zaradi Italijanov (v gostilni so bili stalni gostje), bi ne bilo »podmornice« na Brdu. Gotovo bi še danes imela donosno gostilno.

Ko so leta 1942 postala za nas tla prevroča, sva bila z možem takoj za vstop v partizane. In kaj imam danes? Hudo revno, čudno bolezen, ki me meče po tleh, in slabotno srce. Za svoje sodelovanje med vojno do leta 1946, ko sem šla v »civila«, pa prejemam priznavačino 470 din. Poznam nekatere, ki so odšli v hosto proti koncu vojne, pa prejemajo več.

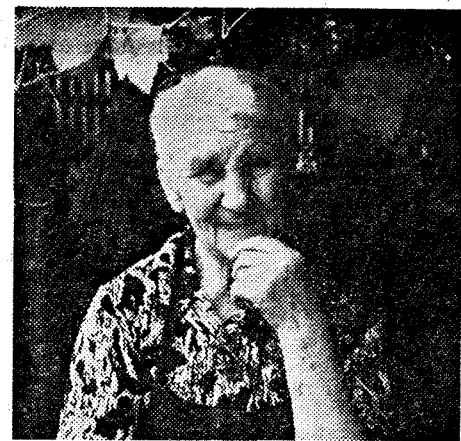
MARIJA BUTINAR

JUDITA MARION — PARTIZANSKA MATI

Naj posvetimo nekaj vrstic kot voščilo partizanski mami Juditi Marion, ki je 9. marca obhajala svojo 87-letnico! Štiri sinove je imela in dva izmed njih sta padla.

Rodila se je v družini mlinarja v Črnci pri Buzetu. Z možem zidarjem sta se preselila v Pulj. Po prvi svetovni vojni se je mož umaknil pred fašisti čez mejo. Mama je morala s tremi maloletnimi fanti pobegniti pred fašističnimi oblastniki v Slovenijo. Četrtri sin, Ljubo, ki se je rodil potem, je bil pozneje član pokrajinskega komiteja SKOJ za Slovenijo in predsednik akademškega Slovenskega kluba.

Marionova mati je vzgojila sinove v velike domoljube. Vsi štirje so bili komunisti že pred vojno. V njihovi hiši v Mariboru so se venomer vrstile policijske preiskave in aretacije. Pri mami so bile stalne javke in tam so se skrivali komunisti pred policijo. Med okupacijo so Marionove izgnali med prvimi v Srbijo. Kmalu potem je bil sin Ljubo, ki je bil tedaj v Ljubljani, poslan na Štajersko organizirati partizanske enote. Prijeli so ga že med potjo in po dolgem

mučenju so ga ustrelili kot talca. Žara z njegovim pepelom je prva na spomeniku talcev v Mariboru. Skoraj istočasno so ustali v Jasenovcu ubili Lina, drugega sina Marionove mame. Ostala sta še dva sinova, ki sta kmalu potem stopila v NOV.

Mama in oče sta se po vojni vrnila v razdejan in oropan dom v Mariboru. Začeti je bilo treba znova. Toda delala je z možem tudi za skupnost, ni le obnavljala svojega doma. Pozneje se je družina z dvema sinovoma preselila v Ljubljano. Mož ji je lani umrl; bilo mu je 89 let. Zdaj mama živi tiho v svojem domu v krogu sinov, vnukov in pravnukov v spominih na padla sinova. Stene njenega stanovanja krasijo spomenice za padla sinovoma in možem, ki se je kot Maistrov borec bojeval za severno mejo leta 1918/19.

VABILO V MAUTHAUSEN NA KOMEMORACIJO

Dne 5. in 6. maja letos bo v nekdanjem koncentracijskem taborišču Mauthausen komemoracija ob obletnici osvoboditve iz tega zloglasnega taborišča. Hkrati bo v Gusnu odkritja plošča trem umrlim Jugoslovanom.

Grupa taborišča Mauthausen pri komisijski za bive politične zapornike, internirance in izgnance RO ZZZ NOV Slovenije in Turistična agencija Kompas organizirata obisk na tej svečanosti.

Odhod z avtobusi bo dne 5. maja ob 6.00 s Trga revolucije v Ljubljani, prek Celja in Maribora. Vožnja in prenočišče, večerja z zajtrkom bo veljala 380.000 din. Povratek je 6. maja v večernih urah.

Prijave sprejemajo vse poslovalnice Komasa v Sloveniji do 25. IV. 1973. Ob prijavi je treba plačati 200.000 din, ostanek pa do dneva odhoda.

Pojasnila dobite tudi pri občinskih odborih ZZZ NOV in komisiji za bive politične zapornike, internirance in izgnance pri RO ZZZ NOV Slovenije Ljubljana, Beethovnova 10/I. soba 15, tel. 23.564.

Vabimo preživele internirance iz tega in drugih taborišč, njihove sorce in druge protifašistične borce, da se komemoracije udeležijo.

Grupa taborišča Mauthausen pri komisiji za bive polit. zap., internirance in izgnance RO ZZZ NOV Slovenije.

SREČANJE CANKARJEVCV

Cankarjevci imamo 30. t.m. srečanje v ljubljanskem domu JLA. Začetek je ob 19. uri.

Obudili bomo spomine na boj pred tridesetimi leti v Jelenovem žlebu in počastili spomin borcev 4. bataljona, padlih na Javorici. — Pogovorili se bomo tudi o delu odbora brigade. V obdelavi je dokumentacija brigade. Letos bo pripravljena za tisk. Seznan borcev v knjigi mora biti kar najpopolnejši, zato prosimo borce in svoje padlih (ki niso še dali podatkov za seznam), da se pisno oglasio na naslov:

Republiški odbor ZZZ NOV Slovenije — odbor Cankarjeve brigade, Beethovnova ul. 10., 61000 Ljubljana.

ODBOR

Počitniška skupnost ZZZ NOV Ljubljana — Banjole pri Pulj, Ljubljana, Komenskega 7

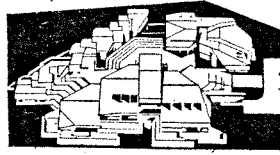
razpisuje prostó delovno mesto

UPRAVNIKA počitniškega doma v Banjolah pri Pulj.

POGOJ: višja šolska izobrazba ekonomske smeri ali ustrežna šola iz gostinske stroke z najmanj 10-letno delovno prakso na podobnih delovnih mestih. Nastop službe 1. 4. 1973 oziroma po dogovoru.

Sedež delovnega mesta je v Banjolah, zunaj sezone pa v Ljubljani. Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

SPOMINSKI DOM BORCEV NOV IN MLADINE

JUGOSLAVIJE

KUMROVEC 1972—1974

PRISPEVKI ZA SPOMINSKI DOM V KUMROVCU

Občinski odbor ZRVS, Krško, 1.300 din; Zavod Borec, Ljubljana, 1.000 din; Republiški svet sindikatov Slovence, Ljubljana, 20.000 din; Cestni transport, Nova Gorica, 500 din; Krajevna organizacija ZRVS, Prestranek, 188 din; Pionirska organizacija osnovne šole Vlada Miklavca, Vrhnica — Ljubljana, 572 din; Krajevna organizacija ZZZ Boris Kidrič, Ljubljana, 141 din; Osnovna organizacija MPP Cevovod, sindikata Maribor, 2.000 din; Občinski sindikalni svet, Celje, 10.000 din; Nežka Pezdirc, Ljubljana, 200 din; Jožeta, Sarič-Sotler, Ljubljana, Slomškova, 50 din; Občinski odbor ZZZ NOV Maribor, 1.000 din; Krajevna organizacija ZRVS, Divača-Sežana, 735 din; Dom Ivana Cankarja, Ljubljana, Poljanska — kolektiv, 500 din; Republiški odbor ZRV Slovenije, Ljubljana, 5.000 din; PKLM pri TP Postojna, 300 din.

Od zbranega odpadnega papirja — osnovne šole: Ježica — Ljubljana-Bežigrad, 412,50 din; Danile Kumar, Ljubljana, 1.895,60 din; H. Toneta Okrogarja, Zagorje, 645,00 din; Crnuče — Ljubljana-Bežigrad, 1.182,50 din; Ljubljana-Vič, Tržaška cesta, 567,50 din.

Saldo dne 22. III. — 128.959,10 din.

Odbor za gradnjo Spominskega doma borcev NOV in mladine Jugoslavije v Kumrovcu se zahvaljuje za prispevke na kateži na tekoči račun št. 50100-678-46402, Odbor za gradnjo doma v Kumrovcu pri RO ZZZ NOV Slovenije.

POMAGAJTE GRADITI SPOMINSKI DOM BORCEV NOV IN MLADINE JUGOSLAVIJE V KUMROVCU — DOM BRATSTVA IN ENOTNOSTI JUGOSLOVANSKIH NARODOV IN NARODNOSTI.

KREDITI VOJAŠKIM VOJNIM INVALIDOM ZA NAKUP OSEBNIH AVTOMOBILOV

Na zboru Ljubljanske banke so sklenili, da bodo v letu 1973 odobraval kredit za nakup avtomobilov vojaškim vojnim invalidom do zneska, ki ga dopušča zvezni predpis. Ta predpis pa določa, da roki za vračanje kredita za nakup avtomobila ne smejo biti daljši kot 30 mesecev. Toda za kredite vojaškim vojnim invalidom za nakup avtomobilov je rok vračanja podaljšan na 5 let. Nadalje je rečeno v predpisu, da smejo potrošniški krediti dosegati največ tele zneske: delavci v rednem delovnem razmerju — do ene tretjine skupnega čistega osebnega dohodka za čas, za katerega dobivajo kredit; upokojeanci in invalidi do ene tretjine skupne pokojnine oziroma invalidnine za čas, za katerega dobivajo kredite.

Opozarjamo pa invalide, da banka odobrava kredit samo za nakup domačih avtomobilov oziroma tistih, ki jih pri nas sestavljajo na temelju kooperativnih pogodb.

Vojaške vojne invalide, ki se zanimajo za ta kredit opozarjamo, da morajo najprej pri občinski službi za invalidske zadeve zaprositi za potrdilo o invalidnosti, ki ga morajo priložiti prošnji za kredit.

VSE DOPISNIKE OBVEŠČAMO

VSE DOPISNIKE OBVEŠČAMO, da bomo odslej nakazovali honorarje za objavljene prispevke enkrat mesečno, tj. ob koncu minulega ali na začetku naslednjega meseca. Če je torej imel kdo v minulem mesecu objavljenih več prispevkov, bo dobil nakazan honorar za vse skupaj. S tem bo močno olajšano poslovanje naše blagajne. Tak način izplačevanja je že dolgo v rabi tudi pri drugih časopisnih podjetjih. Za morebitne zaostanke v izplačilih pa se vnaprej opravičujemo — do njih prihaja zavoljo težav v likvidnosti, kakor v drugih podjetjih.

Uredništvo in uprava TV 15

imeli smo ljudi

Franciška Boh

Rusova mama, Franciška Boh, je končala svojo življenjsko pot, ki se je začela pred osemindesetimi leti na Malem vrhu. Rodila se je v družini mlinarja. Bila je zgladna mati desetih otrok, doma v Glinu. Ze od začetka osvobodilnega gibanja je bila v vrstah naših naprednih ljudi. Najstarejši sin se je kmalu pridružil brcem. Moža so fašisti odgnali v internacijo, od koder se ni več vrnil. Hčer pa so odgnali v taborišče nacisti. Franciško so fašisti in domači okupatorjevi hlapci večkrat zasiljevali in strahovali, ko je ostala doma sama z nedoraslimi otroki. Po osvoboditvi je morala nadalje trdo delati, da so se skromno preživljali. — Družini je izreklo javno sožalje ZB NOV Skofljica.

Franc Sršen

Od Franca Sršena, vojaškega vojnega invalida iz Sel pri Vodcah, smo se za vedno poslovili 8. marca na vodiskem pokopališču. — Rodil se je 1898, in bilo mu je komaj 17 let, ko so ga leta 1915, med prvo svetovno vojno, poklicali k vojakom. Poslali so ga na rusko bojišče, kjer je bil že čez nekaj dni hudo ranjen. Dolgo se je zdravil po vojaških bolnišnicah in je ostal invalid. Vendar se je izučil za mizarja in je delal v svojem poklicu do smrti. Med narodnoosvobodilno vojno je zaradi sodelovanja v osvobodilnem gibanju trpel v begunjskih zaporih. Po vojni je bil zelo marljiv v naših organizacijah, zlasti v invalidski.

Pridobil si je velik ugled, kar se je pokazalo na njegovem pogrebu, ko so ga zastopniki številnih organizacij spremili na zadnji poti z osmimi prapori. Ob odprtem grobu so mu spregovorili v slovo predsednik ZB NOV Bukovica-Senkov Turn Anton Kosec, zastopnik invalidov Zidar in predsednik gasilskega društva.

Adolf Kalan-Muki

Od soborca Adolfa Kalana smo se borci nekdanje poljske čete poslovili na celjskem pokopališču. Bilo mu je komaj 57 let. Rodil se je v Zabji vasi v Poljski dolini v številni baltarski družini. Ze v zgodnji mladosti si je moral sam služiti kruh, najprej pri kmetih, potem pa kot gradbeni delavec. Kmalu se je pridružil naprednemu delavskemu gibanju z vsem žarom. Zato pa je tudi že leta 1941 sledil klicu komunistične partije in se uvrstil med borce I. Sercejevega bataljona. Spomladi 1942 so ga poslali na Gorenjsko na njegovo željo in postal je borec poljske čete. Bil je odločen in pogumen borec ter se je rad prostovoljno prijavil za sleherni akcijo. Kmalu je postal deseter, potem vodnik in spomladi 1943 komandir žirovske čete poljskega bataljona. Sredi istega leta je kot član okrajnega komiteja oz. okrajnega odbora OF tedanjega poljskega okraja začel utrjevati organe ljudske oblasti. Ob koncu vojne je bil mobilizacijski oficir na gorenjskem vojnem področju. Po osvoboditvi je sprva služboval kot oficir na vojnem odseku. Bil je nosilec partizanske spomenice 1941 in več drugih odlikovanj. Ohranili ga bomo v trajnem spominu kot hrabrega borca in dobrega tovariša!

Ivana Derlink

Ivano Derlink, p. d. Zagarjevo mamo, smo pokopali 4. marca v Zalem logu nad Zeleniki. Rodila se je pred 76. leti v Davči pod Poreznom. Pred 53. leti se je omožila na Zagarjevo domačijo na Osojah. Bila je mati desetih otrok, zgled prave slovenske kmečke matere, ki zmeraj tiho trpi in gara. Med osvobodilno vojno je bil Zagarjev dom na stečaj odprt brcem. Okupator je požgal tudi ta dom. Mnogo trpljenja je trpela, da so si po osvoboditvi obnovili dom. Pogreb je pokazal, da je Zagarjeva mama uživala splošno spoštovanje.

Prva partizanska misija

Med to splošno nervozo in negotovostjo so se nenadoma odprla vrata velike dvorane in vsi oficirji so poskakali na noge. Seveda so tudi naši takoj vstali. Pri vratih se je pojavil general Eisenhower in za njim skupina kakih 15 generalov. Ko je šel Eisenhower mimo naših odposlancev, se je za hip zaustavil, jih pomenljivo pogledal, se nasmešnil in odzdravil. Uniforme oficirjev naše misije — mornariških oficirjev z rdečo zvezdo so bile tako različne od drugih uniform, da jih je zlahka prepoznal. Pogledal jih je tako, kakor se gleda nekoga, o katerem se je pred kratkim govorilo. V tem nasmehu je bilo čutiti nekakšno simpatijo in v tem trenutku je bil Makiedo prepričan, da se tako ne more nasmešniti človek, ki nekaj odklanja.

V resnici se niso zmotili. Iz skupine generalov, ki je bila na konferenci, se je pokazal Hout in veselo mahal z listino v rokah. To je bila generalna instrukcija generala Eisenhowerja, da naj partizanom v okviru danih možnosti pomaga pri izvrševanju plana.

Naša misija s Houtom in Thompsonom je odletela z alžirskega letališča Maison Blanche dne 8. oktobra 1943, prenočila je v Catani in na Siciliji in 9. oktobra prispela v Bari.

Kasneje je vrhovni štab odobril postopek tovariša Makieda v Alžiru in ga imenoval za v.d. šefa delegacije NOV in POJ v Italiji.

Kakor smo že v začetku povedali, je misijo poslal v Italijo štab obalne komande, in to brez vednosti oziroma soglasja vrhovnega štaba. Čeprav so bile okoliščine, v katerih je bila misija poslana, izjemne, je vseeno ta odprava izzvala v vrhovnem štabu veliko presenečenje in tudi nasprotovanje. Največ zato, ker je misija pri svojem delu prekoračila pooblastila, ki so ji bila dana. Vendar pa je dosežen uspeh odpravil vsa nesoglasja in akcija misije je dobila podporo.

V noči med 17. in 18. oktobrom 1943 so odpotovali Makiedo, Hout in Thompson v Podgoro (Makarska), kjer je bila konferenca štabov vseh enot, ki so pripadale VIII. dalmatinskemu korpusu NOVJ. Po končani konferenci so se sestali: komandant VIII. korpusa polkovnik Pavle Ilić—Veljko, politkomisar korpusa Ivica Kukoč — Jordan, Makiedo, Hout in Thompson. Na tem sestanku so se dogovorili, kako naj poteka naše bodoče sodelovanje in ob koncu so sklenili, da se bodo spet sešli v noči med 20. in 21. oktobrom v Starigradu na otoku Hvaru. Do ponovnega sestanka je prišlo v določenem času in je bilo rečeno, da naš vrhovni štab odobrava dosedanje delo in naj pride ta misija v Jajce; in sicer: Hout, Veljko, Jordan in Makiedo. Na tem sestanku naj bi se dokončno dogovorili o možnostih nadaljnega sodelovanja.

Naslednjega dne (22. oktobra) so vsi skupaj odpotovali proti Jajcu. Hout se je zelo čudil, da so ves čas potovali z avtomobilom. Ko so prišli na cilj, so se sešli z odgovornimi tovariši iz vrhovnega štaba. Sprejel jih je tudi tovariš Tito in jih zadržal na večerji. Ob tej priložnosti je Makiedo prejel novo pooblastilo, tokrat podpisano od tovariša Tita. S tem pooblastilom je odšel lahko nastopal v Italiji v imenu NOV in POJ, posebno še kar je zadevalo naše oboroževanje in repatriacijo naših internirancev.

Na povratku so se zadržali v Livnu, kjer je bilo središče VIII. korpusa. Tam so se sestali s članom zavezniške vojaške misije, katero je vodil angleški general McLean. Zavezniški oficirji so se nemalo začudili, ko so videli Houta, posebno še, ko so zvedeli za razlog njegovega prihoda. V Livnu so srečali v štabu VIII. korpusa majorja Farisha, najstarejšega ameriškega oficirja v zavezniški misiji. Farish je navdušeno pripovedoval Houtu o naši borbi in herojstvih naših borcev. Trdil je, da ameriška vlada ni pravilno obveščena o dejanski situaciji v Jugoslaviji in še posebno ne o izdajstvu Draže Mihailovića in begunske vlade. Hout ga je pregovoril, naj odpotuje v Bari in naj tam napiše poročilo o tem, kar je videl in doživel v Jugoslaviji. Farish je po kratkem omahovanju privolil in odpotoval z našo misijo v Italijo. Po prihodu v Italijo se je nekoliko dni umaknil v svojo sobo v hotelu Imperial v Bariju in sestavil znano »Farishovo poročilo«. To je bilo prvo objektivno poročilo ameriškega očividca o stanju v Jugoslaviji. To poročilo je izzvalo veliko senzacijo v ameriških uradnih krogih. To se namreč tudi omenja med dokumentacijo Teheranske konference (28. XI. — I. XII. 1943). Ob vrnitvi v Jugoslavijo se je Farish smrtno ponesrečil, ko je njegovo letalo pristajalo.

Tako se je rodila pri zavezniških prva partizanska misija, ki je imela že na samem začetku, lahko rečemo, zavidljive uspehe, saj je predstavljala osnovo kasnejšemu predstavnictvu naše narodnoosvobodilne vojske

v južni Italiji.

Kot prvo nalogo si je zadala tedaj že uradna jugoslovanska misija v Bariju, da doseže vrnitev tistih ladij, ki so jih zaplenili Italijani ob zlomu jugoslovanske vojske. Mnogo plovnih objektov pa je bilo odpeljanih v Italijo tudi ob kapitulaciji Italije, ko si je bežeča italijanska vojska prisvojila nekatere ladje in z njimi bežala domov. Zanimivo je, da je bil del tega problema presenetljivo hitro in dokaj ugodno rešen. Po posredovanju majorja Houta in viceadmirala Powersa so dobili Italijani nalogo, da nemudoma izroče vse ladje jugoslovanskega izvora, in sicer v brezhibnem stanju, kajti sicer bodo šla popravila na stroške italijanske vlade, ki se je tedaj nahajala v Brindisiju, južno od Barija. Čeprav so se Italijani močno upirali temu ukazu in poleg tega so si še predstavniki jugoslovanske kraljeve vojske močno prizadevali, da bi te ladje izročili kraljevi mornarici, ki se je prav tedaj preselila iz Egipta na Malto, vse to ni nič zaleglo. Partizani so dobili večino teh plovnih objektov. V poročilu, ki ga je dr. Sergije Makiedo poslal 20. oktobra 1943 štabu VIII. korpusa, pravi, da so do tega dne prevzeli naslednje ladje: »Sitnica«, »Galeb« ter remorker »Radnik«; motorne jadrnice: »Bog s nama«, »Marija«, »Angel«, »Jadrana«, »Sveti Nikola — Cavtat«, »Sveti Nikola — Trogir«, »Jastreb«, »Hvala Bogu« in »Palača«. S tem je bilo rešeno vprašanje našega ladjevja, ki se je nahajalo v Bariju. Viceadmiral Powers pa je izročil parnike: »Srbina« in »Solina«, ki sta se nahajala v pristanišču Taranto.

Prve ranjence iz NOV Jugoslavije so sprejeli zavezniški proti koncu leta 1943, in sicer v bolnišnico Modugno blizu Barija. To bolnišnico so upravljali zavezniški. Toda ranjencev iz Jugoslavije je bilo vedno več, zato je bilo kmalu jasno, da bo treba ustanoviti posebno partizansko zdravstveno ustanovo. Zavezniški so v to privolili in v ta namen dali na razpolago zgradbo mestne šole v mestu Orumo, nedaleč od Barija. Toda tudi pri vprašanju ranjencev in bolniškega osebja se je kmalu zataknilo in je prišlo do resnih težav. Član štaba »Force 133«, lord Harkourt, ki je bil izrazito nerazpoložen do partizanov v Jugoslaviji ter vnet pristaš kraljevine in četnikov, je takoj ob ustanovitvi bolnišnice v Grumu postavil za upravnika jetniškega krvnika Vinka Cvitanovića. Prav tako pa so tudi vse osebje sestavljali četniki, ki so ob kapitulaciji Italije zbežali iz Dalmacije v Italijo. Medtem pa je naša delegacija v Bariju imenovala za upravnika bolnišnice dr. Bratanića, za politkomisarja Gamulino, osebje bolnišnice pa naj bi sestavljali še dr. Cvetković in 14 bolničark. Kmalu je prišlo do ostrega incidenta med našimi in lordom Harkourtom, saj so partizani vztrajali pri tem, da raje pošljejo ranjence nazaj v domovino, kakor da jih izročijo četniškim klavcem in so zavezniški predstavniki zaradi te odločnosti partizanov morali kloniti ter odsloviti nezaželeno osebje iz partizanske bolnišnice.

Jugoslovanski partizani so se zdravili v naslednjih bolnišnicah: Grumo, Modugno, Taranto, Santa Catarina, Santa Maria di Nardo, Magle, Grottaglie, Gravina, San Ferdinando, Bari, Trani, Quassano in še v nekaterih krajih. Nekateri so se zdravili na Malto in v bolnišnici za tuberkulozo v institutu Furlani v Rimu.

Prek zavezniških bolnišnic v Italiji je šlo 11.842 borcev, samo iz Slovenije je bilo poslanih v Italijo 2189 ranjenih in bolnih partizanov in partizank. Umrlo je 723 borcev, ki so sedaj v skupni grobnici borcev osvobodilne vojske Jugoslavije v Barletti v južni Italiji.

Baza v Bariju je odigrala pomembno vlogo tudi pri reševanju civilnega prebivalstva iz ogrožene Dalmacije. Prvo skupino beguncev so odpeljali z Visá v Italijo proti koncu 1943. leta, kasneje pa so jih odvažali vsak dan. Zavezniški so v Bariju odprli poseben urad za begunce, ki je organiziral začasna prebivališča. Določeno je bilo, da ne sme biti dotok beguncev več kot 1200 oseb na dan, v pristanišče Bari pa smejo vpluti samo podnevi. Tako je bilo prepeljanih v Italijo z območja Dalmacije nad 35 tisoč beguncev, z letali z Like pa še okoli tisoč. V južni Italiji so begunce razmestili v razna taborišča, od koder so jih z vlaki ali kamioni prevažali v pristanišče Taranto, od tu pa z angleškimi ladjami v Malo Azijo, kjer so jim v Sinajski puščavi postavili šotorišče. Prve skupine so odšle v Egipt že v prvi polovici januarja, zadnje pa junija 1944. Po podatkih taboriščnih odborov je bilo vseh jugoslovanskih beguncev v Afriki in Aziji okoli 28.000, v Italiji pa jih je ostalo okoli 7.000; povečini takih, ki niso bili fizično sposobni za tako naporno pot do Azije: 22 beguncev je bilo tudi iz Slovenije.³

(Konec prihodnjic)

DELO

ČASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE

Ljubljana, Titova—Likožarjeva—
Tomšičeva

BLASNIKOVA TISKARNA
TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnico in plastificirnico
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- Ilustrirano revijo »TOVARIS«
- štirinajstdnevnik »NAŠI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEČ«

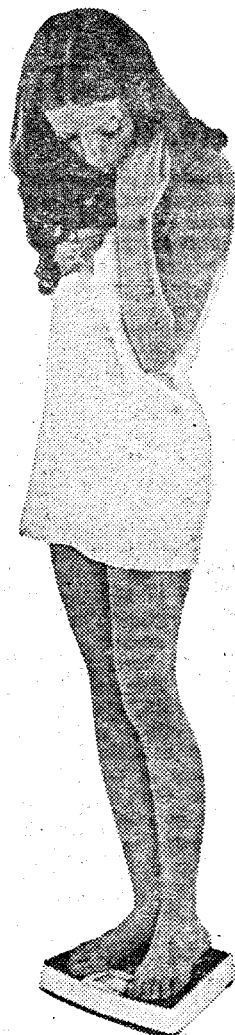

brest cerknica
industrija pohištva jugoslavija
telefon 791-080 telex 31-167

PROMETNO
HOTELSKO
TURISTIČNO
PODJETJE
VIATOR
LJUBLJANA

TURISTIČNA DEJAVNOST: v turistični
agenciji VIATOR in poslovalnicah v Ljubljani, v Kranjski gori, na Jesenicah, na Bledu, na Vrhniki, v Kamniku, v Ravnah, v Slovenj Gradcu, v Ljutomeru in v Zagrebu.

Kontrolirajte svojo
težo, dokler ne bo
prepozno!

Tehtnica NEVA
prinaša:

- vitko linijo
- zadovoljstvo
- zdravje

OSEBNA TEHTNICA

NEVA

ELEKTROINSTALACIJSKO PODJETJE

ELEKTROMONTAŽA

LJUBLJANA,
ROŽNA DOLINA
C. VI-36

Projektiramo in izvajamo:

elektroinstalacije jakega in šibkega toka v stanovanjskih in industrijskih ter trgovskih objektih, razdelilne baterije in komandne omare.

Se priporočamo za cenjena naročila.

SPLOŠNO GRADBENO
PODJETJE

GORENJC

RADOVLJICA

projektira

opravljamo dela na visokih in nizkih gradnjah

Za cenjena naročila se priporoča delovni kolektiv.

Brkini bodo ponovno oživel?

Dandanes se radi pohvalimo, kako majhen je svet. Moderne ceste, železnice, letala — napete strune, ki trepetajo v času, ki je bil nekoč pred leti utrudljiva neskončnost. Ob besedici »včasih« se samo še prizanesljivo nasmehnemo. Premagali smo preteklost; ostala je samo še folklor, zgodovina, ostale so izkušnje. V velikih besedah se izgublja drobna, prepotrebna dejanja.

Možakar iz Šmagurske doline se nasloni na vogal skoraj razpadle hiše in pljune pred velik, siv kamen. Niti tega se noče več spomniti, da je bila to nekoč dolina življenja. Vrtela so se mlinska kolesa, zorelo je sadje, s kovaškimi kladivi so udarjali po razgrih nakovalih in so verjeli, da bo vedno tako. Zdaj životari med temi stenami, pestuje roko s prsti, ki so jih hudiči tlačili med vrata in jih lomili. Počuti se kakor lisica v brlogu. Stiri otroke je imel — trije še vedno živijo. Odsli so od hiše, kot bi jih kuga pregnala. Živi od tistega, kar naredi s temi polomljenimi prsti: krompir, nekaj koruze...

Zapisali so, da je hribovje Brkini najbolj nerazvito področje v občini Ilirska Bistrica, Postojna in Sežana. Med to hribovje spada tudi dolina. K ožjemu brkinskemu hribovju, ki ga omejujejo reka Reka na vzhodu, cesta Divača—Kozina na severozahodu, cesta Kozina—Rupa na jugu in meja s SRH na jugovzhodu, štejemo tudi celotno dolino Reke razen področja mesta Ilirska Bistrica, Košansko dolino, Vremsko dolino, Podgorje in Čičarijo. To področje ima vse značilnosti gospodarsko in socialno nerazvitega področja, na katerem živi 14.690 prebivalcev. Leta 1961 je na istem področju živelo 13,5 odstotka več prebivalcev.

Brkini, kos pozabljenega sveta, na katerem žive ljudje v 116, večinoma gručastih

Če bi imeli prevozno cesto, bi bila Šmagurska dolina dolina življenja

naseljih. Prav ti zaselki in vasi, so bili nekoč zavetje partizanstva. V obdobju vojne v Abesiniji in Španiji, so brkinski mladeniči bežali čez mejo v Jugoslavijo, da bi ne služili fašističnemu osvajanju. Prav ti fantje so ob ustanovitvi OF dobili zvezo čez Snežnik do Brkinov. Med njimi so bili tudi Maslovi otroci; devet jih je stopilo med prve partizane. Začelo se je obdobje požigov in internacij, nasilja in poniževanja.

Brkinska četa partizanov je prinesla med ljudi prvo upanje. Delovala ni samo v Brkinih in v Pivki, temveč tudi v drugih krajih na Krasu in v okolici Vipave. Po kapitulaciji Italije sta bili ustanovljeni brkinska in snežniška brigada in pozneje istrski odred, ki je deloval na tem področju do konca vojne.

Gradimo na preteklosti in ne pozabljamo, koliko je kdo prispeval za boljši in pravičnejši današnji dan. Danes pride v Brkinih 1 televizor na 23 prebivalcev (v SRS na 9). Uspešnosti in smisla človeškega življenja sicer ne moremo meriti s televizijskimi »škatalami«; tudi s kilogrami krompirja in koruze ne.

Včasih je bila pri Šmagurjevih žaga. Zdaj je domačija ujeta v nepretraden gozd. Drva so le za kurjavo. Ponekod jih Bosanci s svojimi živalmi, konjiči vlačijo po strminah do obrobni cest. Na brkinskem področju je približno 18.000 hektarov gozdov. Večina kmetijskih zemljišč, zlasti pašnikov in travnikov, je vedno bolj zaraščenih z gospodarsko malovrednim gozdom. Predvidevajo, da bo že leta 1980 najmanj petdeset odstotkov površin poraščenih z grmovnimi in malovrednimi drevesnimi vrstami. Vzporedno z zmanjševanjem obdelovalnih površin se zmanjšuje stalež goveje živine, konj in prašičev.

Šmagur gleda v zaprašeni-meh harmonike in ne govori veliko. Kaj bi pravzaprav moral reči? Otroci pridejo, pogledajo, rečejo kakšno debelo in izginejo v mesto. Avtomobile pustijo ob robu Brkinov. Kdo ve, koliko časa bo še tako.

»Ne, davkov ne plačujem,« pravi Šmagur. »Naj naredijo cesto, pa bom plačal.«

Iz nekaterih brkinskih vasi jo mahnejo fantje v Dalmacijo. Na telo si obesijo najmenitnejši »gvant« in se vrnejo z mladimi dekleti — Dalmatinkami. Samo na Ostrožnem brdu je enajst dalmatinskih žena.

Pravijo, da se rodi na Brkinah letno 200 otrok in da število brkinskih otrok, ki se šolajo v osnovnih šolah, iz leta v leto pada.

Med kmeti je veliko socialnih podpirancev, borcev NOV, vojaških vojnih invalidov... Hitra deagrarizacija, ki pa vzporedno ne prinaša kmetijstvu dovolj novega, zlasti ne mehanizacije, pušča za seboj ostre, ne-rešene, zlasti socialne probleme. Kmetijski stroji se začnejo in končajo pri kosilnicah in žagah, zelo redek je traktor (seveda brez priklučkov).

Pa se je res laže zapeljati po asfaltni cesti kakor teptati zapuščeni košček lepega sveta... Omenili smo, da so Brkini najbolj nerazvito področje v občinah: Ilirska Bistrica, Postojna in Sežana. Ker nam je znano, da so prav te občine pred kratkim pripravile program ukrepov za pospešitev razvoja območja Brkinov, poskusimo dobiti nekaj informacij iz »prve roke«.

MIHA PRIMC, sekretar kmetijske zadruge Ilirska Bistrica:

»V našo občino sodi del Brkinov od Pregarij proti vzhodu tja v dolino in sicer v obratnem toku reke Reke. Na tem področju živi 7.223 prebivalcev.

Vprašanje Brkinov je na dnevnem redu naše skupščine že nekaj let. Kmetijstvo, ki je bilo nekoč glavni vir preživljanja, je osiromašeno. Mladi odhajajo. Glavni problem Brkinov so seveda ceste, avtobusni prevozi, električna napeljava, vodovodi — pač infrastruktura. Pred letom dni je bila sicer odprta cesta, ki povezuje brkinski greben na področju naše občine od Prelož do Pregarij (štiri kilometri ceste), žal so odrezane od sveta še mnoge vasi.

Zakaj na Brkinih tako pospešeno propada kmetijstvo? Razlogov je več: premajhen razvoj zasebnega kmetijstva je eden izmed razlogov, ki velja za celotno republiško področje. Za Brkine je značilno, da se jih zelo težko obdeluje (mislim, da to ne velja za celotno področje!). Ljudje svojih slabih ali dobrih pridelkov ne morejo prodajati. Sadjarstvo, ki je bilo nekoč za Brkine zelo pomembno, je propadlo.

Iz našega programa so razvidni predlogi, naj bi se ob obronkih Brkinov razvili industrijski predelovalni obrati, kjer bi se lahko Brkinsci zaposlili, dodatno delali še na domači kmetiji in prišli tako do boljšega osebnega standarda.

Ena od teorij za rešitev gospodarskega vprašanja Brkinov je tudi les. Odročna zemljišča bi morali začeti pospešeno pogozdovati.

Cesta od Spodnjih Bitenj do Pregarij bo v naslednjem letu končana in asfaltirana. Po letu 1975 pa naj bi bil zgrajen še drugi odcep: Pregarije, Obrovo do Buzeta. Tako bi povezali Brkine s Istro, in verjetno bo tako oživel tudi turizem na brkinskem področju, ki ga sedaj praktično ni. Seveda pa bi se hkrati rešilo tudi vprašanje šolstva, ker bi lahko učence vozili na centralne — organizirane šole.

Socialni problemi tega področja so seveda odvisni od splošnih ekonomskih razmer občanov. V Brkinih je precej kmetov-borcev in invalidov iz obdobja NOB, ki dobivajo minimalne podpore ali pokojnine. Zelo skromno živijo. Toda prav ti ljudje so v zadnjem času kot med revolucijo dokazali svojo politično zrelost. Težave prenašajo, kot so jih prenašali med NOB, prenašajo celo to, da jih je širša družba pozabila. Sami so pripravljeni veliko narediti. Ponekod zbirajo sredstva za asfaltiranje cest, organizirajo prostovoljno delo; kadar pa gredo potrebna denarna sredstva v nekaj sto milijonov, odpove celo dobra volja in pripravljenost ljudi.

Zal ves čas po vojni ni bilo načrtnega vlaganja sredstev za razvoj tega področja, toda nobenega dvoma ni, da bi se morala naša družba oddolžiti Brkinem vsaj za njihov prispevek med narodnoosvobodilnim bojem.

Na Brkinih je 350 neurejenih lokalnih poti in cest, po katerih je mogoč promet le z vprežno živino.

To bo nemara res, da so Brkini v današnjem trenutku nesposobni, da bi si sami pomagali. Tudi v omenjenem programu je poudarjeno, da je naloga širše družbene skupnosti (seveda tudi matičnih občin in republike!) da pomaga po svojih najboljših močeh. Brkine je potrebno predvsem s prometnimi tokovi približati svetu; kmetom omogočiti, da se bodo razvili v sodobne tržne proizvajalce, drugim priskrbeti ustrezno delovno zaposlitev, vsem pa pomagati k boljšemu življenjskemu standardu.

Tov. REBEC, načelnik oddelka za gospodarstvo — Postojna:

»V naše občinsko področje sodijo Brkini južno od reke Reke, do železniške proge proti Reki, košanska in dolanska dolina in dve izrazito brkinski vasi: Buje in Suhorje. Na tem področju živi 1852 prebivalcev.

Večina prebivalcev je zaposlena na kurji farmi v Nevarkah in v Javorju. Mislimo, da se na tem nerazvitem delu naše občine ukvarja s kmetijstvom približno 22 odstotkov prebivalstva.

Seveda, najprej bo treba urediti poti — ceste, v prvi vrsti za Suhorje in Buje, ki sta prometno odrezani od sveta. Lotiti bi se morali sistematskega urejanja kmetijstva — z ustreznimi krediti, dolgoročnim sodelovanjem med kmetijskimi organizacijami...

V zadnjem času si je šolstvo na našem delu Brkinov opomoglo. Matična šola je v Košani. O ukinitvi šol zaradi preskromnega števila učencev sploh ne smemo razmišljati. Prebivalstvo mora imeti šole!

Problem tega dela Brkinov je oskrba z vodo. Vaščani v Bujah si sami pomagajo. Z referendumom, ki smo ga sprejeli leta 1970, smo določili tri faze izgradnje vodovoda — prav zdaj smo prišli z deli do našega občinskega področja Brkinov. Dela bomo nadaljevali proti košanski dolini in upamo, da bodo tam drugo leto dela končana.

Sicer pa na našem delu Brkinov ni večjih problemov. Razen dveh vasi je celo prometna urejenost dobra. Vzporedno z gradnjo ceste Ribnica—Divača, ki jo bodo asfaltirali, bomo uredili tudi cestno povezavo s Suhorjem in Bujami.

Mislim, da je v nekaterih področjih pod Nanosom socialna problematika ljudi celo hujša kakor v našem delu Brkinov (mislim, da to ni tolažba!). Verjamem, da bo prišel čas, ko se bodo mladi vrnili na to področje.

JOŽE RENER, načelnik oddelka za gospodarstvo — Sežana:

»V našo občino sodi predel Brkinov med cesto Kozina—Rupa, med Vremsko dolino in med Pregarijami. Na našem področju živi 5615 prebivalcev.

Leta 1965 smo začeli utrjevati gospodarske organizacije ob robu Brkinov, sicer bi šla večina bodjetij v likvidacijo. Zavedamo se, da je kakršenkoli razvoj Brkinov povezan z družbeno proizvodnjo na tem področju. Za izhodišče gospodarskih reševanj Brkinov postavljamo prometno ureditev. Imamo vasi, ki so popolnoma nedostopne za vsa motorna vozila. Brezovo brdo, Kozjane... z vprego so morali voziti bolnike v bolnico ali ambulanto.

Z brkinsko slemensko cesto hočemo povezati Rjavce, Tatre, Artviže, Misljice do Vremske doline. Ze lani smo se lotili gradnje. Mislimo, da nam bo uspelo letos asfaltirati približno 12 kilometrov lokalnih cest. Ljudje začnejo verjeti, da smo začeli resnično reševati vprašanje Brkinov. Volja do napredka je v tem delu naše občine neomajna. Prebivalci nekaterih vasi so mesece in mesece na cestah pri prostovoljnem delu, zbirajo samoprispevke in so trdno odločeni utreti si pot do napredka in primernih življenjskih razmer.

Prva finančna sredstva, po priključitvi Kozine k Sežani, smo vlagali v ureditev šolstva na tem področju. Tako je bila zgrajena prva primerna šola v Hrpeljah. Sicer pa velja omeniti, da je v naši občini področje Čičarije celo bolj problematično od Brkinov.

Naša občina ima v odstotkih največ borcev med prebivalstvom. Brkini so živeli s partizani in za partizane. Mislimo pa, da bi

Nekoč je cvetelo sadje, oglašala so se kovaška kladiva, vrtela so se mlinska kolesa. Ljudje še vedno verjamejo v srečnejše življenje!

se problem borcev ne smel prenašati samo na občino.

Naša borčevska organizacija je pred leti imenovala posebno komisijo, ki je šla od vasi do vasi, od hiše do hiše in je ugotavljala socialne razmere borcev pa tudi upravičenost za pomoč po naših občinskih merilih. Razmere naših tovarišev niso razveseljive!

Ali se bodo v kratkem spremenile na bolje? Končno se je rodilo spoznanje, da ni dovolj le sproti mašiti socialne probleme, čakati, da življenje preraste malovredno grmičevje in se sprijazniti, da je bil ta kraj nekoč zibelka partizanstva na Primorskem.

Ce ne prej, ljudje verjamejo takrat, ko zabrnijo stroji; toda mnogi ne čakajo na to, ker tudi pred tridesetimi leti niso čakali.

Fotografije in tekst: SILVO TERSEK

NAŠA TRGOVSKA MORNARICA

IMA 283 LADIJ (za dolgo in tako imenovano veliko obalno plovbo), vsa tonaža pa je 1.469.585 bruto registrskih ton; nosilnost ladjevja znaša 2.200.000 ton. Na teh ladjah je zaposlenih okrog 7000 mornarjev. Upoštevat je še treba lahko ladjevje, ladje, ki imajo le po 10 do 100 bruto registrskih ton. Lahkih ladij je 950. Na njih dela 3500 mornarjev. Med lahkimi ladjami seveda niso vštet še morski čolni, med katerimi je več velikih motornih ali manjših jadrnic. Ob naši morski obali je po številnih pristaniščih okrog 28.000 čolnov. Po številu in nosilnosti ladij je naša trgovska mornarica precej močna, zlasti v primerjavi s mornarico stare Jugoslavije. Vendar je precej ladij že zastarelih, čeprav povprečna starost ladjevja za dolgo plovbo še kar ustreza, saj znaša deset let.

dobro je, če veste

POSLEJ BO TREBA UPOŠTEVATI POSEBNO STROKO RADIOTEHNIKE — ZOBOZDRAVNIŠKO.

Na mednarodnem kongresu stomatologov v ZDA so namreč pokazali umetni zob, ki je pravzaprav radijska oddajna postaja v malem ali tudi raziskovalni laboratorij. Raziskovalci bodo to elektronsko napravo poslej uporabljali zato, da bodo natančno ugotavljali, kako dejansko živijo človeški zobje, kaj se dogaja v ustih in zobovju, med tem, ko človek je, žveči jed, kadi ali pije, pa tudi, seveda, kako se razvijajo razne ustne in zobne bolezni. Umetni zob z radijsko postajo bodo lahko vstavljali vsakomur, če bo to potrebno. S tem pa vendar ni rečeno, da bo radiotehnika začela kar na debelo izdelovati te vrste radia.

MISJE DIRKE — še en dokaz, da je človeška neumnost neprekosljiva. To neumnost so »iznašili« v Avstraliji. Zdaj ponekod že prav resno prireajo tekme z dresiranimi mišmi. Na teh prireditvah stavijo prav tako kot na konjskih dirkah na posamezne živali in se vedejo kot norci — »navijajo« za svoje »favorite« ter divje tulijo. Sprva so se nekatere tekme popolnoma ponesrečile, ker je »športno občinstvo« tako rjavelo, da je prestrašilo miši. Najhitrejša miš je svignila nazaj namesto naprej in razočaranje je bilo nepopisno. Zato zdaj mišja dirkališča pokrivajo z velikimi šipami, da miši ne moti rjovenje.

Mož, ki je bil vedno na svojem mestu

Mirno in prav nič prijazno je bilo tisto zimsko jutro nad Tolminsko dolino, ko smo se vzpenjali mimo slikovitih Korit prek Hudičevega mosta in Zalaške jame v vasio Čadrg, ki leži 700 m nad morjem ob vznožju planine Kal pod Bogatinom. Na zahodni strani jo obdajata Vodil vrh in Mirzi vrh, višje na severu pa oči Krn in Rdeči rob, pod katerim stoji spominsko obeležje padlim borcem Gregorčičeve brigade, ki so padli v neenakem boju z nemškimi vojniki poleti 1944.

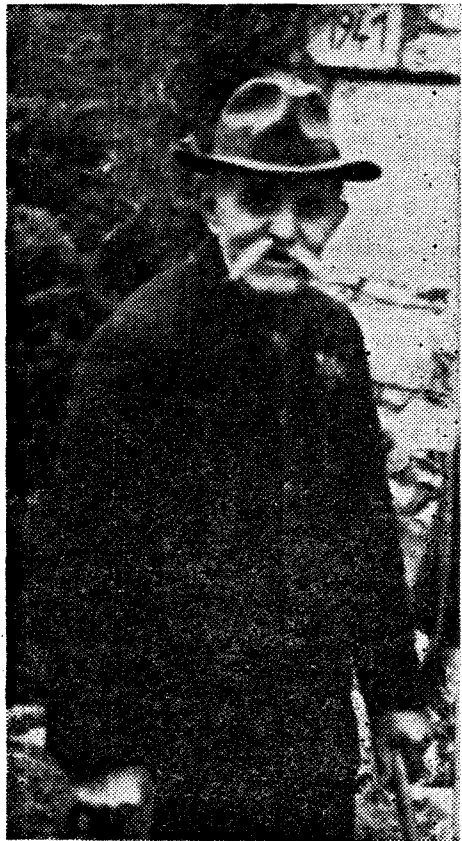
Čeprav je vasica Čadrg oddaljena le dve uri hoda od Tolmina, kjer so ves čas okupacije gospodarile različne italijanske in nemške enote z domobransko posadko, je bila ta vas ves čas NOB zatočišče in sedež različnih odborov in ustanov. To ni ostalo skrito okupatorju in je pogostoma »obiskoval« vas, ker je vedel, da se tu stalno združujejo partizani in da ljudje od prvega do zadnjega pomagajo našemu gibanju.

Globoko pod Čadrgom, prav blizu nad reko Tolmino v zaselku Ozidje živi še danes Ivancetov oče Anton Rutar, osební invalid in oče treh padlih v NOV. Prav njemu je veljal naš obisk, lko je 10. januarja letos praznoval svoj 90. rojstni dan. Za ta visoki jubilej so se ga spomnili njegovi nekdanji sodelavci iz Čadrga in okolice pa tudi občinski odbor ZB v Tolmini mu je prišel čestitat.

Našega jubilara smo našli vedrega in čilega v topli kuhinji. Nasmejan in čil nam je stisnil roko, oči so se mu iskrale kot mladeniču, ko nam je pripovedoval o sebi, o svojem trdem in težkem življenju, a rahla senca jih je prekrnila, ko nam je pripovedoval o svojih sinovih in hčerki, ki so postali žrtve okupatorja.

»V bivšo avstro-ogrsko vojsko sem bil mobiliziran leta 1916 in dodeljen k 27. planinskemu regimentu. Na hribu Gabrijel pri Gorici sem bil v XI. ital. ofenzivi 4.9.1917 ranjen v levo nogo in desno roko. Ker sta bili rani nevarni, sem se zdravil sedem mesecev v bolnišnici na Dunaju in potem zaradi noge nisem bil več sposoben za vojskovanje. Pravzaprav je bilo kmalu konec te nesrečne vojne.

Po prvi svetovni vojni sem kljub posledicam ran ostal na domu, kajti pod italijansko zasedbo je našel zaposlitev le malokdo, pa še to le pod pogojem, če se je vpisal v fašistično straniko, kar pa noben zaveden Slovenec ni hotel. Posebno ne v vasi Čadrg, kjer so bili nekateri kumrovi fantje člani organizacije TIGR in so prek bivše ju-

Anton Rutar, Ivancetov oče iz Ozidja pri Čadrgu in invalid iz obeh svetovnih vojn, je kljub devetdesetim letom še vedno svež in ima dober spomin.

goslovansko-italijanske meje prinašali literaturo in drugo po navodilih te organizacije.

Preprosti ljudje smo nekoč mislili, da nas bo bivša Jugoslavija odrešila vsaj narodnostnega zatiranja, a je prišlo drugače. Ko je leta 1941 Italija sedla še del matične Slovenije, smo bili vsi razočarani. A kmalu je tudi do nas segla vest o ustanovitvi OF. Že leta 1941 je sekretar KPS za Tolminsko pok. Franc Šavli-Medved iz Zabolmina našel svoje somišljenike in sodelavce, ki so delali v trojki. Vsa naša družina je za NOB začela delati leta 1942. Prvo sva bila povezana jaz in sin Tone, ki je delal na terenu in je februarja 1943 stopil v NOV v Severno-primorski odred in bil pozneje v Gregorčičevi brigadi. Tudi vsi drugi, mati Marija in štiri hčerke so pomagali partizanom. Naša domačija je bila nadvse pripravna za partizane, ker je na samotni in je prav pod nami v soteski Tolminke še pred kapitulacijo Italije delovala partizanska bolnišnica (sanitarna postaja), ki so ji bila potrebna zdravila, obveze in hrana. Za to bolnišnico je bila pri nas javka in so pomagali tudi vaščani iz Čadrga. Po kapitulaciji Italije je prišel domov sin Ivan, ki je takoj odšel v NOV in postal bорец v Gregorčičevi brigadi, pozneje pa je kot politkomisar čete padel 19. marca 1945 na Vojskem, ko je bila zadnja sovražnikova ofenziva. Tudi hčerka Katica je bila obveščevalka in pozneje partizanska učiteljica v vasi Čadrg. Bila je neustrašna in je šla marca 1945 obiskat brata Ivana v Gorenjo Trebušo. Tam jo je spoznal neki domobranec in jo izdal. Aretirali so jo, jo strahovito mučili in zverinsko ubili le dva dni prej, ko je padel Ivan. To je bil zame in za vso družino strašen udarec. Kljub temu smo vztrajali na strani pravice in partizanov vsi do konca vojne.

Kot sem že prej povedal, so taklo Italijanski fašisti kot pozneje nemški vojaki in domobranci pogostoma prišli v Čadrg, da bi preganjali partizane in strahovali domačine. Tako so tudi meseca decembra 1943 pridrveli iz Tolmina po cesti v Polog proti vasi Čadrg, kjer jih je nad vasjo čakal v zasedi 1. bataljon Gregorčičeve brigade. Jaz sem bil slučajno v senožeti in ko se je začel boj, sem bil od nemške krogel ranjen v pljuča. V tem boju so imeli Nemci več izgub in so se maščevali nad domačim prebivalstvom v Čadrgu. Aretirali in odgnali so v internacijo 7 ljudi, grozili vsem prebivalcem in zažgali šolo v Čadrgu.

Leta 1944, ko je Gregorčičeva brigada imela na planini Sleme ter na obronkih Rdečega roba in Krna hude boje, so zažgali Zastenarjavo hišo na nasprotnem pobočju in staro mater vrgli živo v ogenj. Takrat je na tem območju bilo polno ranjenih partizanov, ki so se zdravili v bolnišnici Vršč, ki je bila blizu izvira reke Tolminke. Tudi v vasi Čadrg so imeli v treh hišah skrite ranjene borce in so skrbeli zanje, dokler jih niso odnesli v bolnišnico. Takrat so se spet maščevali nad nedolžnim prebivalstvom. Se to moram povedati, da je mene in tudi ranjene partizane hodil skrivaj zdraviti v Čadrg italijanski zdravnik Calabro iz Tolmina. Na moje ime je napisal tudi zdravila, ki so jih potrebovali v bolnišnici, dekleta iz Čadrga in moje hčerke pa so jih prinašale iz Tolminske lekarne...

Iz vsega njegovega pripovedovanja je vela velika življenjska sila, prava volja tolminskega upornika, ki se je iskrla v njegovih živih očeh in v njegovem nasmeju pod lepimi sivimi brkami. Z občudovanjem smo zrlí vanj, ko nam je pripovedoval o svoji težki življenjski poti, o trpljenju v obeh vojnah in delu v naši svobodni domovini po vojni. V njem ni malodušja in črnogledosti. O, da bi le naši mladi imeli v sebi toliko optimizma in volje do dela in življenja kot Ivancetov oče! On, ki se je vse življenje ubijal v strminah ob deroči Tolminki, da bi skromno preživljal svojo družino, je kljub težkim preizkušnjam in izgubam v življenju danes zadovoljen in hvaležen za vse, kar ima, saj mu njegove hčerke z družinami posvečajo vso ljubezen. Ni mogel skriti veselja ob rdečih nageljnih in darilih, s katerimi so se ga ta dan spomnili njegovi najbližji, nekdanji sodelavci in predstavniki ZBZ NOV iz Tolmina.

PAVLA LEBAN

Marijanca Šeme:

Tonček je rešil četo

Grosupeljska četa se je jeseni leta 1941 mudila na Javkah nad Krko. Zvečer 17. oktobra so imeli partizani sestanek z vaščani Korintja, male hribovske vasice. Za partizane kakor tudi za sestanek je izvedel izdajalec in obvestil Italijane. Do Krke so se pripeljali s kamioni, oboroženi s puškami in mitraljezi. Takoj so zastražili izhode iz vasi, da ne bi kdo obvestil partizanov. Po noči je nameraval izdajalec peljati Italijane v partizansko taborišče, da bi vse zajeli.

Ta večer sem se pozno vračala domov. Na mostu čez Krko sem naletela na italijansko stražo, s katero je bil tudi izdajalec. Reže se je širokoustil, da bodo še ta večer pobili vse partizane.

Na poti domov me je preganjala ena sama misel: kako bi obvestila partizane. Na srečo me je doma v gostilni

čakal mladinec-partizan Tonček Zupančič, z njim je bil tudi partizan Campa. V eni sapi sem hitela pripovedovati, kaj čaka borca.

Fanta sta odhitela obvestiti tovariše. Komaj sta odnesla pete, že so se mimo pripeljali Italijani. Težki kamioni so ropotali in Tonček jih je komaj prehitel. Obvestil je vaščane, da so se rešili, partizani pa so zapustili svoje taborišče.

Tončka so naslednjega dne ujeli Italijani, ko je hotel na sestanek. Zasliševali so ga v naši gostilni. Hoteli so izvedeti, kdo mu je povedal, da so nameravali unčiti partizane.

Slonela sem ob kuhinjski lini in trepetala. Ali bo Tonček vzdržal ali ne?

Moj strah je bil odveč. Tonček ni klonil, vzdržal je.

(Toneta Zupančiča ni več, 5. oktobra lani smo se od njega za vedno poslovili; zapisano objavljamo njemu v spomin.)

Vpričo učencev so ga mučili

V kaplarni, ki stoji ob glavni cesti, od koder se vidi po vsej vasi, je bil razred. Poučevala sem učence »prvošolčka«. Fašisti, ki so v tistem žalostnem šolskem letu 1941-1942 že gospodarili pri nas, niti slutili niso, da v razred med poukom prihajajo partizani grosupeljske čete in borci druge grupe odredov. Med poukom je bil prav gotovo najbolj primeren čas za sestanke z mladino, ker nihče ni slutil, da je kaj narobe. Pionirji so se teh obiskov tako navadili, da jih ni prav nič motilo, če je zaradi moje odsotnosti za kakšno uro prevzel pouk kak mladinec. Navadno me je nadomeščala Bregarjeva Majda, a če nje ni bilo, je hitro dobila namestnika, ki je prevzel skrb nad učenci. In učenci so bili ob taki priložnosti še posebno prični, da ljudje niso mogli opaziti, da me ni v razredu.

Nekega dne so Italijani vdrlí v razred in zahtevali, da jim povem, kje so partizani.

Moji pionirji so trepetali od strahu, kaj se bo zgodilo. In ker od mene niso ničesar izvedeli, so začeli spraševati otroke. Pionirji so bili tiho, kot da ne znajo govoriti. Italijani, ki so hoteli otroke prestrašiti, so v razred pripeljali ujeta partizana Toneta Zupančiča in Campa.

Vpričo otrok so ju začeli pretepali...

Otrokom sem prišepetavala, naj zaprejo oči in položijo glave na klop, da ne bi videli zverinskega mučenja.

Tišno v razredu so motili le udarci fašistov in tiho hlipanje Zlate Zupančičeve, ki je v mladem partizanu spoznala svojega brata Toneta.

Toda fašisti niso ničesar privedli in so besno zapustili razred.

o mladih in za mlade

Pavleku v spomin

Deževno popoldne je bilo, ko sva s staro mamico sedeli v sobi. Njen tihi glas se je prepletal z udarjanjem dežnih kapljic. Kljub temu sem razločno slišala njene besede. Iz spominov je spletala žalostno zgodbo o petnajstletnem, plavalasem fantu, ki mu je vojna pretrgala komaj začeto življenjsko pot.

»Pavlek je bil moj najmlajši sin. Ko se je začela vojna, mu je bilo trinajst let. Leto kasneje je moral stopiti v organizacijo Hitler Jugend. Takrat je bil vajenec v usnjarskem podjetju. Prek svojih prijateljev, vajencev tega podjetja, je dobil stik s partizani. Veš, v tistem času smo vse kupovali na karte. Hrane smo dobili le toliko, da smo se lahko preživljali. Pavlek je s svojimi prijatelji skrival jemal te dragocene karte pri podjetju, nato pa jih je po

padel v boju z Nemci in da je pokopan v Kapeli blizu Slavonskega Broda. To je bil eden najstrašnejših dni v mojem življenju. Dolgo se nisem mogla sprijazniti z dejstvom, da mojega Pavleka ni več. Bila pa je to kruta resnica.

Po osvoboditvi me je čakala še ena huda preizkušnja, ko sem v Kapeli obiskala Pavlekov grob. Na lesenem znamenju je bil vtisnjen datum 11. novembra 1943: dan, ko sem izgubila najmlajšega sina. Z njegovimi posmrtnimi ostanki sem se vrnila v Celje, kjer so ga pokopali v skupni grobnici padlih borcev za svobodo na Golovcu.

Mojna največja želja je, da ne bi nikdar okusila grozot vojne in nena-domestljivih žrtev, ki jih le-ta zahteva. Ne ti in tvoji vrstniki in ne generacije, ki pridejo za vami; nihče naj ne spozna tolikšnega trpljenja, ki smo ga pre-stajali mi.«

Njena želja je hkrati želja vseh nas in upajmo, da se bo uresničila. V naših srcih pa naj vedno gori plamen hvalečnosti njim, ki so nam s svojim pogumom in krvjo priborili svobodo; gori naj tudi tistim junaškim otrokom, ki so dokazali, da imajo v sebi pogum odraslih, in med njimi Pavleku.

DARJA JAKLIČ

Teloh za Tita

V ponedeljek zvečer smo zvedeli, da pride k našim sosedom Javorškovim ali po domače k Lapu tovariš Tito. Preden je prišel, so na staro zasilno cesto s tovornjaki navozili belega peska. Prišel je točno opoldne, z enourno zamudo. Najprej si je v spremstvu tovariša Kardelja in njegove soproge ter tovariša Kraigherja in drugih visokih gostov ogledal muzej v hiši sestrične Ane Kostanješek, kjer se je v letih od 1936 do 1941 velikokrat mudil. Potem je odšel k sosedovim, kjer sta njega in tovarišico Jovanko s šopkom teloha pozdravila Franci in Silvo, najmlajša Omerzova. Vsak je dobil bonboniero. Sestrično Ano je tovariš Tito poprosil, naj skuha želja in fižola. Pri sosedovih se je zadržal dve uri in se potem odpeljal v Kumrovec. To je bilo moje drugo srečanje s tovarišem Titom.

STEFKA OSOJNIK

TV-15
za
mladino

Vojna

kurirjih pošiljal partizanom. Vendar to ni dolgo trajalo. Sumnjenja in preiskave so rasle in bila je velika nevarnost, da bi fanta odkrili.

Potem je Pavlek nekega dne povedal, da gre kot član Hitler Jugenda na neko zborovanje v Gradec. Ne da bi vedela, da ga zadnjikrat vidim, sem ga poljubila v slovo. Odšel je in nikdar več se ni vrnil.

Tu je stara mama prekinila pripoved. Solzi sta ji zdrseli po licu in padli na rahlo zbledelo sliko. Z nje se je smehljaj otroški obraz, obdan s plavimi lasmi, in velike oči so vprašujoče zrlje v svet.

»Pavlek je iz Gradca zlahka pobegnil, kajti nihče ga ni pogrešal v takšni množici ljudi. Z najboljšim prijateljem je sedel na vlak ter se odpeljal v Slavonijo. Tam sta se fanta pridružila partizanom. Nikdar mi ni pisal in pojasnil, zakaj je zamočilo slovo. Verjetno se je bal, da ga ne bi pustila v gozd k partizanom, pri svojih štirinajstih letih je bil zame še otrok. Skoraj leto dni nisem zvedela ničesar o njem... Od matere Pavlekovega najboljšega prijatelja sem zvedela, da je moj sin

Kot po vseh krajih naše domovine je tudi v moji rojstni vasi divjala kruta vojna, ki je zahtevala mnogo smrtnih žrtev. Nekega večera sem povprašal očka, kako je bilo med vojno v Fari. »Veliko hudega smo prestali,« je začel in povedal nekaj utrinkov iz tistih dni, ki so mu najbolj ostali v spominu.

Bilo je 14. aprila 1942, ko so Italijani vdrli v našo vas. Skupina italijanskih vojakov je prišla iz vasi Spodnji Log na Kočevskem. Ob robu vasi so postavili stražo. Nato so šli po hišah in naredili preiskave, aretirali sedem moških in med njimi mojega očka. Izdajalec iz sosednje vasi jih je naznanil, da sodelujejo s partizani, ki so bili takrat že na Stružnici. Ob aretaciji je bil izdajalec med italijanskimi vojniki. Naložili so jih na kamion in jih odpeljali v Spodnji Log, kjer so jih zaslislali. Mojega očka so hudo mučili. Iz Spodnjega Loga so jih odvedli v ljubljanske zapore in jih pred vojaškim sodiščem obsodili na več let zapor. Po dveh letih trpljenja v raznih italijanskih zaporih se je očka vrnil domov in se takoj pridružil partizanom v 14. diviziji.

TONE OBRADOVIČ

kramljanje

Spoštovana urednica!

Ze nekaj let prebiram »TV 15«, na katerega je naročena moja stara mamica. Zelo mi je všeč, posebno stran za mladino. Opopumila sem se in danes se vam predstavljam s prvim prispevkom.

Osem let sem bila stalna sodelavka »Pionirskega tednika« RTV Ljubljana. Zdaj sem drugošolka celjske gimnazije in tako že prestara za sodelovanje v imenovani oddaji. Ker pa je želja po pisanju še ostala v meni, sem se odločila poskusiti pri vašem listu. To sta mi svetovali tudi moji dobri prijatelji: Damjana Zolnir in Vesna Vreš, s katerima sem preživela toliko prijetnih dni na nagradnih letovanjih »Pionirskega tednika«. Damjano, ki obiskuje kakor jaz drugi letnik celjske gimnazije, vidim skoraj vsak dan in rezultat najinega pogovora je tudi tole pisemce.

Prvi sestavek sem napisala po

pripovedovanju stare mame. Zelo bi vam bila hvaležna, če bi mi kdaj pa kdaj popravili največje napake in mi mogoče svetovali, kako naj pišem, da bo všeč vam in drugim. Upam, da poslani prispevek ni prekratek in — kar je najvažnejše — tudi ne pre slab.

Lep pozdrav vam pošilja!

Darja Jaklič
Vojkova 5
63000 Celje

Draga Darja!

Ne eno ne drugo, samo fotografijo Pavleka bi rada. Pošlji mi jo in objavila jo bom med vrsticami prihodnjega kramljanja. Glede vsega drugega pa: le kdo bi se branil takšne sodelavke in prispevkov, kakršen je bil »Pavleku v spomin«.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Draga Milena!

Najprej se vam najlepše zahvaljujem za objavo pisma »Puške v

peči«. Staro mamo sem v vašem imenu lepo pozdravila in bila je zelo vesela, pa tudi ona vas pozdravlja. Zdaj sem imela angino in rdečke in sem lahko napisala zgodbi o doživetju kurirja Jožka iz tistih dni, ko je zahajal k očkovi mami v Imeno. Oprostite in ne hdujite se, ker vam pošiljam čestitko za osmi marec šele danes. Veste, nisem je hotela poslati brez članka, potem pa se je nekako zavleklo.

Prisrčne pozdrave!

Lučka Lešnik
Gregorčičeva 34 b
62000 Maribor

Draga Lučka!

Kaj bi se pritoževala in godrnjala! Pozabila me nisi in tudi čestitka je bila ena tistih, ob katerih se človeku zasolzi oko. Morda le še hvala za pozdrave in za zgodbi o kurirju Jožku, pa bo za danes kar dovolj.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Mladina dijaškega doma Majde Silc iz Novega mesta je 17. marca praznovala svoj praznik: že tradicionalno prireditev ob dnevu obletnice smrti narodne herojke — po kateri nosi ime njihov dom — ki se je vsako leto udeležijo tudi nekdanji borci 10. SNOUB »Ljubljanske«.

Na fotografiji: skupina gojencev novomeškega dijaškega doma pri izvajanju zborne recitacije »Balada o škafliči pepela«.

Foto: IGOR MAKUC

Kurir Jožko

V rumenkasti hišici tik ob Sotli je živel moja stara mamica. Bilo je zelo hudo, ker je bila ob začetku vojne že enajsto leto priklenjena na posteljo. Ob oknu je imela pritrjeno ogledalo, da je lahko gledala na cesto, ki je tekla ob hiši. Stela je vojaške avtomobile in graničarje, ki so korakali ob meji. Natanko je vedela, kdaj se izmenjajo stražniki — vse to pa je zanimalo tudi partizane. Zato je bila v hiši javka. Kurir Jožko je vsak drug večer prihajal k stari mami po obvestila. Posebno rad pa je prihajal še zato, ker odtod ni bilo daleč do prijazne Vikice, ki jo je tako rad srečeval.

Učnikov Jožko se je rodil v Bistrici ob Sotli in se je izučil za trgovca. Bil je močan in visok kot vrata. Tudi poguma mu ni manjkalo, saj se je pogosto potikal Nemcem pred nosom. Pri tem je bil včasih kar preveč drzen.

Prijetilo se je jeseni 1944. Jožko je običajno prihajal na javko okoli šeste ali sedme ure zvečer, takrat pa je prišel že pred mrakom. Navadno se je hiši previdno bližal in vstopil le, če je opazil dedkovo znamenje na starem drevesu. Tistikrat pa je kar vstopil. In koga je zagledal? Za mizo sta sedela nemška obmejna stražarja in popivala. Prestrašila sta se, da nista niti mignila. Tudi Jožku so se naježili lasje in oči so se mu razširile. Brž si je opomogel in nameril puško. Graničarja sta brez glasu dvignila roke in niti na misel jima ni prišlo, da bi se branila. »Ojoj, kaj bo pa zdaj?« je zaklicala stara mama. Najrajši bi se bila povlekla čisto pod ožjo. Jožko je hitro pobral puški, ki sta sloneli v kotu pri postelji. Kakšen strah je medtem doživljala bolna stara mama, bi vam težko opisala.

Jožko je videl, da sta vojaka strahopetna, pa se je zasmejal. Sovražnika

sta si kmalu opomogla in začela govoriti, da sta stara Avstrijca in da sovražita Hitlerja. Govorila sta tudi, kako želita, da bi zmagali partizani in zavezniki, pa še polno laži sta natvezila. Stara mama je hitro rekla, naj se kaj popijejo, samo da se ne bi v hiši kaj hudega zgodilo. Krepko sta se ga nalezla in začela prepevati pesmi, ki so govorile o propadu Nemčije. Pošteno natreskana je Jožko zrinil skozi vrata. Kmalu sta se brez pušk dozibala proti trgu. Držala sta se prek ramen in glasno prepevala. Kako ju je potem sprejel njun poveljnik, ko sta prišla brez pušk in vsa majava, si lahko mislimo!

Stara mama se je tega dogodka pogosto spominjala. »Jožko je vzel podatke, ki sem jih zbrala, in s tremi puškami na ramah krenil v hrib proti gozdu,« je vselej povedala na koncu.

Učnikov Jožko bi se gotovo spet nasmejal, če bi lahko bral te vrstice. Še ni tako dolgo, ko ga je zadela srčna kap. Čeprav je bil pravi velikan, ga je življenje zgodaj utrudilo. Tudi stare mame ni več, saj bo kmalu dvajset let, odkar je nehalo biti njeno dobro srce. Škoda, da mi ni mogla tega sama povedati, mogoče bi potem lahko lepše napisala...

LUCKA LESNIK

Spomin

Bilo je nekega oblačnega, temačnega dne v Dolgi vasi. Po cesti so prikorakali italijanski vojaki v dolgi koloni. Četa se je ustavila pred majhno gostilno pri Zdraviču. Hišo so obkolili. Šest Italijanov je vdrla v prostor, kjer je sedelo pet partizanov. Pozneje se je zvedelo, da je bila vmes izdajalska roka. Partizani so planili pokonci, a je bilo že prepozno. Italijani so jih spravili na kamion in zažgali gostilno. Vino je teklo iz kleti na travnik in zdelo se je, da tečejo potoki krvi... Tudi sosednjo hišo so požgali do tal.

Partizane so odpeljali nedaleč od vasi in jih postavili pred smreke. Prestrašeni ljudje so se poskrili po domovih in le otroci so plašno gledali skozi okna. Partizane so ustrelili enega za drugim. Nato so nekoliko vinjeni vojaki planili po sosednjih hišah in iskali novih žrtev. Našli so gostilničarjevega sina in ga odvedli na most, ki je držal z grica na grič. Pod mostom je bil pesek. Gostilničarjev sin je moral skočiti dol. Na srečo se pri padcu ni poškodoval. Pobral se je in zbežal proti gozdu. Toda — prav to so Italijani hoteli. Planili so za njim, ga ujeli in s puškinimi kopiti pobili do smrti.

Vse druge vaščane, med njimi tudi mojega starega očeta in ata, so odpeljali v Kočevje. Tu so poslej živeli pod strogim nadzorstvom. Kljub temu so mnogi izmed njih še vedno pomagali partizanom, čeprav je bilo to zanje mnogokrat usodno. Moj očka pa je ostal živ.

IRENA BANKO

ZGRADILI BODO LASTNO STANOVANJSKO NASELJE

V tovarni motorjev »Famos« iz Hrastnice, kjer je zaposlenih 3500 delavcev, so doslej dodelili že 1723 stanovanj in odobrili 476 kreditov za individualno gradnjo. Po sedanjih podatkih pa je še 300 njihovih delavcev brez strehe nad glavo. Zato so v tej tovarni sklenili do leta 1975 zgraditi lastno stanovanjsko naselje z 280 stanovanji.

Politika ekspres — 24. III. 1973

TUDI TO JE MOGOČE

Glavni sodnik na prvenstveni nogometni tekmi dobi 800 dinarjev honorarja, njegova dva pomočnika prejmeta po 400 dinarjev. K temu jim plačajo še potne stroške (letalo ali spaln vagon), a Zvezd nogometnih sodnikov plačajo še takso za sojenje, ki znaša za vsako tekmo 1100 dinarjev.

NIN — 18. III. 1973

POSLEDICE NEUČINKOVITOSTI URBANISTIČNE SLUŽBE

V Sloveniji je po zadnjih razpoložljivih podatkih registriranih 8327 nedovoljenih gradenj, samo v letu 1971 je poraslo njihovo število v primerjavi s prejšnjim letom za 21 odstotkov. Nedisciplinirani graditelji je zlasti do izida novellirane zakona o urbanističnem planiranju nenehno naraščala, kar naj bi bil delno tudi vzrok neučinkovitega delovanja urbanistične službe. Skupno vrednost nedovoljenih gradenj v zadnjih 10 letih cenijo na približno 1 milijardo dinarjev.

Gospodarski vestnik — 23. III. 1973

KDO NAJ ODLOČA?

V Makedoniji še vedno ostro protestirajo proti sklepu o uvozu 700 vagonov vina.

Za ta sklep niso glasovali člani zvezne vinarske skupine, pač pa prometne organizacije, ki se zanimajo za uvoz kot so: »Slovenija vino«, »Navipe« in druge — je izjavil direktor podjetja »Makedonija vino« inženir Alija Begovski in pripomnil, da je v prvi vrsti potrebno, da o uvozu vina odločajo pridelovalci in ne prometne organizacije.

Politika ekspres — 20. III. 1973

HIŠO JE GRADIL S TUJIM DENARJEM

Komisija za družbeno nadzorstvo skupščine Kosovo je odkrila več zlorab in nepravilnosti pri delu direktorja Pokrajinskega zavoda za statistiko Samija Brilajolija. Svoj položaj je izkoristil za mnoge nepravilnosti. Stavljenemu podjetju »Kosovo« iz Vučitrna je izplačal 127.000 dinarjev iz sredstev zavoda, da bi mu ta organizacija zgradila hišo v Prištini. Za nakup gradbišča je ukazal izplačati še 38.000 dinarjev. — Na račun dnevnice in potnih stroškov je lani pri zavodu dvignil 3440 dinarjev, čeprav so mu stroške za ista potovanja plačali tudi pri Zvezi ekonomistov Jugoslavije. Brilajoli je oškodoval svojo delovno organizacijo skupaj za 281.000 dinarjev.

Borba — 22. III. 1973

Krvavo stoletje (3)

VOJNE IN REVOLUCIJE PO LETU 1900

Indonezijska osvobodilna vojna (1945 do 1949). Ko se je končala druga svetovna vojna, so se indonezijske osvobodilne sile začele bojevati proti svojim nekdanjim gospodarjem, Nizozemcem. Avgusta 1945 sta Ahmed Sukarno in Mohamed Hatta proglasila republiko Indonezijo. Vojna se je končala z mirom v Haagu leta 1949. Indonezija je ostala še nekaj časa v okviru nizozemske zveze, nato pa se je dokončno odcepila od nje.

Državljska vojna na Kitajskem (1947 do 1949). Po porazu Japonske ob koncu druge svetovne vojne so kitajski komunisti in nacionalisti (kuomintang) obnovili nekdanje sovražnosti. Čangkajšek je uvedel vojaško diktaturo, vendar se kljub temu ni obdržal na oblasti. Mao Ce Tungova rdeča armada je nacionaliste porazila in njihovi ostanki so se umaknili na Formozo, kjer so se začeli proglašati za edine prave predstavnike Kitajske. Dne 1. oktobra 1949 je bila na Kitajskem ustanovljena ljudska republika.

Vojna med Indijo in Pakistanom (1947 do 1949). Angleške nadoblasti v Indiji je bilo konce leta 1947. Zaradi verskih nasprotij pa se je nova država razdelila na dva dela, Indijo in Pakistan. V bojih, ki so jih sprožili muslimani, je izgubilo življenje najmanj sto tisoč ljudi. Tudi Gandhija je umoril neki njihov privrženec. Kmalu zatem je Nehru zasedel Kašmir, ki je bil sprva namenjen Pakistanu.

Grška državljanska vojna (1944—1949). Po umiku nacistične vojske se je v Grčiji začela bratomorna vojna med monarhisti in levničarji. Monarhijo so vzpostavili Angle-

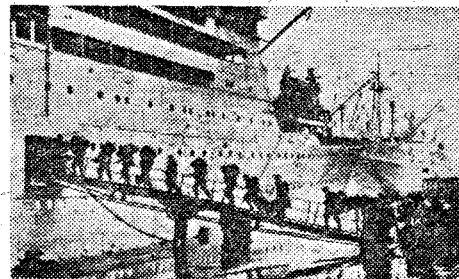

Grčija leta 1944: Vladni vojaki so se dali slikati s svojim plenom — glavami padlih partizanov.

ži in Američani, ki so v deželo poslali tudi svojo vojsko. Boji so najdlje trajali na severu, kjer je general Papagos s svojo vojsko porazil partizane. Grški narod je tako doletela usoda, ki so jo nekateri politični krogi pripravljali tudi tam s pomočjo četnikov.

Jana
sodoben ženski tednik

Vojna v Palestini (1948—1949). Palestina je bila pod mandatom Velike Britanije. Arabci so več kot dve desetletji zahtevali to deželo zase, Židje pa so se v njej naseljevali. Zanje je to bila pradamovina. Njihove ilegalne vojaške formacije so postale

Angleška vojska odhaja iz Palestine (maja 1948). Vkrčavanje v Haifi.

močno aktivne že med drugo svetovno vojno, v letu 1948, ko bi se moral končati britanski mandat, pa so stopile v odkrit boj. Dne 17. septembra 1947 je Ben Gurion proglasil to deželo za neodvisno državo Izrael. Arabci so reagirali. Izraelci so prešli egiptovsko mejo in porazili čete Arabske lige. S sklenitvijo premirja z Libanom, Egiptom, Sirijo in Transjordanijo je Izrael začrtal svoje prve meje (1949).

Državljska vojna na Filipinih (1948 do 1952). Med japonsko okupacijo je bilo na Filipinih več tokov v odporiškem gibanju. Zelo močni so bili levničarji. Na volitvah po osvoboditvi je zmagal liberalni Roxas, ki ga levničarji niso hoteli priznati. Uprli so se mu in v svoji oblasti so držali precejšen del dežele (1946). Naslednji predsednik, Quirino, izvoljen leta 1948, jih je leta 1950 porazil. Zadnji izmed partizanskih poveljnikov, Luis Taruk, se je vdal šele leta 1953. Levničarsko gibanje se je imenovalo Huk.

Gverila proti Britancem v Maleziji (1945 do 1957). Po japonski okupaciji se je v Maleziji vnela gverilska vojna (1945). Angleži so ščuvali domačine proti kitajskim in indijskim manjšinam po načelu »deli in vladaj«, sami pa so si prilastili plantaže gumijskega. Leta 1948 so se spopadi razvili v pravo vojno, ki je Britanci niso več mogli zadušiti. Leta 1957 je bila ustanovljena Malajska federacija (brez Singapura in Bruneja), toda vojne je bilo konec samo na papirju.

Korejska vojna (1950—1953). Japonska si je prisvojila Korejo leta 1919, po drugi svetovni vojni pa je severni del prišel pod SZ in južni pod ZDA. Mejo so postavili na 38. vzporedniku. Po volitvah leta 1948 sta nastali dve državi: Demokratična ljudska republika na severu in Republika Koreja na jugu. Leta 1950 je Severna Koreja napadla Južno, da bi dosegla združitev pod svojo oblastjo. Pomagala ji je Kitajska, medtem ko je Južna Koreja prosila za pomoč Združene narode. Pomagale so ji ZDA, ki so poslale tja okrepitev pod poveljstvom generala Mac Arthura. Premirje je bilo sklenjeno šele leta 1953 v kraju Panmunjon. Američani so bili sprva presenečeni in njihova vojska je utrpela hude poraze. Mac Arthur se je zato potegoval za uporabo atomskega orožja in predsednik Truman ga je moral odstaviti.

Osvobodilno gibanje plemena Mau Mau v Keniji (1952). Kenijo, ki je bila kolonija od leta 1920, so Angleži hudo izkoriščali. To je bil vzrok za upor. Pripadniki plemena Kikuyu so leta 1948 ustanovili nacionalistično versko organizacijo Mau Mau, pod katere okriljem se je začela gverila. Leta 1952 se je ljudstvo dvignilo v splošnem uporu, ki so ga Angleži neusmiljeno zatrli. Toda gverile ni bilo konec do osvoboditve. Leta 1963 je Velika Britanija končno morala priznati neodvisnost Kenije, katere prvi predsednik je postal Jomo Kenyatta.

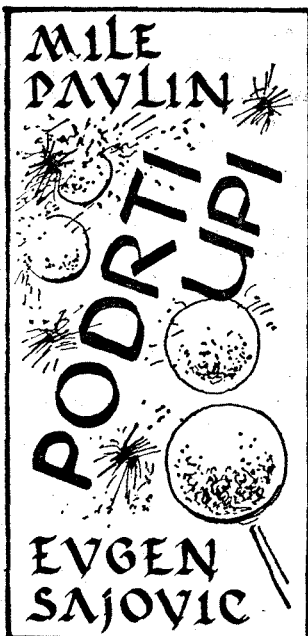
Upor na Madžarskem (1956). Stalinistično obdobje se je končalo leta 1956 z odstopom Rakosija. Protirevolucionarni elementi so menili, da je napočil čas, ko bi se lahko otresli bratske pomoči. Nemiri so se začeli 23. oktobra, 27. je bil izvoljen za predsednika Imre Nagy, ki je dosegel umik sovjetske vojske iz Budimpešte, 4. novembra pa so se na ulicah spet pojavili sovjetski tanki, nakar je prišlo do pomiritve: protirevolucionarni elementi so doživeli poraz.

Vojna med Izraelom in Egiptom na Sinaju (1956). Po sklenitvi premirja med Izraelom in arabskimi državami se je na petost na mejah stalno večala. Potem je spet zapokalo. Izraelska vojska je udarila po Egipčanih in zasedla ves Sinajski polotok. Sovražnosti so se prenehale na zahtevo Združenih narodov. Začela se je oboroževalna tekma. Ob svetovni velesili sta podpirali sprti strani.

Francoska in britanska intervencija v Suez (1956). ZDA in Vel. Britanija sta odklonili sodelovanje pri graditvi assuanskega jezusa. Naser se je seveda obrnil na Sovjetsko zvezo. Rusi so mu pomagali in to ga je opogumilo, da je sklenil nacionalizirati Sueški kanal (julija 1956). Francija in Velika Britanija sta počakali, da je Izrael zaključil operacije v zvezi z zasedbo Sinaja, nato pa sta izkrcali svoje enote. Naleteli sta na hud odpor pri svetovni javnosti, pa tudi ZDA, SZ in Združeni narodi so ju obsodili napada. Posledica tega napada je bilo sovražstvo do vseh tujcev in nacionalizacija njihove imovine.

Bombardiranje otokov Quemoy in Mat-su (1954—1958). Ta dva otočka sta velikega strateškega pomena za Čangkajškovo Formozo, ker sta predstajali v Formoški ožini. V bistvu je obstreljevanje pomenilo protest proti sprejetju nacionalistične Kitajske v Združene narode in proti Dullesovi antikomunistični politiki.

Konec prihodnjšč

37. Ze kmalu po zajtrku je prišel kurir po Janezka in ga odpeljal z džipom na drugi konec obširnega mesta. Janezek, ki se je prvič peljal z avtom, je radovedno gledal pisane vrvež civilistov in vojakov vseh ras in barv. Nato ga je kurir vodil skozi vrsto pisarn. Nazadnje se je Janezek znašel pred mladim fantom z oficirskimi našitki na rokavih. Ta ga je povprašal po imenu, priimku in rojstnem kraju, nato pa povabil, naj sede. »Vesel me,« je rekel čez nekaj časa, »da sem pri vas že bil, lani spomladi. Tudi brata sem poznal. Ti si bil menda še doma, vsaj spominjam se nekega kratkohačnika.

Potem sta se dolgo pogovarjala o domačem kraju in o partizanih, ki sta jih oba poznala. Končno pa je oficir izlekel iz predala nekakšno papirje. »Tule pišejo zate, da te pošiljajo v pilotsko šolo. Toda zamudil si. Tisti, ki gredo v to šolo, so že zdavnaj v Afriki in se pravkar odpravljajo prek Perzije v Rusijo. Morda bi jih še dohitel, če bi te poslali v Egipt z letalom. Toda težko je dobiti prostor. Kaj pa, če bi ostal kar tukaj, pri meni? Dobro bi se ti godilo. Ali pa te pošljemo v kakšno drugo šolo, saj jih je nekaj tu blizu in prav zanimivih za mlade fante.

39. »Za pilota hočem,« je odločno dejal Janezek. »Ali pa me pošljite nazaj v Slovenijo. Tam so mi obljubili, da bom pilot, drugače nikakor ne bi šel proč.« Počakaj malo, grem povprašat,« je zdaj rekel oficir, vstal in odšel iz pisarne. Vrnil se je kmalu s kislim obrazom. »Izključeno,« je odgovoril. »Načelnik pravi, da nisi samo prepozen, ampak te niti zdravniki niso pregledali, če si sploh sposoben za pilota. Misliš, da lahko leti kdo z bolnim srcem, slabim vidom ali sluhom? Pa tudi premajhen si še. Kako boš sploh sedel v letalo in kako gledal ven, pod zadnjo plat bi si moral podložiti blazino!«